

การพัฒนาบุคลากรแกนนำในสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
ด้านความปลอดภัยบนท้องถนน ภาคเหนือตอนบน 2

โครงการบูรณาการสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

คำนำ

การบริหารประเทศภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุ ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ โดยมีกรอบแนวทางที่สำคัญทั้งหมด ๖ ด้าน ประกอบด้วย ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพของคน การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งโครงการนี้ตอบสนองด้านที่ ๖ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ข้อที่ ๓ การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานสังกัดส่วนกลางของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค มีหน้าที่และภารกิจเกี่ยวข้องกับการศึกษาในจังหวัดเชียงราย โดยมีบทบาทและหน้าที่ในการสั่งการ กำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ หรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การนิเทศ และแนะแนวการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท รวมทั้งติดตามและประเมินผลระบบบริหารจัดการศึกษา ซึ่งจากการติดตาม ประเมินผลที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาอุปสรรคภัยบนท้องถนนหลายๆ ครั้ง มีผลกระทบกับทั้งชีวิตและทรัพย์สินของเยาวชนในสถานศึกษา เยาวชนนอกสถานศึกษา และประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงต้องใช้กลยุทธ์การเตรียมความพร้อมป้องกันและลดผลกระทบจากอุบัติเหตุภัยบนท้องถนนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ๒ (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน) โดยการพัฒนาบุคลากรแกนนำในสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัยบนท้องถนนของสถานศึกษาภาคเหนือตอนบน ๒ (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน) เพื่อสร้างเครือข่าย สร้างความตระหนักรู้ นำไปปฏิบัติ และขยายผล เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับเยาวชนในสถานศึกษา เยาวชนนอกสถานศึกษา และประชาชนทั่วไป รวมถึงเสริมสร้างให้มีภูมิคุ้มกันสามารถรับมือกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้

คณะทำงานโครงการบูรณาการสิ่งแวดล้อมและสารอินทรีย์

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความจำเป็นในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ	
	วัตถุประสงค์	
บทที่ 2	การเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา	2
	กรอบการทำงานด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติธรรมชาติในสถานศึกษา	2
	ความเสี่ยงและผลกระทบของภัยธรรมชาติต่อสถานศึกษา	3
	กรอบแนวคิดด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	4
	เสาที่ 1 อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ปลอดภัย	7
	เสาที่ 2 การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา	8
	เสาที่ 3 การให้ความรู้ด้านการลดความเสี่ยงและการรับรู้รับปรับตัวจากภัยพิบัติ	9
บทที่ 3	มาตรฐานขั้นต่ำและตัวชี้วัดสถานศึกษาปลอดภัย	11
บทที่ 4	แนวทางการควบคุมคุณภาพสถานศึกษาปลอดภัย	13
บทที่ 5	แบบประเมินความเสี่ยงภัยตามแนวทางจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา	40
	แบบประเมินความเสี่ยงอาคารสถานที่	40
	แบบการประเมินพื้นที่และสภาพแวดล้อม	41
	แบบการประเมินภัยของเส้นทางสัญจร	42
	แบบประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและคนชรา	42
	แบบประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา	43
บทที่ 6	ความเสี่ยงและผลกระทบของภัยธรรมชาติต่อสถานศึกษา	48
บทที่ 7	การประเมินความเสี่ยงภัย	50
บทที่ 8	การเตรียมความพร้อมและบริการจัดการความเสี่ยงภัยในสถานศึกษา	74
บทที่ 9	แนวทางการจัดทำหลักสูตร	96
บทที่ 10	องค์ประกอบสำคัญของกรอบหลักสูตร “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา”	102
บทที่ 11	ตัวอย่างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา	108

บทที่ 1 บทนำ

ความจำเป็นในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสภาวะแวดล้อมของโลกที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤติทางสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและทุกภูมิภาคของโลก อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ อุทกภัย ดินโคลนถล่ม ภัยแล้ง PM 2.5 ตลอดจนภัยพิบัติอื่นๆ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนและประชากรในทุกเพศ ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่เป็นกลุ่มเปราะบาง ที่รวมถึงเด็กและเยาวชน ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงมีตั้งแต่การเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ไปจนถึงการเกิดอย่างฉับพลันและรุนแรง ซึ่งมีความเสี่ยงเป็นอันตรายทั้งต่อชีวิตและความเป็นอยู่ จึงมีความจำเป็นที่ทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในโลกรต่างๆ เพื่อจะได้ปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาวะในขณะนี้

แนวทางการลดความเสี่ยงภัยพิบัติได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศเพื่อป้องกันการสูญเสียและความเสียหายทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นสากลในการสร้างความเชื่อมั่นในการปกป้องการลงทุนทั้งภาคการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ครูและนักเรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการต้องปรับแนวทางการจัดการภัยพิบัติในภาคการศึกษาให้เป็นไปตามสากล สร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยเพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อการช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างเหมาะสม

จากความสำคัญดังกล่าว จังหวัดเชียงราย โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อน โครงการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา เป็นนโยบายสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษามีความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงภัยและการรู้รับปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นภัยพิบัติศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างยั่งยืนต่อไป คณะทำงานโครงการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา จังหวัดเชียงราย จึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสถานศึกษาปลอดภัยฉบับนี้ ซึ่งอ้างอิงจากแนวทางการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมี วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับดูแลติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาของจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติเพื่อการจัดการความเสี่ยงภัยธรรมชาติสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดเชียงราย

3. เพื่อใช้เป็นแนวทางส่งเสริมความปลอดภัยให้สถานศึกษาในสามด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย 2) ด้านการบริหารจัดการภัยธรรมชาติ และ 3) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อลดความเสี่ยงภัยธรรมชาติ ผ่านกลไกคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู บุคลากรสถานศึกษาและนักเรียน

บทที่ 2 การเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา

กรอบการทำงานด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติธรรมชาติในสถานศึกษา

การศึกษาที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศ ความเสี่ยงภัยของนักเรียนจึงควรถือเป็นความเสี่ยงภัยต่อความมั่นคงและอนาคตของประเทศด้วย สถานศึกษามีต้นทุนทางสังคมในการหล่อหลอมความคิด สร้างความตระหนัก ตลอดจนแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็กและชุมชนเพื่อการลดอันตรายจากภัยธรรมชาติ การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น การสร้างความตระหนักเรื่องจิตสาธารณะ อาสาสมัครช่วยเหลือสังคม การศึกษาจึงเป็นแกนนำในการสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย (Culture of Safety)

ขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติหรือสาธารณภัยของประเทศ ความเสี่ยงภัยพิบัติและผลกระทบต่อสถานศึกษา มีกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษาและตัวชี้วัดความปลอดภัยสำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา โดยแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 กำหนดภารกิจกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการภัยพิบัติของประเทศ ไทยไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกระดับชั้น ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับชั้นอุดมศึกษา
2. ส่งเสริมหน่วยงานการศึกษามีบทบาทการช่วยเหลือสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. ส่งเสริมการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย
4. สนับสนุนบุคลากรด้านการศึกษา เช่น ลูกเสือและเนตรนารี เป็นต้น เพื่อสนับสนุนงานของ กองบัญชาการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในพื้นที่
5. สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

กระทรวงศึกษาธิการและบุคลากรการศึกษาจึงมีภารกิจในการแปลงภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสัมฤทธิ์ผล สร้างความยั่งยืนในการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา โดยเน้นให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุดด้วยการประเมินความเสี่ยงตามบริบทของสถานศึกษาเองและวางแผนจัดการภัยพิบัติ ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมแก่ครู นักเรียนและบุคลากร

ความเสี่ยงและผลกระทบของภัยธรรมชาติต่อสถานศึกษา

ปัจจุบันภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีความถี่และมีความรุนแรงจนเห็นได้ชัด ส่งผลให้เกิดความเสียหายในหลายด้าน ทั้งความเสียหายทางกายภาพของสถานศึกษา ทั้งการเสียโอกาสทางการศึกษา และการขาดเรียนของนักเรียน เช่น เหตุแผ่นดินไหวในภาคเหนือของประเทศ แม้ไม่ได้ทำให้อาคารถล่มเสียหายในทันที แต่ก็ส่งผลต่อผนังอาคารร้าวและส่วนประกอบของอาคารกระเด็นหรือหล่นลงมา ทำให้ถนนหรือรั้วเอียงทรุด ฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันในทุกภาคส่งผลให้เกิดดินสไลด์ทับอาคารเรียน หรือทางเดินที่นักเรียนใช้สัญจรมายังสถานศึกษา คลื่นสึนามิพัดทำลายรั้วและอาคารเรียนจนเสียหาย ลมพายุฤดูร้อนที่ทำให้หลังคาฟ้าเพดานอาคาร เรือนถล่ม แตกปลิว ทำให้อุปกรณ์การเรียนการสอนเสียหาย หรือต้นไม้โค่นทับสนามเด็กเล่น อุทกภัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างอาคาร อุปกรณ์การเรียนการสอน โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ ตลอดจนสุขอนามัยของทุกคนในสถานศึกษา หลายครั้งที่ภัยพิบัติธรรมชาติรุนแรงจนส่งผลถึงการสูญเสีย เช่น การบาดเจ็บ เสียชีวิตของบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน หรือการสูญเสียชีวิตบุคคลในครอบครัวของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน

สถานศึกษาอาจจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ความเสียหายที่เกิดกับอาคาร เรียนจะทำให้การเรียนหยุดชะงักและครูต้องจัดเวลาสอนชดเชย ในบางกรณี ภัยพิบัติธรรมชาติกินระยะเวลาเวลานาน ทำให้นักเรียนไม่สามารถเดินทางมาสถานศึกษาได้ หรือในบางกรณี ชุมชนอาจจะต้องการความช่วยเหลือจาก สถานศึกษา เช่น ใช้พื้นที่ของสถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัย จึงต้องมีการใช้พื้นที่ร่วมกัน ทำให้รบกวนการเรียนการสอน กรณีต่างๆเหล่านี้ก็ย่อมส่งผลถึงคุณภาพการศึกษา

แม้ภัยพิบัติอาจจะไม่ได้เกิดกับสถานศึกษาโดยตรง แต่สถานศึกษาก็อาจจะได้รับผลกระทบทางอ้อมก็ได้ เช่น ครอบครัวของครู นักเรียน หรือบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ประสบภัยธรรมชาติในพื้นที่ทำให้ขาดเรียนหรือ ขาดงาน ผู้ปกครองไม่มั่นใจในความปลอดภัยจึงไม่ให้นักเรียนไปโรงเรียน หรือครอบครัวประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจทำให้ นักเรียนต้องหยุดเรียน นอกจากนี้ นักเรียนที่ผ่านประสบการณ์ภัยพิบัติอันเลวร้ายอาจจะได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เป็นต้น

เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะภัยธรรมชาติที่ไม่คุ้นชินและไม่มีแผนเตรียมความพร้อมในการตั้งรับ ครูและนักเรียนมักจะไม่ทราบวิธีการหรือขั้นตอนในการปฏิบัติตัว ทำให้เกิดความสับสนอลหม่านในการเผชิญเหตุ เกิดความหวาดกลัว บางครั้งทำให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตโดยไม่จำเป็น

สถานศึกษานั้น นอกจากจะทำหน้าที่ให้ความรู้แล้ว ยังต้องทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็กไม่ให้เสียโอกาส หรือตกไปอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ การศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้เด็กสามารถใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันความเสี่ยง มีทักษะการเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขัน รู้จักตัดสินใจที่ถูกต้องเพื่อปกป้องตนเองและผู้อื่น ผ่านการ ทำงานลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา (school-based disaster risk reduction) โดยใช้แผนบริหารจัดการ ภัยพิบัติที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered disaster management plan) และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทันและปรับตัวพร้อมรับความเสี่ยง (Resilience Education)

กรอบแนวคิดด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา (Comprehensive School Safety Framework - CSSF)

ภายใต้แนวคิดสำคัญที่ว่า การได้รับการศึกษาเป็นสิทธิพื้นฐานของทุกคน ประเทศไทยจึงได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Rights of the Child - CRC) เมื่อ พ.ศ. 2535 และรับแนวทางที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่เด็กพึงได้รับมาเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายการพัฒนาเด็ก ซึ่งครอบคลุมสิทธิของเด็กในการมีชีวิตรอด เติบโต ได้รับการพัฒนาและมีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย แม้ยามเกิดเหตุภัยธรรมชาติ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับปกป้องคุ้มครองอย่างเท่าเทียม รวมถึงการได้รับการศึกษาในสถานที่ที่ปลอดภัย ได้รับการดูแลฟื้นฟูสภาพจิตใจให้กลับสู่ภาวะปกติ

ประเทศไทยได้ลงนามในกรอบการทำงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction – SFDRR 2015-2030) ซึ่งเป็นกรอบการปฏิบัติงานสากลที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) และได้นำแนวคิดการลด ความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ภายใต้แผนการพัฒนาระดับชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานสหประชาชาติเพื่อการลดความเสี่ยงภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (UNDRR) กล่าวถึงกรอบการ ดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยเน้นถึงสิทธิของมนุษย์ในการได้รับการปกป้องคุ้มครองจาก ภัยพิบัติอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็ นเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และใช้แนวทาง Inclusive Approach หรือการคำนึงถึงทุกคนเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one is left behind) แนวคิดในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ หมายถึง แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบ ทางลบจากภัยพิบัติด้วยการวิเคราะห์และบริหารจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างเป็น ระบบ

สำหรับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในบริบทของสถานศึกษานั้น ประเทศในกลุ่มอาเซียนได้นำกรอบการทำงานด้านความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา หรือ Comprehensive School Safety Framework - CSSF มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในทุกประเทศโดยวางแผนรองรับสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด (worst-case scenario) ที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้ครูและนักเรียนปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยคุกคามต่างๆ ดำเนินการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง รักษาสิทธิของเด็กในการเข้าถึงการศึกษา ปกป้องการลงทุนด้านการศึกษา ของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย ทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียนจึงจะต้องมีการพัฒนากลไกและกระบวนการทำงานสำหรับภาคส่วนการศึกษาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดนี้ ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาสามารถแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่

- ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความเสี่ยงภัยธรรมชาติ
- ขั้นตอนที่ 2 วางแผนความปลอดภัยและการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง
- ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการตามแผน (ปรับปรุงสถานที่ เสริมทักษะ ให้ความรู้)
- ขั้นตอนที่ 4 ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ
- ขั้นตอนที่ 5 แบ่งปันความรู้ การรณรงค์ สร้างเครือข่าย

สำหรับกรอบความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา Comprehensive School Safety Framework นี้แบ่งองค์ประกอบการจัดการออกเป็นสามด้าน เรียกว่า เสา (Pillars) เชื่อมโยงกันด้วยชุดของกิจกรรมการลดความเสี่ยงภัยพิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนจัดการภัยพิบัติระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ได้แก่

- เสาที่ 1 อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ปลอดภัย (Safe Learning Facilities)
- เสาที่ 2 การจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา (School Disaster Management)
- เสาที่ 3 การให้ความรู้ด้านการลดความเสี่ยงและการรู้รับปรับตัว (Risk Reduction and Resilience Education)

นโยบายและแผนภาคการศึกษา

ที่สอดคล้องกับแผนการจัดการภัยพิบัติระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น

กรอบแนวคิดความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา ได้ระบุแนวทางการจัดการภายใต้เสาหลักแต่ละเสา ดังนี้

เสาที่ 1 อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ปลอดภัย (Safe Learning Facilities)

อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึงอาคารเรียน อาคารประกอบ สภาพแวดล้อม การจัดการพื้นที่ การเลือกสถานที่สร้างสถานศึกษา การออกแบบ การก่อสร้าง การบำรุงรักษา อาคารสถานที่ รวมถึงการเข้าใช้พื้นที่ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในเสาหลักนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สถาปนิก วิศวกร ผู้รับเหมา ช่างก่อสร้าง และบุคลากรใน สถานศึกษา ประเด็นสำคัญภายใต้เสาหลักที่ 1 ได้แก่

- การเลือกสถานที่ปลอดภัยในการสร้างสถานศึกษาและการออกแบบและก่อสร้างอาคารด้านทานภัยพิบัติ เพื่อให้อาคารหรือสถานศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่ทุกแห่งปลอดภัยจากภัยพิบัติ
- การใช้กฎหมายควบคุมอาคาร (building code) และเสริมความแข็งแรงให้อาคารเรียนด้วยวิธีการต่างๆ การควบคุมการก่อสร้าง ให้อบรมช่างก่อสร้าง รวมถึงการย้ายสถานศึกษาไปยังพื้นที่ใหม่ที่ปลอดภัยกว่า
- การดำเนินการลดความเสี่ยงทั้งในเชิงโครงสร้างและไม่เชิงโครงสร้าง รวมถึงการดูแลสาธารณูปโภคต่างๆ ใน สถานศึกษาเพื่อให้สามารถใช้อาคารสถานที่ที่เป็นพื้นที่อพยพที่ปลอดภัยได้
- การออกแบบติดตั้งและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับคนพิการ คนชรา
- การออกแบบอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการใช้พื้นที่สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวของผู้ประสบภัย และการจัดให้มีพื้นที่เฉพาะหรือมีพื้นที่สำรองสำหรับการจัดการเรียนการสอน เพื่อไม่ให้เกิดการเรียนการสอนต้องหยุดชะงักอันเนื่องมาจากการใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว
- การดูแลเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางมาถึงสถานศึกษาโดยไม่ให้ความเสี่ยงใดๆ
- การปรับปรุงน้ำดื่ม น้ำใช้และสุขลักษณะในสถานศึกษาให้ดีขึ้น
- การประยุกต์นวัตกรรมที่ทันสมัยเพื่อยกระดับความปลอดภัยเรื่องน้ำ พลังงานและอาหาร (เช่น การใช้ น้ำฝน การใช้แผงพลังงานแสงอาทิตย์ การใช้พลังงานทางเลือก การทำสวนครัว เป็นต้น)
- การวางแผนเพื่อการตรวจสอบ ประเมิน จัดสรรงบประมาณ และดูแลรักษาสาธารณูปโภคตลอดจนความปลอดภัยของอาคารเรียนและอาคารประกอบ

เสาที่ 2 การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา (School Disaster Management)

นโยบายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะต้องเอื้อให้มีการจัดทำแผนจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา เพื่อให้ ครู นักเรียนและผู้ปกครองปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ และสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาต่อเนื่องในยามเกิดเหตุภัยธรรมชาติได้ตามมาตรฐานสากล ประเด็นสำคัญภายใต้เสาหลักเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา ได้แก่

- การจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติและระดับท้องถิ่นและผู้ประสานงานหลักเพื่อผลักดันขับเคลื่อนงานด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา
- การสนับสนุนด้านนโยบายและให้แนวทางการปฏิบัติแก่สถานศึกษาในด้านการประเมินสถานศึกษา การวางแผนลดความเสี่ยง การเตรียมความพร้อม
- การพัฒนา ฝึกอบรม ติดตาม ประเมินผลสถานศึกษาเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมได้ เช่น การทำแผนที่ความเสี่ยงภัย ธรรมชาติทั้งในและนอกสถานศึกษา
- การวางแผนลดความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมโดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน
- การพัฒนาหรือปรับใช้มาตรฐานการปฏิบัติสำหรับภัยต่างๆให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นภัยที่มีการแจ้งเตือนล่วงหน้าได้หรือไม่สามารถแจ้งเตือนล่วงหน้าได้ การอพยพจากอาคารไปยังจุดปลอดภัย การหลบภัยในอาคาร และกระบวนการส่งนักเรียนคืนสู่ผู้ปกครอง เป็นต้น
- การให้สถานศึกษาคิดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมนักเรียน ครู และบุคลากร พิกัด และสร้างความเข้าใจในระบบเตือนภัยให้ตรงกัน
- การจัดให้มีแผนให้การศึกษาต่อเนื่องตามมาตรฐานขั้นต่ำของ Interagency Network for Education in Emergencies (INEE) เพื่อไม่ให้เกิดการหยุดชะงัก รวมทั้งมีแผนการใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวซึ่ง จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และข้อจำกัดในการใช้สถานศึกษาเพื่อการดังกล่าว
- การกำหนดสถานที่สำรองเพื่อจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องในยามเกิดเหตุภัยพิบัติ
- การตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งชายและหญิงทั้งที่อยู่ในและนอกระบบการศึกษา ตลอดจนความต้องการเฉพาะทางของเด็กพิการ
- การเชื่อมโยงภาคการศึกษาภาคส่วนด้านการจัดการภัยพิบัติ ให้เกิดความสอดคล้องกันตั้งแต่ต้น นโยบายจนถึงแผนงาน ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับสถานศึกษา และมีการสื่อสารประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

- การฝึกฝน ประเมิน และปรับปรุงการเตรียมความพร้อมด้วยการจัดซ้อมตามสถานการณ์จำลองในสถานศึกษา และการจัดซ้อมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยจัดทำระเบียบวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทความเสี่ยงภัย

เสาที่ 3 การให้ความรู้ด้านการลดความเสี่ยงและการรู้รับปรับตัวจากภัยพิบัติ (Risk Reduction and Resilience Education)

เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูและนักเรียนในเรื่องการให้ความรู้และการสร้างทักษะที่จำเป็นในการรับมือกับภัยธรรมชาติตามศักยภาพของเด็กนักเรียน รวมทั้งนักเรียนพิการ และการจัดการศึกษาในระหว่างสถานการณ์ภัยพิบัติ เป็นการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อการสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยให้แก่ครู นักเรียนและชุมชนเพื่อให้มีความสามารถในการตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยและมีความสามารถในการปรับตัว โดยประเด็นหลักภายใต้เสานี้ ได้แก่

- การพัฒนาเนื้อหาหลัก (key message) เป็นส่วนหนึ่งของการให้ความรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติทั้งระดับ ครอบครัวและชุมชน และเพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนทุกระดับ และนักเรียนพิการในการดำเนินนโยบายด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษา รวมทั้งการซ้อมอภิศักภัยและภัยจากเหตุอื่นๆ
- การพัฒนาขอบเขตและกระบวนการการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ หรือภัยทุกประเภทในการเรียนการสอน
- การสอดแทรกความคิดเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในหลักสูตรการศึกษาอย่างทั่วถึง และจัดให้มีคู่มือสำหรับครูเพื่อช่วยในการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติธรรมชาติและการรู้รับปรับตัวเข้ากับ ภัยธรรมชาติในวิชาต่างๆ
- พัฒนาคู่มือการสอนและเอกสารการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียน จัดให้มีเนื้อหาสำคัญในทุกมิติเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องลดความเสี่ยงภัยพิบัติและสภาวะอากาศเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลไกการเกิดภัยพิบัติ ประเด็น สำคัญในเรื่องความปลอดภัยและการเตรียมตัว ทำความเข้าใจกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง การลด ผลกระทบของภัยพิบัติ การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการลดความเสี่ยง การสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน
- จัดให้มีการฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติให้แก่ครู

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการบูรณาการหัวข้อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในหลักสูตร การศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงเสาหลักทั้งสามประการคือการประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติที่สถานศึกษากำลังเผชิญอยู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนวิเคราะห์การศึกษาทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ความเสี่ยงและนำไปสู่การวางแผนลดความเสี่ยงภัยพิบัติที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนป้องกันภัยพิบัติ เพื่อให้รู้ถึงขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติเมื่อเกิดสถานการณ์ ฉุกเฉิน เช่น ไฟดับ ดินถล่ม ไฟไหม้ หรือแผ่นดินไหว หรือไม่ ซึ่งสถานศึกษาสามารถสร้างความเข้าใจในแผนป้องกัน ภัยพิบัติโดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา และประชาสัมพันธ์ให้ ผู้ปกครองได้รับทราบ

จะเห็นได้ว่าขอบเขตของกรอบการทำงานเพื่อความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาเป็นไปตามมาตรฐาน ขั้นต่ำในการจัดการศึกษาในสถานการณ์ฉุกเฉิน (NIEE) มีการอิงหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความเสี่ยงภัย พิบัติ กล่าวคือ เป็นการกำหนดสิ่งที่จำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่ปลอดภัยทั้งด้านกายภาพ ด้าน บุคลากร และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งที่การเข้าถึง การศึกษาของเด็กและ เยาวชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมโดยไม่มีการกีดกันแบ่งแยก ไม่ว่าจะเป็นความพิการ ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ เพศและวัย มีการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา อาจจะกล่าวได้ว่าหลักการ ต่างๆที่เกี่ยวข้องในเรื่องความปลอดภัยของสถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการ ใช้กับ นโยบายการลดความเสี่ยง ภัยพิบัติในสถานศึกษาตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม และแนวทางการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยของประเทศ ไทย เพื่อช่วยส่งเสริมให้เห็นนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 3 เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสถานศึกษาปลอดภัย

จากการหารือและเห็นชอบร่วมกันระหว่างคณะทำงานเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา จังหวัดเชียงราย และองค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2562 และปรับปรุงเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2563 สถานศึกษาในจังหวัดเชียงรายควรมีการดำเนินการที่จำเป็นในการเตรียมตัวรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ รวมถึงการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 โดยคำนึงถึงเกณฑ์มาตรฐานตามกรอบสถานศึกษาปลอดภัย ดังนี้

เสาหลักที่ 1 โครงสร้างอาคารเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ปลอดภัย

มาตรฐาน	คำอธิบาย
มาตรฐานที่ 1	สถานศึกษามีการตรวจสอบ บำรุง ซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อเตรียมพร้อมรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
มาตรฐานที่ 2	สถานศึกษามีการตรวจสอบ บำรุง ซ่อมแซมและปรับปรุงระบบน้ำ ไฟฟ้า และสุขาภิบาลของสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ
มาตรฐานที่ 3	สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษในสถานการณ์ฉุกเฉิน
มาตรฐานที่ 4	สถานศึกษามีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์และแผนที่ความเสี่ยงภัยที่ทุกคนสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน
มาตรฐานที่ 5	สถานศึกษาเข้าถึงแหล่งงบประมาณเพื่อซ่อมแซมอาคารสถานที่ รวมถึงมีแผนการจัดหางบประมาณจำนวนมากเมื่อจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างอาคารกรณีเสียหายจากภัยพิบัติ
มาตรฐานที่ 6	สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและระบบสาธารณูปโภคให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
มาตรฐานที่ 7	สถานศึกษามีจุดล้างมือที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและมีการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขาภิบาลในอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

เสาหลักที่ 2 แผนการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา

มาตรฐาน	คำอธิบาย
มาตรฐานที่ 8	สถานศึกษามีการประเมินความเสี่ยงภัยรอบด้านและมีการติดตามผลโดยนักเรียนมีส่วนร่วม
มาตรฐานที่ 9	สถานศึกษามีระบบเตือนภัยล่วงหน้าและสัญญาณเตือนภัยในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ทุกคนสามารถเข้าใจร่วมกัน
มาตรฐานที่ 10	สถานศึกษามีกลไกการจัดการภัยพิบัติซึ่งประกอบด้วยแผนและคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติที่นักเรียนมีส่วนร่วม
มาตรฐานที่ 11	สถานศึกษามีการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงสำหรับบุคลากรและนักเรียนทุกคน
มาตรฐานที่ 12	สถานศึกษามีอุปกรณ์ป้องกันและรับมือกับสาธารณภัยที่เหมาะสมกับบริบทความเสี่ยง
มาตรฐานที่ 13	สถานศึกษามีการเตรียมแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขและมีมาตรการสำหรับความเสี่ยงกรณีสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

เสาหลักที่ 3 การจัดการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัว

มาตรฐาน	คำอธิบาย
มาตรฐานที่ 14	ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และทักษะที่จำเป็นในด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการเผชิญเหตุฉุกเฉิน
มาตรฐานที่ 15	สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เรื่องความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
มาตรฐานที่ 16	สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษาที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น
มาตรฐานที่ 17	สถานศึกษามีศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้แก่ นักเรียน ครู และชุมชน
มาตรฐานที่ 18	สถานศึกษามีงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดหาสื่อด้านภัยพิบัติ
มาตรฐานที่ 19	สถานศึกษามีการสื่อสารและทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อการเตรียมความพร้อมและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
มาตรฐานที่ 20	สถานศึกษามีการเผยแพร่ให้ความรู้ที่จำเป็นในเรื่องการป้องกันและรับมือโรคระบาดอย่างถูกต้องสำหรับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทที่ 4 แนวทางการควบคุมคุณภาพสถานศึกษาปลอดภัย

เสาหลักที่ 1 โครงสร้างอาคารเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ปลอดภัย

มาตรฐานที่ 1 สถานศึกษามีการตรวจสอบ บำรุง ซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อเตรียมพร้อมรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ตัวชี้วัด มีการตรวจสอบอาคารสถานที่และมีการซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ที่ชำรุดภาคเรียนละ 1 ครั้ง

ประเด็นพิจารณา

1. มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร
2. มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่
3. มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วม
4. มีแผนการซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ที่ชำรุด
5. มีการรายงานผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ - มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วม - มีแผนการซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ที่ชำรุด - มีการรายงานผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง
4	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ - มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วม - มีแผนการซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ที่ชำรุด
3	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ - มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วม

2	-	มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร
	-	มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่
1	-	มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสังเกต	- โครงสร้างอาคารเรียน - สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
2. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
3. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แบบบันทึกการประเมิน - แผนการปรับปรุง/ซ่อมบำรุง - บันทึกการประชุม / รายงาน - คำสั่งผู้รับผิดชอบงาน - ภาพถ่าย - ฯลฯ

มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการตรวจสอบ บำรุง ซ่อมแซมและปรับปรุงระบบน้ำ ไฟฟ้า และสุขาภิบาลของสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ

ตัวชี้วัด มีการตรวจสอบ บำรุง ซ่อมแซมและปรับปรุงระบบน้ำ ไฟฟ้า และสุขาภิบาลเป็นประจำทุกเดือน

ประเด็นการพิจารณา

1. มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร
2. มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้าและสุขาภิบาล
3. มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
4. มีแผนการระบบสาธารณสุขปกคที่ชำรุด เช่น ระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล เป็นต้น
5. มีการรายงานผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและซ่อมบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล - มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน - มีแผนการซ่อมบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล - มีการรายงานผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง
4	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล - มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน - มีแผนการซ่อมบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล
3	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล - มีการดำเนินงานตามแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วม
2	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้า สุขาภิบาล
1	- มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสังเกต	- ระบบน้ำอุปโภค บริโภค - ระบบไฟฟ้า - สุขาภิบาล
2. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
3. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แบบบันทึกการประเมิน - แผนการปรับปรุง/ซ่อมบำรุง - คำสั่งผู้รับผิดชอบงาน

	- บันทึกการประชุม / รายงาน - ภาพถ่าย - ฯลฯ

มาตรฐานที่ 3. สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ตัวชี้วัดที่ 3.1 มีทางขึ้น-ลงอาคารที่เหมาะสมสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ

ตัวชี้วัดที่ 3.2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ช่วยเหลือฉุกเฉินสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ

ประเด็นพิจารณา

1. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้น-ลงอาคารสำหรับผู้พิการที่เคลื่อนไหวไม่สะดวก
2. มีการจัดทำห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการเป็นพิเศษ
3. มีการจัดทำเครื่องหมายสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ
4. มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ
5. มีการจัดทำห้องน้ำแยกระหว่างชาย หญิง และมีความปลอดภัย

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้น-ลงอาคารสำหรับผู้พิการที่เคลื่อนไหวไม่สะดวก - มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ - มีบุคลากรให้การดูแลสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ - มีการจัดทำห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ - มีการจัดทำห้องน้ำแยกระหว่างชาย หญิง และมีความปลอดภัย
4	- มีบุคลากรให้การดูแลสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ - มีการจัดทำเครื่องหมายสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ - มีการจัดทำห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ - มีการจัดทำห้องน้ำแยกระหว่างชาย หญิง และมีความปลอดภัย
3	- มีการจัดทำเครื่องหมายสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

	- มีการจัดทำห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ - มีการจัดทำห้องน้ำแยกระหว่างชาย หญิง และมีความปลอดภัย
2	- มีการจัดทำห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ - มีการจัดทำห้องน้ำแยกชาย-หญิงมีความปลอดภัย
1	- มีการจัดทำห้องน้ำแยกชาย-หญิง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสังเกต	- ความเหมาะสมของสถานที่
2. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
3. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แบบบันทึกการประเมิน - ภาพถ่าย

มาตรฐานที่ 4. สถานศึกษามีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์และแผนที่ความเสี่ยงภัยที่ทุกคนสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ตัวชี้วัด มีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์และแผนที่ความเสี่ยงภัยของสถานศึกษาที่แสดงถึงพื้นที่เสี่ยง พื้นที่ปลอดภัย และเส้นทางอพยพที่ทุกคนสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยของสถานศึกษา ที่ระบุเส้นทางอพยพ จุดเสี่ยง และจุดปลอดภัย
2. มีการติดตั้งแผนที่เสี่ยงภัยในจุดที่ทุกคนสามารถมองเห็นได้ชัดเจน
3. มีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ในจุดเสี่ยง จุดปลอดภัย จุดรวมพล และป้ายเตือนจราจร
4. มีการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
	- มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนความปลอดภัย ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจร โดยเน้นการมีส่วนร่วม

5	- มีแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจรที่เหมาะสมกับทุกคนรวมถึงผู้พิการ - มีการติดป้ายเตือนในพื้นที่เสี่ยงภัยและเครื่องหมายจราจรที่ชัดเจน - มีการรายงานผลการปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์
4	- มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนความปลอดภัย ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจร โดยเน้นการมีส่วนร่วม - มีแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจรที่เหมาะสมกับทุกคนรวมถึงผู้พิการ - มีการติดป้ายเตือนในพื้นที่เสี่ยงภัยและเครื่องหมายจราจรที่ชัดเจน
3	- มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนความปลอดภัย ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจร โดยเน้นการมีส่วนร่วม - มีแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจรที่เหมาะสมกับทุกคนรวมถึงผู้พิการ
2	- มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนความปลอดภัย ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการจัดทำแผนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและทางจราจร โดยเน้นการมีส่วนร่วม
1	- มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนความปลอดภัยประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสังเกต	- ป้ายหรือสัญลักษณ์
2. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
3. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนงาน / กิจกรรม - บันทึกการประชุม / รายงาน - ภาพถ่าย

มาตรฐานที่ 5. สถานศึกษาเข้าถึงแหล่งงบประมาณเพื่อซ่อมแซมอาคารสถานที่ รวมถึงมีแผนการจัดหางบประมาณจำนวนมากเมื่อจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างอาคารกรณีเสียหายจากภัยพิบัติ

ตัวชี้วัด มีการจัดสรรงบประมาณฉุกเฉินสำหรับการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รวมถึงมีแผนการจัดหางบประมาณจำนวนมากเมื่อจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างอาคาร

ประเด็นการพิจารณา

1. มีรายงานการตรวจสอบความปลอดภัยของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม
2. มีรายงานสรุปวิเคราะห์ความเสี่ยงของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม
3. มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอาคารสถานที่
4. มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการเสริมโครงสร้างอาคาร
5. มีการเสนอแผนขอรับการสนับสนุนงบประมาณกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งทุนภายนอก

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีรายงานการตรวจสอบความปลอดภัยของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีรายงานสรุปวิเคราะห์ความเสี่ยงของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอาคารสถานที่ - มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการเสริมโครงสร้างอาคาร - มีการเสนอแผนขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุน
4	- มีรายงานการตรวจสอบความปลอดภัยของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีรายงานสรุปวิเคราะห์ความเสี่ยงของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอาคารสถานที่ - มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการเสริมโครงสร้างอาคาร
3	- มีรายงานการตรวจสอบความปลอดภัยของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีรายงานสรุปวิเคราะห์ความเสี่ยงของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีแผนการจัดหางบประมาณสำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอาคารสถานที่
2	- มีรายงานการตรวจสอบความปลอดภัยของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม - มีรายงานสรุปวิเคราะห์ความเสี่ยงของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม
1	- มีรายงานการตรวจสอบความปลอดภัยของโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง

2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนงานประจำปี - แผนการจัดหางบประมาณ - บันทึกการประชุม

มาตรฐานที่ 6. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและระบบสาธารณูปโภคให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ตัวชี้วัด มีการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมรวมถึงระบบสาธารณูปโภคให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีแผนงานเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
2. มีการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
3. ดำเนินการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
4. มีการกำหนดแนวทางเชิงรุกเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสีเขียว

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	มีการกำหนดแนวทางเชิงรุกเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสีเขียว
4	มีแผนงานและดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษารวมถึงระบบสาธารณูปโภคเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
3	มีแผนงานและดำเนินการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2	มีแผนงานและดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
1	-มีแผนงานเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนยุทธศาสตร์ด้านการเป็น โรงเรียนสีเขียว - แผนและรายงานกิจกรรมประจำปีที่เกี่ยวข้อง - บันทึกการประชุมที่เกี่ยวข้อง - ภาพถ่ายกิจกรรม

มาตรฐานที่ 7. สถานศึกษามีจุดล้างมือที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและมีการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขาภิบาลในอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

ตัวชี้วัด มีจุดล้างมือที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและมีมาตรการด้านอาคารสถานที่ที่ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีจำนวนจุดล้างมือที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและสามารถใช้งานได้ตามปกติ
2. มีการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขาภิบาลในอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด
3. มีมาตรการป้องกันและแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือการแพร่ระบาดของโรค COVID-19
4. มีมาตรการป้องกันและแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือการแพร่ระบาดของโรคระบาดอื่นๆ

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีมาตรการป้องกันและแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และ โรคระบาดอื่นๆ - มีการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขาภิบาลในอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด - มีจุดล้างมือทุกอาคารและจุดต่างๆ ที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและสามารถใช้งานได้ตามปกติ
4	- มีมาตรการป้องกันและแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และ โรคระบาดอื่นๆ - มีการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขาภิบาลในอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด - มีจุดล้างมือทุกอาคารและจุดต่างๆ ที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและสามารถใช้งานได้ตามปกติ
3	- มีการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขาภิบาลในอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด - มีจุดล้างมือทุกอาคารและจุดต่างๆ ที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและสามารถใช้งานได้ตามปกติ
2	- มีจุดล้างมือทุกอาคารและจุดต่างๆ ที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและสามารถใช้งานได้ตามปกติ
1	- มีจุดล้างมือทุกอาคารและสามารถใช้งานได้ตามปกติ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- มาตรการการป้องกันโรคติดต่อและโรคระบาดของโรงเรียน - มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

	- บันทึกการตรวจสอบด้านอนามัยและสุขภาพ - ภาพถ่ายจุดล้างมือ

เสาหลักที่ 2 การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการประเมินความเสี่ยงภัยรอบด้านและมีการติดตามผลโดยนักเรียนมีส่วนร่วม
ตัวชี้วัด มีการประเมินความเสี่ยงภัยรอบด้านและมีการติดตามผลโดยที่นักเรียนมีส่วนร่วม

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการประเมินความเสี่ยงภัยรอบด้านที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมวางแผนและดำเนินการ
2. มีสรุปรายงานการประเมินความเสี่ยง
3. มีการติดตามผลหลังจากการประเมินความเสี่ยง

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีการใช้ชุดเครื่องมือประเมินความเสี่ยงตามแนวทางการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดย ครู บุคลากรและนักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการและติดตามผล
4	- มีการใช้ชุดเครื่องมือประเมินความเสี่ยงตามแนวทางการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะนักเรียน ครู และบุคลากร
3	- มีการใช้ชุดเครื่องมือประเมินความเสี่ยงตามแนวทางการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะครูและบุคลากรในสถานศึกษา
2	- มีการประเมินความเสี่ยงภัยโดยครูผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับคณะครูและบุคลากร ในสถานศึกษา
1	- มีการประเมินความเสี่ยงภัยโดยครูผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล

1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แบบบันทึกการประเมิน - บันทึกการประชุม / รายงานการติดตาม

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีระบบเตือนภัยและหรือสัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องที่ทุกคนเข้าใจ
ตัวชี้วัด มีการติดตั้งระบบเตือนภัยและหรือสัญญาณเตือนภัยที่ทุกคนสามารถเข้าใจร่วมกัน

ประเด็นการพิจารณา

1. ระบบสัญญาณเตือนภัยและหรือสัญญาณเตือนภัย สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ
2. มีการติดตั้งระบบเตือนภัยและหรือสัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษาที่ทุกคนสามารถเข้าใจร่วมกันได้
3. มีเครื่องมือสื่อสารที่ประสานงานหน่วยงานภายนอกได้เมื่อเกิดภัยและสามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีการติดตั้งระบบเตือนภัยและหรือสัญญาณเตือนภัยที่ทุกคนเข้าใจร่วมกัน - ระบบเตือนภัยและสัญญาณเตือนภัยสามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ
4	- มีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยหรือสัญญาณเตือนภัยที่ทุกคนสามารถเข้าใจร่วมกัน - สัญญาณเตือนภัยสามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ
3	- มีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยหรือสัญญาณเตือนภัยที่ทุกคนสามารถเข้าใจร่วมกัน
2	- มีเครื่องมือสื่อสารระยะไกลที่สามารถสื่อสารกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เช่น โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร เป็นต้น
1	- มีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถสื่อสารภายในสถานศึกษาและชุมชน เช่น เสียงตามสาย เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- ผู้บริหาร ครู บุคลากรและนักเรียน
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- เครื่องมือสัญญาณเตือนภัย - คู่มือการใช้งาน - ภาพถ่าย

มาตรฐานที่ 10. สถานศึกษามีกลไกการจัดการภัยพิบัติซึ่งประกอบด้วยแผนและคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติที่นักเรียนมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัด มีแผนการจัดการภัยพิบัติและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร

ประเด็นการพิจารณา

1. มีคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร
2. มีแผนการจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษาสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ
3. มีการระบุบทบาทหน้าที่และหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ที่ชัดเจน

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีแผนการจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษาและมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการและหน่วยงานเครือข่ายที่ชัดเจน - มีแผนการจัดการสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ
4	- มีแผนการจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษาและมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีการกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการอย่างชัดเจน
3	- มีแผนการจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษาและมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร - มีรายชื่อและหมายเลขโทรศัพท์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชัดเจน
2	- มีแผนการจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษาและมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู และบุคลากร

1	- มีแผนการจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และ บุคลากร
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนงาน / โครงการ / กิจกรรม - คำสั่งผู้รับผิดชอบ / คณะกรรมการ - บทบาทหน้าที่คณะกรรมการ

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงสำหรับบุคลากรและนักเรียนทุกคน
ตัวชี้วัด สถานศึกษามีการจัดซ้อมแผนการอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงสำหรับครู บุคลากรและนักเรียนทุกคนอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

ประเด็นการพิจารณา

1. มีแผนการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงของสถานศึกษา
2. มีการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง
3. มีแผนการช่วยเหลือสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ
4. การมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และบุคลากร

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีแผนการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงของสถานศึกษา - มีการจัดซ้อมอพยพโดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และบุคลากรอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง - มีแผนการช่วยเหลือที่เหมาะสมสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ
4	- มีแผนการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงของสถานศึกษา - มีการจัดซ้อมอพยพอย่างมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และบุคลากร - คณะทำงานสามารถดำเนินการได้ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง
3	- มีแผนการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงของสถานศึกษา

	- มีการจัดซ้อมอพยพอย่างมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และบุคลากร
2	- มีแผนการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงภัยของสถานศึกษา - มีการจัดซ้อมอพยพ โดยคณะครูเป็นผู้ดำเนินการ
1	- มีแผนการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงภัยของสถานศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- ผู้บริหาร ครู บุคลากรและนักเรียน
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนงาน / โครงการ / กิจกรรม - แผนการช่วยเหลือสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการ - ร่องรอยการดำเนินงาน - ภาพถ่าย

มาตรฐาน 12. สถานศึกษามีอุปกรณ์ป้องกันและรับมือกับสาธารณภัยที่เหมาะสมกับบริบทความเสี่ยงตัวชี้วัด มีอุปกรณ์ป้องกันและรับมือกับสาธารณภัยที่เหมาะสม เพียงพอ และสามารถใช้งานได้จริง

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการเตรียมพร้อมเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือสาธารณภัยขั้นพื้นฐาน และอุปกรณ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
2. มีการทำรายการเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงมีตรวจสอบความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์เป็นประจำ
3. มีแผนการจัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติมให้เพียงพอใช้งานและเหมาะสมกับบริบทความเสี่ยง
4. มีการจัดทำคู่มือหรือคำแนะนำในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	-มีการจัดทำคู่มือหรือคำแนะนำในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน -มีแผนการจัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติมให้เพียงพอใช้งานและเหมาะสมกับบริบทความเสี่ยง -มีการทำรายการเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงมีตรวจสอบความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์เป็นประจำ -มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือสาธารณภัยขั้นพื้นฐาน และอุปกรณ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้
4	-มีแผนการจัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติมให้เพียงพอใช้งานและเหมาะสมกับบริบทความเสี่ยง -มีการทำรายการเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงมีตรวจสอบความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์เป็นประจำ -มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือสาธารณภัยขั้นพื้นฐาน และอุปกรณ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้
3	-มีการทำรายการเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงมีตรวจสอบความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์เป็นประจำ -มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือสาธารณภัยขั้นพื้นฐาน และอุปกรณ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้
2	-มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือสาธารณภัยขั้นพื้นฐานและอุปกรณ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้
1	-มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือสาธารณภัยขั้นพื้นฐาน และอุปกรณ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- ผู้บริหาร ครู บุคลากรและนักเรียน
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- รายการวัสดุและครุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

	- เอกสารการตรวจสอบความพร้อมของวัสดุและครุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง - ภาพถ่ายเครื่องมือและอุปกรณ์

มาตรฐานที่ 13. สถานศึกษามีการเตรียมแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขและมีมาตรการสำหรับความเสี่งกรณีสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

ตัวชี้วัด มีแผนงานและมาตรการจัดการด้านสาธารณสุขและสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
2. มีการดำเนินมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
3. มีคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการป้องกันและลดความเสี่งจากโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
4. มีแผนงานและมาตรการจัดการด้านความเสี่งต่อการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
5. มีการฝึกซ้อมแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขและทบทวนมาตรการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีการฝึกซ้อมแผนฉุกเฉินด้านสาธารณสุขและทบทวนมาตรการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆอย่างต่อเนื่อง - มีแผนงานและมาตรการจัดการด้านความเสี่งต่อการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการป้องกันและลดความเสี่งจากโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ

	- มีการดำเนินมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
4	- มีแผนงานและมาตรการจัดการด้านความเสี่ยงต่อการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการป้องกันและลดความเสี่ยงจากโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีการดำเนินมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
3	- มีคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการป้องกันและลดความเสี่ยงจากโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีการดำเนินมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
2	- มีการดำเนินมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ
1	- มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- ผู้บริหาร ครู บุคลากรและนักเรียน
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนงานและมาตรการการป้องกันโรค COVID-19 และโรคระบาดอื่นๆ - รายงานกิจกรรมการซ้อมแผน - บันทึกการประชุมที่เกี่ยวข้อง - ภาพถ่ายกิจกรรมประชาสัมพันธ์และการซ้อมแผน

- เสาหลักที่ 3 การจัดการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัว
- มาตรฐานที่ 14. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และทักษะที่จำเป็นในด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการเผชิญเหตุฉุกเฉิน
- ตัวชี้วัด ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมเกี่ยวกับทักษะความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการเผชิญเหตุฉุกเฉิน

ประเด็นการพิจารณา

1. ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรในเรื่องการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา
2. ทักษะของบุคลากรในเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการเผชิญเหตุฉุกเฉิน
3. บทบาทของบุคลากรในการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้และทักษะสู่วงกว้าง

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมเกี่ยวกับทักษะความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ - ผู้บริหาร ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาผ่านการฝึกอบรมการเผชิญเหตุฉุกเฉิน - ผู้บริหาร ครูหรือบุคลากรที่ผ่านการอบรมสามารถเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้และฝึกทักษะสำหรับโรงเรียนในเครือข่ายได้
4	- ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมเกี่ยวกับทักษะความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ - ผู้บริหาร ครูหรือบุคลากรที่ผ่านการอบรมสามารถเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้และฝึกทักษะสำหรับโรงเรียนในเครือข่ายได้
3	- ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมเกี่ยวกับทักษะความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ - ผู้บริหาร ครูหรือบุคลากรที่ผ่านการอบรมสามารถเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้และฝึกทักษะภายในสถานศึกษาได้
2	- ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมเกี่ยวกับทักษะความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

1	- ตัวแทนครูหรือบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรมเกี่ยวกับทักษะความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากร
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- ประกาศนียบัตรหรือเอกสารยืนยันการผ่านอบรมจากหน่วยงาน - รายงานหรือเอกสารประกอบการเข้าร่วมฝึกอบรม

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัว

ตัวชี้วัด มีการจัดการเรียนรู้เรื่องลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสำหรับนักเรียนในทุกระดับชั้น

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการบูรณาการเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติสู่การเรียนการสอนในทุกระดับชั้น
2. มีหลักสูตรท้องถิ่นด้านการเรียนรู้การลดความเสี่ยงภัยพิบัติให้นักเรียนในทุกระดับชั้น

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	-มีหลักสูตรท้องถิ่นด้านการเรียนรู้การลดความเสี่ยงภัยพิบัติให้นักเรียนในทุกระดับชั้น
4	-มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติให้นักเรียนในทุกระดับชั้น
3	-มีการสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติในทุกสาระการเรียนรู้
2	-มีการสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติในบางรายวิชา
1	-มีการสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติในกิจกรรม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากร
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- มีหลักสูตรการเรียนรู้การลดความเสี่ยงภัยพิบัติศึกษา - มีแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ - แผนการสอน / การบูรณาการ - รายงาน / แบบประเมินผู้เรียน

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษาที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น และคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างเพศ

ตัวชี้วัด มีการจัดทำและใช้สื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น และคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างเพศ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการจัดทำและใช้สื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษาที่เหมาะสมกับช่วงอายุ
2. มีการจัดทำและใช้สื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษาที่เหมาะสมกับช่วงอายุและคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างเพศ

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีการผลิตสื่อด้านภัยพิบัติศึกษาสำหรับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น และคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างเพศ - มีกระบวนการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและผลิตสื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษา - มีงบประมาณสำหรับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านภัยพิบัติศึกษา - มีสื่อแผ่นภาพหรือ โปสเตอร์ หรือสื่อดิจิทัลประกอบการเรียนรู้
4	- มีการผลิตสื่อด้านภัยพิบัติศึกษาสำหรับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น - มีกระบวนการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและผลิตสื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษา - มีงบประมาณสำหรับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านภัยพิบัติศึกษา - มีสื่อแผ่นภาพหรือ โปสเตอร์ หรือสื่อดิจิทัลประกอบการเรียนรู้

3	- มีกระบวนการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและผลิตสื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติศึกษา - มีงบประมาณสำหรับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านภัยพิบัติศึกษา - มีสื่อแผ่นภาพหรือ โปสเตอร์ หรือสื่อดิจิทัลประกอบการเรียนรู้
2	- มีงบประมาณสำหรับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านภัยพิบัติศึกษา - มีสื่อแผ่นภาพหรือ โปสเตอร์ หรือสื่อดิจิทัลประกอบการเรียนรู้
1	- มีสื่อแผ่นภาพหรือ โปสเตอร์ หรือสื่อดิจิทัลประกอบการเรียนรู้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากร
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- สื่อประกอบการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติที่เหมาะสมกับผู้เรียน - สื่อนวัตกรรมสร้างสรรค์ - ภาพถ่ายสื่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้แก่นักเรียน ครู และชุมชน

ตัวชี้วัด ศูนย์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้แก่นักเรียน ครู และชุมชน

ประเด็นการพิจารณา

1. ศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่นักเรียน ครูและบุคลากร สามารถเข้าถึงได้
2. ศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสำหรับชุมชน

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	-มีศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามสถานการณ์ปัจจุบันให้แก่ครู นักเรียน และชุมชน ให้ศึกษาดูงานได้
4	-มีศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามสถานการณ์
3	-มีศูนย์ข้อมูลหรือมุมเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ให้นักเรียนและครู
2	-มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
1	-มีการจัดบอร์ด/นิทรรศการให้ความรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสถานศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์ / สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากร
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- ศูนย์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดหาสื่อด้านภัยพิบัติ

ตัวชี้วัด งบประมาณหรือแผนการจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติที่เหมาะสม

ประเด็นการพิจารณา

1. มีงบประมาณส่งเสริมและสนับสนุนแผนการจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษาและจัดหาสื่อด้านภัยพิบัติ
2. มีแผนการจัดหางบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนแผนการจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษา

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	-มีงบประมาณส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษาและจัดหาหรือจัดทำสื่อด้านภัยพิบัติและเป็นแบบอย่างได้
4	-มีการเสนอแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษาและจัดหาหรือจัดทำสื่อด้านภัยพิบัติ
3	-มีแผนปฏิบัติการประจำปีและงบประมาณสำหรับการส่งเสริม สนับสนุนจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษา ขอสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรภายนอก
2	-มีแผนปฏิบัติการประจำปีและงบประมาณสำหรับการส่งเสริม สนับสนุนจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษา
1	-มีแผนปฏิบัติการประจำปีสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดการเรียนรู้ภัยพิบัติศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และ ผู้เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- บันทึกการประชุม/แผนงานประจำปี - แผนการจัดหางบประมาณ

มาตรฐานที่ 19 สถานศึกษามีการสื่อสารและทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อการเตรียมความพร้อมและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ตัวชี้วัด มีกระบวนการสื่อสารและทำงานร่วมกับแกนนำชุมชนอย่างชัดเจนเพื่อการเตรียมความพร้อมและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในกิจกรรมลดความเสี่ยงภัยพิบัติของโรงเรียน

2. มีการรณรงค์สร้างความตระหนักในเรื่องสถานศึกษาปลอดภัยและการลดความเสี่ยงภัยพิบัติกับชุมชน
3. มีการสานต่อโครงการร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีโครงการร่วมกับชุมชนและอปท. ในด้านการเตรียมพร้อมรับมือและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะในพื้นที่ของโรงเรียน - มีความร่วมมือกับอปท. ในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียน - มีกิจกรรมรณรงค์และสร้างความตระหนักในเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติกับผู้ปกครองเด็กและสมาชิกในชุมชนทุกปี - ให้สมาชิกชุมชนในชุมชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติร่วมกับครูและนักเรียนในโรงเรียน - มีการหารือ วางแผนและดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาร่วมกับแกนนำชุมชน
4	- มีความร่วมมือกับอปท. ในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียน - มีกิจกรรมรณรงค์และสร้างความตระหนักในเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติกับผู้ปกครองเด็กและสมาชิกในชุมชนทุกปี - ให้สมาชิกชุมชนในชุมชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติร่วมกับครูและนักเรียนในโรงเรียน - มีการหารือ วางแผนและดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาร่วมกับแกนนำชุมชน
3	- มีกิจกรรมรณรงค์และสร้างความตระหนักในเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติกับผู้ปกครองเด็กสมาชิกในชุมชนทุกปี - ให้สมาชิกชุมชนในชุมชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติร่วมกับครูและนักเรียนในโรงเรียน - มีการหารือ วางแผนและดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาร่วมกับแกนนำชุมชน

2	- ให้สมาชิกชุมชนในชุมชนเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติร่วมกับครูและนักเรียนในโรงเรียน - มีการหารือ วางแผนและดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาร่วมกับแกนนำชุมชนเป็นระยะๆ
1	- มีการหารือ วางแผนและดำเนินการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษาร่วมกับแกนนำชุมชน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และ ผู้เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- บันทึกการประชุมที่เกี่ยวข้อง - บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ - เอกสาร โครงการ - เอกสารรายงานผลการดำเนินงานและภาพถ่ายกิจกรรม

มาตรฐานที่ 20 สถานศึกษามีการเผยแพร่ให้ความรู้ที่จำเป็นในเรื่องการป้องกันและรับมือโรคระบาดอย่างถูกต้องสำหรับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตัวชี้วัด มีกิจกรรม แผนการสอน และสื่อการเรียนรู้เรื่องการป้องกันและรับมือต่อโรคโควิด-19 และโรคระบาดอื่นๆ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เรื่องการป้องกันและรับมือต่อโรคโควิด-19 และโรคระบาดอื่นๆ
2. มีการบูรณาการเรื่องการป้องกันและรับมือต่อโรคโควิด-19 และโรคระบาดอื่นๆในการเรียนการสอน
3. มีหลักสูตรหรือแผนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและรับมือต่อโรคโควิด-19 และโรคระบาดอื่นๆ

เกณฑ์การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- มีหลักสูตรหรือแผนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและรับมือต่อโรคระบาดต่างๆ - มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรหรือแผนการสอน - มีกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดทำเอกสารแผ่นพับ ฯลฯ
4	- มีหลักสูตรหรือแผนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันและรับมือต่อโรคระบาดต่างๆ - มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรหรือแผนการสอน
3	- มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับโรคระบาด - มีกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดทำเอกสารแผ่นพับ ฯลฯ
2	- มีการประชาสัมพันธ์ความรู้ในช่วงเข้าแถวก่อนเข้าเรียน - มีการจัดบอร์ดความรู้หน้าห้องเรียน
1	- มีการประชาสัมพันธ์ความรู้ในช่วงเข้าแถวก่อนเข้าเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/แหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1. การสัมภาษณ์/สอบถาม	- นักเรียน ครู ผู้บริหาร และ ผู้เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์	- แผนการสอนหรือหลักสูตร - ตัวอย่างสื่อการเรียนรู้ - การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน - ภาพถ่าย

บทที่ 5 แบบประเมินความเสี่ยงภัยตามแนวทางการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา²

1. แบบประเมินความเสี่ยงอาคารสถานที่

ลำดับ	อาคาร	อายุการใช้งาน (ปี)	สภาพโครงสร้างอาคาร			สภาพอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในอาคาร			ความเสี่ยงหรือผลกระทบจากภัย (ระบุภัย)		
			ใช้ได้	สภาพชำรุด	รอซ่อม	ใช้ได้	สภาพชำรุด	รอซ่อม	ใช้ได้	สภาพชำรุด	รอซ่อม
1	อาคารเรียนที่ 1										
2	อาคารเรียนที่ 2										
3	อาคารเรียนที่ 3										
4	สำนักงาน										
5	หอประชุม										
6	ห้องปฏิบัติการ										
7	ห้องสมุด										
8	โรงอาหาร										
9	ห้องเก็บเชื้อเพลิง										
10	ห้องพยาบาล										
11	บ้านพักครู										
12	ห้องน้ำ										
13	ระบบระบายน้ำ										
14	รางน้ำฝน										
15	โรงฝึกงาน										

² อ้างอิงจากแนวทางการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

16	โรงจอดรถ										
17	เรือนเพาะชำ										
18	ถังเก็บน้ำ										
19	แหล่งน้ำดื่ม										
20	แหล่งน้ำใช้										
21	ระบบไฟฟ้า										
22	รั้วและประตู										
23	อื่นๆ										

2. แบบการประเมินพื้นที่และสภาพแวดล้อม

รายการ	พบ	ไม่พบ	แนวทางแก้ไข
ภัยจากสภาพพื้นที่			
1. ทางลาดชัน			
2. พื้นที่ทางเดินดิน			
3. พื้นที่ทางเดินต่างระดับ			
4. พื้นที่ทางเดินมีสิ่งกีดขวาง			
5. สนามเด็กเล่นมีสนามขรุขระ			
6. ความเสี่ยงต่อการจมน้ำ			
ภัยจากวัตถุอันตราย			
1. สารเคมี			
2. วัตถุไวไฟ			
3. วัสดุอันตราย			
4. วัตถุแหลมคม หักงอหรือที่เป็นอันตราย			
5. สัตว์ที่เป็นอันตราย			

3.แบบการประเมินภัยของเส้นทางสัญจร

ลำดับ	รายการ	มี	ไม่มี	แนวทางแก้ไข
1	ถนนที่นักเรียนใช้สัญจรมาสถานศึกษาที่มีทางเดินเท้า			
2	ถนนหน้าสถานศึกษามรทางม้าลาย ไฟจราจร หรือสะพานลอย			
3	เส้นทางมาสถานศึกษามีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ			
4	สะพานข้ามแม่น้ำปลอดภัยแข็งแรงใช้งานได้			
5	เส้นทางสัญจรอำนวยความสะดวกแก่ผู้บกพร่องทางร่างกาย			
6	มีป้ายเส้นทางการอพยพที่ชัดเจน			
7	ความเสี่ยงอื่นๆ โปรดระบุ.....			

4. แบบประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ ครูพิการ นักเรียนพิการ คนพิการทั่วไปและคนชรา

(สำหรับกรณีที่ใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน)

ลำดับ	รายการ	ความครอบคลุมพื้นที่			
		มีทั้งหมด	มีบางส่วน	ไม่มีเลย	ไม่แน่ใจ
1	ทางลาดสำหรับเข้าถึงห้องเรียน				
2	ทางลาดสำหรับ เข้าออก อาคาร/				
3	ทางลาดและราวจับพยุงตัวห้องสุขา				
4	ที่พักรกลางทางลาด หรือที่พักระหว่างชั้นบันได				
5	สัญญาณขอความช่วยเหลือในห้องสุขา				
6	ทางลาด เข้าออก ห้องสมุด/				
7	ที่จอดรถคนพิการใช้รถเข็นนั่ง				
8	ป้ายสำหรับคนตาบอด (อักษรเบรลล์)				
9	ป้ายอักษรสำหรับคนหูหนวก				
10	สัญญาณสำหรับคนตาบอด				
11	สัญญาณไฟสำหรับคนหูหนวก				
12	ห้องน้ำที่ออกแบบให้คนพิการใช้ได้				
13	อื่นๆ (ระบุ)				

1. แบบประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา

ตัวชี้วัด	ทำแล้ว	กำลัง ดำเนินการ	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ความปลอดภัยในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก				
1.1 มีการประเมินความเสี่ยงภัยในสถานศึกษาและพื้นที่				
1.2 มีการประเมินอันตรายของเส้นทางการเดินทางระหว่างบ้านและสถานศึกษา				
1.3 มีมาตรฐานการปฏิบัติงานของคนขับรถรับส่งนักเรียน และมีระบบติดตามตรวจสอบ				
1.4 มีการประเมินเข้าถึงการใช้ประโยชน์ของอาคารและ/สถานที่สำหรับทุกคนรวมถึงผู้บกพร่องทางร่างกาย				
2. การทำแผนลดความเสี่ยงและส่งเสริมความปลอดภัยของอาคารและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา				
2.1 สถานศึกษามีมาตรการหรือแผนตรวจสอบอาคารและวัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร				
2.2 สถานศึกษามีแนวทางการบำรุงรักษาอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง				
2.3 สถานศึกษาสามารถจัดสรรงบประมาณสำหรับซ่อมแซมและบำรุงรักษาอาคารสถานที่				
3.1 สถานศึกษามีมาตรการป้องกันและฟื้นฟูอาคารสถานที่				
3.1 การบำรุงรักษาและซ่อมแซมอาคารและสนามเด็กเล่น และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อพร้อมใช้งาน				
3.2 มีการตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงอย่างน้อย เดือน/ครั้ง 1				
3.3 มีการสำรวจอุปกรณ์และวัสดุที่อาจจะได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติต่างๆ				
3.4 มีมาตรการป้องกันสิ่งของในอาคารที่อาจจะส่งผลกระทบต่อบุคลากรและนักเรียนให้ได้รับบาดเจ็บ				
3.5 มีมาตรการเสริมแรงโครงสร้างอาคาร				
3.6 มีการกำจัดขยะมูลฝอย				

3.7 มีการปรับปรุงถนน รั้วรอบสถานศึกษาและจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย				
4. มีแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกรณีที่ต้องใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยชั่วคราว				
4.1 มีการประเมินความสามารถของพื้นที่รองรับต่อจำนวนผู้ประสบภัย				
4.2 มีการตรวจสอบความแข็งแรงปลอดภัยและความเหมาะสมในการใช้อาคารสถานที่				
4.3 มีการจัดระเบียบใช้พื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมในการพักพิงของผู้ประสบภัย				
4.4 มีระบบสุขาภิบาล น้ำ ไฟ รองรับผู้ประสบภัยเพียงพอ				
5. มีคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา/				
5.1 มีการแต่งตั้งและทบทวนบทบาทคณะกรรมการ ซึ่งมีผู้แทนจากทุกภาคส่วนในสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ ครั้ง 1				
5.2 คณะทำงานคณะกรรมการ/มีบทบาทในการวางแผนและทบทวนแผนบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ ครั้ง 1				
5.3 คณะทำงานคณะกรรมการ/มีการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมตามเสาหลักต่างๆ อย่างน้อยเดือนละ ครั้ง 1				
6. การประเมินความเสี่ยง				
6.1 สถานศึกษามีการประเมินความเสี่ยงภัยด้านเครื่องมือต่างๆ เช่น การทำแผนที่เสี่ยงภัย การสำรวจ ฯลฯ				
6.2 มีการประเมินผลกระทบของภัยที่อาจเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น ความเสียหายต่ออาคาร บาดเจ็บ ทางเข้า ออก/ผลกระทบด้านสุขภาพ ฯลฯ				
6.3 มีการประเมินระดับของผลกระทบของภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น				
7. การทำแผนบริหารจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษา				

7.1 มีมาตรการลดผลกระทบจากความเสี่ยงภัยพิบัติ				
7.2 มีมาตรการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติหรือแผนเผชิญเหตุ				
7.3 มีแผนการศึกษาต่อเนื่องในกรณีที่เกิดภัยพิบัติและครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้				
7.4 มีการทบทวนและปรับแผนให้เป็นปัจจุบัน ปีละ ครั้ง 1				
8. ระบบการเตือนภัยล่วงหน้า				
8.1 มีการจัดระบบเตือนภัยและวิธีการสื่อสารที่เป็นมาตรฐานของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงบุคคลากรทุกคนในสถานศึกษา				
8.2 ระบบเตือนภัยมีการประยุกต์ใช้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น				
8.3 ทุกคนรวมทั้งกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าใจและรับรู้ถึงสัญญาณเตือนภัย				
8.4 มีการประชาสัมพันธ์หรือมีการสอนให้นักเรียนรู้จักสัญญาณเตือนภัยและปฏิบัติเมื่อได้รับสัญญาณเตือนภัยทุกภาคการศึกษา				

ตัวชี้วัด	ทำแล้ว	กำลังดำเนินการ	ไม่มี	หมายเหตุ
9.การเตรียมอพยพ				
9.1มีการกำหนดเส้นทางอพยพไปยังจุดปลอดภัยและมีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน				
9.2มีการกำหนดจุดรวมพลที่ปลอดภัยและมีป้ายบอกจุดชัดเจน				
9.3 มีการระบุขั้นตอนและวิธีการอพยพและทำป้ายประชาสัมพันธ์ติดไว้ในที่ที่ทุกคนเห็นชัดเจน				
9.4คุณครูสอนให้นักเรียนรู้จักเส้นทาง การอพยพ จุดรวมพล และวิธีปฏิบัติในการอพยพในทุกๆ ภาคการศึกษา				
10. การซ้อมหนีภัย โดยให้นักเรียนและบุคลากรเข้าร่วม				
10.1 สถานศึกษาได้จัดการฝึกซ้อมหนีภัยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง				
10.2 นักเรียนและบุคลากรในการศึกษาสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในการอพยพจากตึก การรวมพลอย่างปลอดภัย				

และการอพยพไปยังสถานที่ปลอดภัย				
10.3 เด็กเล็กและเด็กพิการได้ร่วมซ้อมและประเมินการซ้อม				
10.4 มีการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษาหรือร่วมกับชุมชน เช่น การจัดสัปดาห์ความปลอดภัย				
10.5 สถานศึกษามีความสามารถในการรับมือกับเหตุฉุกเฉิน				
10.6 บุคลากรในสถานศึกษามีความพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยสามารถดำเนินการตามแผนจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษา				
10.7 บุคลากรในสถานศึกษาได้รับการฝึกอบรมทักษะในการรับมือกับภัยพิบัติ เช่น การจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสำหรับเหตุฉุกเฉินและภัยพิบัติ				
10.8 สถานศึกษามีอุปกรณ์การปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ประเภทของภัย และมีการตรวจสอบอุปกรณ์ปฐมพยาบาลทุกภาคการศึกษา				
10.9 สถานศึกษามีอุปกรณ์กู้ชีพกู้ภัยเบื้องต้นความต้องการในการใช้งาน เช่น นกหวีด ไฟฉาย ฯลฯ				
10.10 สถานศึกษามีอุปกรณ์ดับเพลิงที่พร้อมใช้งานและมีการฝึกซ้อมการใช้ถึงดับเพลิงอย่างน้อยปีละ ครั้ง 1				
.11 มีหลักสูตรและการเรียนการสอนเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ				
11.1 มีหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในห้องเรียน				
11.2 มีหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติที่สถานศึกษาและครูริเริ่มขึ้นเอง				
11.3 ครูมีแผนการสอนเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ				
.12 มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถานศึกษา				
12.1 มีการจัดตั้งชมรมกลุ่มทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร/เกี่ยวกับลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ				
12.2 มีเครื่องมือ/กิจกรรมหลักสูตรที่สถานศึกษาหรือครูริเริ่ม				

12.3 มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ				
.13 จัดทำจัดหาสื่อรณรงค์ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาและชุมชน/				
13.1 มีการเผยแพร่สื่อและให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติในสถานศึกษาโดยมีนักเรียนเป็นส่วนร่วม				
13.2 มีการเผยแพร่สื่อและให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติในชุมชนโดยมีนักเรียนเป็นส่วนร่วม				
13.3 มีการพัฒนาสื่อรณรงค์โดยนักเรียนในสถานศึกษา				

บทที่ 6 ความเสี่ยงและผลกระทบของภัยธรรมชาติต่อสถานศึกษา

ความเสี่ยงและผลกระทบของภัยธรรมชาติต่อสถานศึกษา ปัจจุบันภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีความถี่และมีความรุนแรงจนเห็นได้ชัด ส่งผลให้เกิดความเสียหายในหลายด้าน ทั้งความเสียหายทางกายภาพของสถานศึกษา ทั้งการเสียโอกาสทางการศึกษาและ การขาดเรียนของนักเรียน เช่น เหตุแผ่นดินไหวในภาคเหนือของประเทศ แม้ไม่ได้ทำให้อาคารถล่มเสียหายในทันที แต่ก็ส่งผลต่อผนังอาคารร้าวและส่วนประกอบของอาคาร กระเด็นหรือหล่นลงมา ทำให้อุณหภูมิหรือรั้วเอียงทรุด ฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันในทุกภาคส่งผลให้เกิดดินสไลด์ทับอาคารเรียน หรือหนทางที่นักเรียนใช้สัญจรมายังสถานศึกษา คลื่นสึนามิพัดทำลายรั้วและอาคารเรียนจนเสียหาย ลมพายุฤดูร้อนที่ทำให้หลังคา ฝ้า เพดานอาคาร เรียนถล่ม แตก ปลิว ทำให้อุปกรณ์การเรียนการสอนเสียหาย หรือ ต้นไม้โค่นทับสนามเด็กเล่น อุทกภัยที่ส่งผลต่อ โครงสร้างอาคาร อุปกรณ์การเรียนการสอน โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ ตลอดจนสุขอนามัยของทุกคนในสถานศึกษา หลายครั้งที่ภัยพิบัติธรรมชาติรุนแรงจนส่งผลถึงการสูญเสีย เช่น การบาดเจ็บ เสียชีวิตของบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน หรือการสูญเสียชีวิตบุคคลในครอบครัวของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ในอดีตที่ผ่านมา มีภัยทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาได้แก่

น้ำป่าไหลหลาก ดินโคลนถล่ม

ดินโคลนถล่มมีความสัมพันธ์กับมรสุม พายุไต้ฝุ่น และอุทกภัยใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2554 โคลนถล่มได้ส่งผลให้โรงเรียนบ้านห้วยคอม อำเภอป่าปาด จังหวัดอุดรธานี อยู่ในสภาพกึ่งถูกฝังอยู่ใต้ดินถล่มที่ถล่มลงมาทับและสายน้ำที่ท่วมอย่างฉับพลัน ในปี พ.ศ. 2556 น้ำป่าที่ไหลหลากได้ ส่งผลให้เกิดโคลนไหลเข้าท่วมโรงเรียนบ้านเลยดาวตาด อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย เหตุการณ์ในทำนองเดียวกันนี้ได้อุบัติขึ้นอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2557 ในจังหวัดตาก โดยโรงเรียนบ้านพะเต๊ะในอำเภอแม่สอดได้ถูกดินถล่มทับในวันที่นักเรียนกำลังเรียนกันตามปกติ

ภัยแล้ง

ภัยแล้งเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคกลางและภาคตะวันออกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2557 กว่าครึ่งหนึ่งของจังหวัดทั้งหมดของประเทศต้องประสบปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจาก ปรากฏการณ์เอลนีโญ หมู่บ้านกว่า 20,000 แห่ง รวมถึงโรงเรียน ตกอยู่ในสภาพขาดแคลนน้ำเพื่อใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคและการชลประทาน ภัยแล้งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีจึงส่งผลกระทบต่อสุขภาวะอนามัยของเด็กในโรงเรียน

คลื่นสึนามิ

เหตุการณ์คลื่นสึนามิในบริเวณมหาสมุทรอินเดียเมื่อปี พ.ศ.2547 ซึ่งเกิดจากแผ่นดินไหวตามแนวชายฝั่งของเกาะซาวา ในประเทศอินโดนีเซีย ได้เข้าทำลายพื้นที่ 6 จังหวัด บริเวณชายฝั่งอันดามันของประเทศไทย แม้ว่าคลื่นสึนามิ จะเป็นปรากฏการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ยากในประเทศไทย แต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้สร้างความเสียหายให้กับ โรงเรียน 28 แห่ง และส่งผลกระทบต่อนักเรียนจำนวน 34,949 คน

แผ่นดินไหว

เหตุการณ์แผ่นดินไหวขนาด 6.3 ริคเตอร์ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้สร้างความเสียหายให้กับ โรงเรียนจำนวน 115 แห่งในจังหวัดเชียงราย โดยมีอาคารเรียน 19 หลัง จำเป็นต้องได้รับการก่อสร้างใหม่ นอกจากนี้ จากการตรวจสอบ โครงสร้างอาคารพบว่าอาคารและอาคารประกอบในโรงเรียนจำนวน 188 อาคารอยู่ในสภาพไม่ปลอดภัย ในจำนวนนี้ ต้องทุบทิ้งและสร้างใหม่ 19 อาคาร รวมค่าเสียหายทั้งอาคาร และอุปกรณ์ทั้งสิ้นราว 267 ล้านบาท

อุทกภัย

อุทกภัยในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2553 ส่งผลกระทบต่อประชากรราว 6 ล้านคนใน 38 จังหวัด มีการอพยพ นักเรียนจากโรงเรียนและมีอาคารเรียนได้รับความเสียหายกว่าพันแห่ง ในปีต่อมา คือ ปี พ.ศ. 2554 เกิดมหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน 2,000 แห่ง และสร้างความเสียหายนับเป็นมูลค่า 1,400 ล้านบาท มีโรงเรียนจำนวน 1,053 แห่ง ต้องปิดโรงเรียนก่อนกำหนดปิดภาคเรียน

วาตภัย

จากรายงานสถิติในปี พ.ศ. 2557 พบว่า มีโรงเรียน 525 แห่งได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ โรงเรียนในจังหวัด ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบภัยพิบัติบ่อยครั้งที่สุด (200 แห่ง) ตามด้วยโรงเรียนทางภาคเหนือ (171 แห่ง) ความเสียหายส่วนใหญ่เกิดมักขึ้นกับพายุและโครงสร้างหลังคาของโรงเรียน โดยเป็นผลมาจากวาตภัยในช่วงฤดูร้อนในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ตามปกติแล้วเดือนพฤษภาคมของทุกปีเป็นเดือนที่โรงเรียนเปิดภาคเรียนแรก สถานศึกษาอาจจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ความเสียหายที่เกิดกับอาคารเรียนจะทำให้การเรียนหยุดชะงักและครูต้องจัดเวลาสอนชดเชย หรือในบางกรณีชุมชนอาจจะต้องการความช่วยเหลือจากสถานศึกษา เช่น ใช้พื้นที่ของสถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัย จึงต้องมีการใช้พื้นที่ร่วมกัน ทำให้รบกวนการเรียนการสอน กรณีต่างๆเหล่านี้ก็ย่อมส่งผลถึงคุณภาพการศึกษา

บทที่ 7 การประเมินความเสี่ยงภัย

การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการดำเนินการเพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไปมีความรู้และมีความตระหนักในความเสี่ยงภัยพิบัติ ได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อการช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างเหมาะสม โครงการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน จึงได้มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงภัยและการรู้รับปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจัดทำหลักสูตรกิจกรรมการประเมินความเสี่ยงภัยสำหรับโรงเรียนขึ้น โดยจัดทำหน่วยการจัดการเรียนรู้ การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติงานประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการบริหารจัดการลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติในโรงเรียนต่อไป สำหรับเครื่องมือประเมินความเสี่ยงภัยที่ใช้ในโครงการประกอบด้วย

ภาพประกอบโดย นายเทคนิค เจริญปัญญาเนตร ครู โรงเรียนบ้านเทอดไทย อ.แม่ฟ้าหลวง

โครงการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

หน่วยเรียนรู้ที่ 1 การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน : การทำแผนที่เสี่ยงภัย

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน	เวลา 10 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง	การทำแผนที่เสี่ยงภัย	เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/แนวคิดหลัก

แผนที่เสี่ยงภัย คือ แผนที่แสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายของภัยต่างๆ เช่น อุทกภัย ดินโคลนถล่ม ภัยแล้ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำ คือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อาจมีการกำหนดสีแสดงพื้นที่ความเสี่ยงในระดับที่แตกต่างกัน เช่น การใช้สีแดงเพื่อแสดงพื้นที่เสี่ยง สีเขียวคือพื้นที่ปลอดภัย เป็นต้น โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย ในแผนที่ให้เป็นสากลเพื่อให้เข้าใจง่าย

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนได้รู้จักพื้นที่เสี่ยงภัยและแหล่งทรัพยากรในโรงเรียน
2. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนร่วมกำหนดพื้นที่ปลอดภัยและเส้นทางอพยพ
3. เพื่อวิเคราะห์และจัดทำแผนบูรณาการด้านการเฝ้าระวังและลดความเสี่ยงภัยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. สมรรถนะของผู้เรียน

ด้านความรู้

- มีความรู้เรื่องการจัดทำแผนที่ประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน
- แนวคิดและขั้นตอนการจัดทำแผนที่ประเมินความเสี่ยงภัย

ด้านทักษะ/กระบวนการ

- มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านเจตคติ

- มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

4. สารการเรียนรู้/บูรณาการ

1. ลักษณะของภัยธรรมชาติ
2. ผลกระทบของภัยอันตรายต่อนักเรียน
3. การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย
4. การใช้แผนที่เสี่ยงภัย
5. ประโยชน์ของแผนที่เสี่ยงภัย
6. การติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. หลักฐานการเรียนรู้

แผนที่โรงเรียนที่แสดงถึงภาพรวมของทรัพยากรที่สำคัญ พื้นที่เสี่ยงหรือจุดเสี่ยงภัยที่อยู่ในบริเวณโรงเรียน มีการกำหนดเส้นทางอพยพ เส้นทางปลอดภัย จุดรวมพล หรือกำหนดพื้นที่จุดครกผู้ภัย รถพยาบาล ประตูเข้าออก สถานการณ์ฉุกเฉิน

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่วัดผล	วิธีวัดผล	เครื่องมือวัดผล	การประเมินผล
ด้านความรู้			
1. มีความรู้เรื่องการจัดทำแผนที่ประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน	การประเมินก่อนและหลังการเรียน	แบบทดสอบ	การทำแผนที่เสี่ยงภัย
2. แนวคิดและขั้นตอนการจัดทำแผนที่ประเมินความเสี่ยงภัย	การประเมินก่อนและหลังการเรียน	แบบทดสอบ	การทำแผนที่เสี่ยงภัย

ด้านทักษะ/กระบวนการ			
1. มีทักษะในการสื่อสาร และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การสังเกตการ	แบบสังเกต	
ด้านเจตคติ			
1. มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	การสังเกตการ	แบบสังเกต	

7. กระบวนการการเรียนรู้/รูปแบบการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงความคิดเห็น การแบ่งบทบาทหน้าที่และการฝึกคิดวิเคราะห์และการนำเสนอร่วมกัน

8. กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

วิธีการ

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน
2. ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันคัดเลือกผู้นำกลุ่ม เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ ฯลฯ
3. อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจแต่ละขั้นตอน
4. อธิบายรายละเอียดที่จำเป็นบนแผนที่และการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ แทนสถานที่หรือแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ เช่น อาคาร จุดรวมพล แหล่งน้ำ จุดเสี่ยง และการใช้สี เป็นต้น
5. แจกอุปกรณ์และอธิบายการใช้อุปกรณ์แต่ละอย่างในการทำแผนที่เสี่ยงภัย
6. ให้เวลาแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
7. ให้สัญญาณเมื่อเริ่มต้นและสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม

8. สมาชิกร่วมกันสรุป วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมและนำเสนอผลงาน

การดำเนินกิจกรรม

1. กำหนดให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวาดแผนที่โรงเรียนของตนเอง โดยใช้สัญลักษณ์ภาพหรือสีแทนสถานที่หรือแหล่งทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียน ดังนี้
 - 1.1 อาคารเรียน ใช้สีน้ำเงิน
 - 1.2 สระน้ำ ใช้สีส้ม
 - 1.3 พื้นที่จุดเสี่ยงภัย ใช้สีแดง
 - 1.4 พื้นที่จุดปลอดภัย ใช้สีเขียว
 - 1.5 เส้นทางอพยพ ใช้สีแดง
 - 1.6 สัญลักษณ์แทนที่ตั้งสถานที่หรืออุปกรณ์สำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้อง
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่
3. แบ่งสมาชิกบางส่วนออกสำรวจพื้นที่โดยรอบบริเวณ โรงเรียนเพื่อค้นหาจุดเสี่ยงภัยภายในบริเวณโรงเรียน
4. สมาชิกที่เหลือวาดภาพแผนที่โรงเรียนไว้เพื่อรอสมาชิกที่ออกไปสำรวจพื้นที่เพื่อมาระบุรายละเอียดความเสี่ยงในแต่ละจุดของโรงเรียนเพิ่มเติม
5. เมื่อวาดภาพเสร็จให้สมาชิกกลุ่มสรุปร่วมกันว่าลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความเสี่ยงตรงไหน อย่างไรหรืออาจจะมีผลกระทบอย่างไรบ้างเมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติ
6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนออภิปรายร่วมกัน นักเรียนและครูอาจมีข้อคำถามสำหรับการอภิปรายแต่ละกลุ่มถึงความเหมือนและแตกต่างกันของผลงานแต่ละกลุ่มว่า เป็นอย่างไร

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้/วัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้เกี่ยวกับแผนที่เสี่ยงภัย

2. อุปกรณ์ประกอบกิจกรรม

2.1 กระดาษบรูฟ

2.2 ดินสอ / ปากกาเมจิก / สีเทียน

2.3 กระดาษกาว

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ภาพประกอบโดย นายเทคนิค เจริญปัญญาเนตร ครู โรงเรียนบ้านเทอดไทย อ.แม่ฟ้าหลวง

โครงการเสริมสร้างความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

หน่วยเรียนรู้ที่ 2 การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน : การทำปฏิทินฤดูกาล

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน เวลา 10 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ปฏิทินฤดูกาล เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/แนวคิดหลัก

ปฏิทินฤดูกาล คือ เครื่องมือบอกกล่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามช่วงระยะเวลาเป็นประจำในแต่ละปี โดยใช้ช่วงเวลา 12 เดือนเป็นตัวกำหนด เช่น ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาฤดูกาลต่างๆ มักเกิดขึ้นเริ่มต้นและสิ้นสุดในช่วงเดือนใด แต่ละช่วงฤดูกาลมีภัยอะไรเกิดขึ้นบ้าง และมีเหตุการณ์สำคัญอะไรบ้างในแต่ละช่วงของเดือนเป็นต้น ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในอดีตและปัจจุบันเพื่อหาแนวทางปรับตัวและรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนทราบและเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
2. เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการรับมือและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ

3. สมรรถนะของผู้เรียน

ด้านความรู้

- มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
- มีความรู้รับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ด้านทักษะ/กระบวนการ - มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านเจตคติ - มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

4. สาระการเรียนรู้/บูรณาการ

1. ลักษณะภูมิอากาศและสภาพภูมิอากาศ
2. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
3. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
4. การรับมือและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5. หลักฐานการเรียนรู้

ปฏิทินฤดูกาล แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเกิดภัยพิบัติต่างๆ ตามช่วงของฤดูกาล ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การศึกษา การทำเกษตรกรรม สังคม/วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่วัดผล	วิธีวัดผล	เครื่องมือวัดผล	การประเมินผล
ด้านความรู้			
1. มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ	การประเมินก่อนและหลังการเรียน	แบบทดสอบ	ปฏิทินฤดูกาล
2. มีความรู้รับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	การประเมินก่อนและหลังการเรียน	แบบทดสอบ	ปฏิทินฤดูกาล
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การสังเกตการ	แบบบันทึก การสนทนา	
ด้านเจตคติ			

มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	การสังเกตการ	แบบบันทึก การสนทนา	

7. กระบวนการการเรียนรู้/รูปแบบการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงความคิดเห็น การแบ่งบทบาทหน้าที่และการฝึกคิดวิเคราะห์และการนำเสนอร่วมกัน โดยกิจกรรมนี้อาจมีครูหรือผู้แทนชุมชนคอยให้ข้อมูลย้อนหลังที่ผ่านมาในช่วงเวลา 5 – 10 ปี เพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

8. กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

วิธีการ

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน
2. ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันคัดเลือกผู้นำกลุ่ม เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ ฯลฯ
3. อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจแต่ละขั้นตอน
4. อธิบายรายละเอียดที่จำเป็นในการวางแผนจัดทำปฏิทินฤดูกาล
5. แจกอุปกรณ์และอธิบายการใช้อุปกรณ์แต่ละอย่างในการทำปฏิทินฤดูกาล
6. ให้เวลาแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
7. ให้สัญญาณเมื่อเริ่มต้นและสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม
8. สมาชิกร่วมกันสรุป วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมและนำเสนอผลงาน

การดำเนินกิจกรรม

1. กำหนดให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำปฏิทินฤดูกาลโดยใช้เดือนตามปฏิทินเป็นตัวกำหนดช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ เช่น ฤดูกาล ภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์สำคัญ เป็นต้น
2. เมื่อดำเนินการเสร็จให้สมาชิกกลุ่มสรุปร่วมกันว่าจากอดีตที่ผ่านมาถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลคลาดเคลื่อนอย่างไรและส่งผลกระทบต่ออะไรบ้าง

3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนออภิปรายร่วมกัน นักเรียนและครูอาจมีข้อคำถาม สำหรับการอภิปรายแต่ละกลุ่มถึงความเหมือนและแตกต่างกันของผลงานแต่ละกลุ่มว่า เป็นอย่างไร

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้/วัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้เกี่ยวกับปฏิทินฤดูกาล
2. อุปกรณ์ประกอบกิจกรรม
 - 2.1 กระดาษบรื๊ฟ
 - 2.2 ปากกาเมจิก / สีเทียน

ลงชื่อ.....
 (.....)
 ตำแหน่ง.....

โรงเรียนชุมชนบ้านสันจําปา ชั้นป.6

เดือน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ฤดูร้อน	// // // // // // // // // // // //												
ฤดูฝน	น้ำท่วม	หขุขุเห็บ	ดินดลม	ห้ป้ป้หลนลาก	หขุขุฝน								
ฤดูหนาว	หขุขุหนาว	หขุขุคควัน	ฝุ่ฝุ่ pm 2.5										
ทุกฤดู	แผ่่นด้นไหว	ส้ินนหม	โรครบตจกจกรรมขตติ	(ovid ๑๑ (โรครตติเชอไวรัสโคโรนอ)		หขุขุคควัน							

ตัวอย่างภาพปฏิทินฤดูกาล โดยนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสันจําปา อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

หน่วยเรียนรู้ที่ 3 การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน : ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน เวลา 10 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/แนวคิดหลัก

ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน คือ ข้อมูลอ้างอิงสำคัญที่ใช้ในการประกอบเหตุการณ์ภัยพิบัติในอดีตที่เคยเกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายในชุมชน ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนเข้าใจภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นในอดีตรวมทั้งการรับมือในการเกิดภัยพิบัติ
2. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของภัยพิบัติที่เกิดในชุมชน
3. เพื่อประเมินผล วิเคราะห์ วางแผนการรับมือภัยพิบัติในอนาคต

3. สมรรถนะของผู้เรียน

ด้านความรู้

- มีความรู้ความเข้าใจในภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นในชุมชน
- มีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและวิธีการจัดการหลังจากการเกิดภัย

ด้านทักษะ/กระบวนการ

- มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านเจตคติ

- มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

4. สารการเรียนรู้/บูรณาการ

1. ลักษณะภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นใน โรงเรียนหรือชุมชนในช่วงระยะเวลาต่างๆ
2. ผลกระทบของภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นใน โรงเรียนหรือชุมชน
3. การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหลังจากที่เกิดภัยพิบัติ
4. แนวทางการรับมือภัยพิบัติในอนาคต

5. หลักฐานการเรียนรู้

ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน แสดงถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเกิดภัยพิบัติได้สร้างความเสียหายให้แก่ชุมชนและบริเวณใกล้เคียง โดยมีการรับมือและวางแผนในการเกิดภัยพิบัติ รวมถึงการปรับปรุง ซ่อมแซม หลังจากเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่วัดผล	วิธีวัดผล	เครื่องมือวัดผล	การประเมินผล
ด้านความรู้			
1. มีความรู้ความเข้าใจในภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้น	การประเมินก่อนและหลังการเรียน	แบบทดสอบ	ใบงานลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน
2. มีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและวิธีการจัดการหลังจากการเกิดภัย	การประเมินก่อนและหลังการเรียน	แบบทดสอบ	ใบงานลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การสังเกต	แบบสังเกต	

ด้านเจตคติ			
มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	การสังเกต	แบบสังเกต	

7. กระบวนการการเรียนรู้/รูปแบบการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงความคิดเห็น การแบ่งบทบาทหน้าที่และการฝึกคิดวิเคราะห์และการนำเสนอร่วมกัน โดยสมาชิกในกลุ่มหรือผู้เข้าร่วมควรมีครู หรือตัวแทนจากชุมชนร่วมด้วย ซึ่งจะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้

8. กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

วิธีการ

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน
2. ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันคัดเลือกผู้นำกลุ่ม เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ ฯลฯ
3. อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วม ได้เข้าใจแต่ละขั้นตอน
4. อธิบายรายละเอียดที่จำเป็นในการวางแผนการทำแผนที่ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน
5. แจกอุปกรณ์และอธิบายการใช้อุปกรณ์ในการทำแผนที่ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน
6. ให้เวลาแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
7. ให้สัญญาณเมื่อเริ่มต้นและสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม
8. สมาชิกร่วมกันสรุป วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมและนำเสนอผลงาน

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่
2. ในสมาชิกกลุ่มเรียบเรียงเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต
3. จัดทำตารางภัยพิบัติที่เกิดขึ้นรวมไปถึงวิธีแก้ไขปัญหา

4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนออภิปรายร่วมกัน นักเรียนและครูอาจมีข้อคำถามสำหรับการอภิปรายแต่ละกลุ่มถึงความเหมือนและแตกต่างกันของผลงานแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไร

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้/วัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้เกี่ยวกับการทำแผนที่ลำดับเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชน
2. อุปกรณ์ประกอบกิจกรรม
 - 2.1 กระดาษบรูฟ
 - 2.2 ไม้บรรทัด
 - 2.3 ปากกาเมจิก
 - 2.4 สีเทียน
 - 2.5 กระดาษกาว

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

หน่วยเรียนรู้ที่ 1 การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน : ตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อภัย

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน เวลา 10 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อภัย เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/แนวคิดหลัก

ตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อภัยคือ กระบวนการประเมินความเสี่ยง โดยการวิเคราะห์ภัยที่เกิดขึ้นรวมทั้งประเมินสถานะการเปิดรับต่อความเสี่ยง ความเปราะบาง ศักยภาพในการรับมือของโรงเรียนหรือชุมชนที่อาจเป็นอันตรายและส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน การดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการเกิดผลกระทบจากภัยในพื้นที่หนึ่งๆ มีประโยชน์ในการวางแผนเพื่อจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนมีแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบทางลบจากภัยพิบัติ
2. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนมีเป้าหมายในการลดความเสี่ยงที่มีอยู่ในสถานศึกษา และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. สมรรถนะของผู้เรียน

- ด้านความรู้** - มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินความเสี่ยงและการรับมือกับภัยพิบัติ
- ด้านทักษะ/กระบวนการ** - มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- ด้านเจตคติ** - มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

4. สาระการเรียนรู้/บูรณาการ

1. การประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากภัยพิบัติ
2. การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหลังจากที่เกิดภัยพิบัติ

3. การลดความเสี่ยงและป้องกันที่เกิดจากภัยพิบัติ
4. การฟื้นฟูและพัฒนาสภาพแวดล้อมหลังจากเกิดภัยพิบัติ

5. หลักฐานการเรียนรู้

ตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อภัยแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมและสถานศึกษา

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่วัดผล	วิธีวัดผล	เครื่องมือวัดผล	การประเมินผล
ด้านความรู้			
มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินความเสี่ยงและการรับมือกับภัยพิบัติ	การประเมินก่อนและหลังการเรียนรู้	แบบคำถาม	ตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อภัย
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การสังเกตการ	แบบสังเกต	
ด้านเจตคติ			
มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	การสังเกตการ	แบบสังเกต	

7. กระบวนการการเรียนรู้/รูปแบบการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงความคิดเห็น การแบ่งบทบาทหน้าที่และการฝึกคิดวิเคราะห์และการนำเสนอร่วมกัน

8. กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

วิธีการ

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน
2. อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจแต่ละขั้นตอน
3. แจกอุปกรณ์และอธิบายการใช้อุปกรณ์ในการทำตารางวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อกัย
4. ให้ความเวลาแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
5. ให้สัญญาณเมื่อเริ่มต้นและสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม
6. สมาชิกร่วมกันสรุป วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมและนำเสนอผลงาน

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่
2. ในสมชกกลุ่มเรียบเรียงเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต
3. จัดทำตารางวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อกัยที่เคยเกิดขึ้น
4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนออภิปรายร่วมกัน นักเรียนและครูอาจมีข้อคำถามสำหรับการอภิปรายแต่ละกลุ่มถึงความเหมือนและแตกต่างกันของผลงานแต่ละกลุ่มว่า เป็นอย่างไร

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้/วัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้เกี่ยวกับตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อกัย
2. อุปกรณ์ประกอบกิจกรรม กระดาษบรืฟ / ไม้บรรทัด / ปากกาเมจิก

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตัวอย่างตารางวิเคราะห์ความเปราะบางต่อภัย โรงเรียนบ้านเทอดไทย
 เวทีพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงต่อภัย 17 – 18 มกราคม 2563
 ณ ห้องประชุมส่วนฝึกอบรมศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 15 เชียงราย

ฐานทรัพยากร/ภัยธรรมชาติ	ภัยที่ 1	ภัยที่ 2	ภัยที่ 3	รวม	หมายเหตุ
	ดินสไลด์	น้ำป่าไหลหลาก	หมอกควัน		
* ภายนอกอาคารสิ่งปลูกสร้าง สาธารณูปโภค - อาคารคอนกรีต	0	0	0	0	ระดับคุณภาพ 0 = ไม่มีเลย 1 = เล็กน้อย 2 = ปานกลาง 3 = รุนแรง
- คอนกรีต/ไม้ (บ้านพักครู)	0	0	0	0	
- แหล่งน้ำบาดาล/ประปาภูเขา	2	1	0	3	
- แปลงเกษตร	0	0	1	1	
- ไฟฟ้า/อินเทอร์เน็ต	2	0	0	2	
* กลุ่มประชากร นักเรียน ครูและบุคลากร - เด็กพิเศษ/บกพร่องทางการเรียนรู้	1	1	3	5	มาตรการปัจจุบัน * ให้ความรู้กับเด็ก ↳ ผลกระทบ - วิธีการปรับตัว/ - ป้องกันตนเอง * ติดตามรายงานผล ↳ แจ้งข่าวเพื่อเตรียม ความพร้อม มาตรการเพิ่มเติม
- เด็กปฐมวัย	1	1	3	5	
- เด็กประถมต้น (ชาย)	1	1	3	5	
- เด็กประถมต้น (หญิง)	1	1	3	5	
- ครู/บุคลากร (ชาย)	1	1	2	4	
- ครู/บุคลากร (หญิง)	1	1	2	4	
รวม	10	7	17	34	

หน่วยเรียนรู้ที่ 1 การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน : ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่อโรงเรียน

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ การประเมินความเสี่ยงภัยในโรงเรียน เวลา 10 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่อโรงเรียน เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/แนวคิดหลัก

การดำเนินการวางแผนจัดการภัยพิบัติสำหรับสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องมีการระดมความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะหน่วยงานในพื้นที่สถานศึกษาจึงต้องมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่อโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์และความพร้อมของหน่วยงานในพื้นที่ในการทำงานร่วมกัน

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษาและชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการวางแผนของสถานศึกษา
3. เพื่อประเมินผลการเข้าถึงบริการต่างๆ และโครงการหรือระบบการคุ้มกันทางสังคมที่มีอยู่

3. สมรรถนะของผู้เรียน

ด้านความรู้ - มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่และความสำคัญขององค์กรที่สามารถช่วยเหลือได้

ด้านทักษะ/กระบวนการ - มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านเจตคติ - มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

4. สาระการเรียนรู้/บูรณาการ

1. เข้าใจเกี่ยวกับองค์กร/หน่วยงานต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษา
2. วิเคราะห์บทบาทและการมีส่วนร่วม ในกระบวนการช่วยเหลือและวางแผนร่วมกัน
3. กระบวนการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

5. หลักฐานการเรียนรู้

ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่อโรงเรียนที่แสดงถึงหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสามารถให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาได้ เช่น การศึกษาอาจมีความใกล้ชิดกับเทศบาลและสามารถร้องขอความช่วยเหลือที่จำเป็นเร่งด่วนได้ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเกิดเหตุได้ เป็นต้น

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่วัดผล	วิธีวัดผล	เครื่องมือวัดผล	การประเมินผล
ด้านความรู้			
1. มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่และความสำคัญขององค์กรที่สามารถช่วยเหลือได้	การประเมินก่อนและหลังการเรียนรู้	แบบทดสอบ	ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่อโรงเรียน
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
1. มีทักษะในการสื่อสารมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การสังเกตการ	แบบบันทึก การสนทนา	
ด้านเจตคติ			
1. มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	การสังเกตการ	แบบบันทึก การสนทนา	

7. กระบวนการการเรียนรู้/รูปแบบการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงความคิดเห็น การแบ่งบทบาทหน้าที่และการฝึกคิดวิเคราะห์และการนำเสนอร่วมกัน

8. กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

วิธีการ

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน
2. อธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจแต่ละขั้นตอน
3. แจกอุปกรณ์และอธิบายการใช้อุปกรณ์ในการทำความเข้าใจของหน่วยงานต่อโรงเรียน
4. ให้ความเวลาแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
5. ให้สัญญาณเมื่อเริ่มต้นและสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม
6. สมาชิกร่วมกันสรุป วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมและนำเสนอผลงาน

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนจัดทำแผนผังเวนน์ไคอะแกรมหรือแผนผังบนกระดาษ เริ่มต้นจากการตัดกระดาษสี่เป็นรูปวงกลมขนาดต่างๆ
2. ในสมาชิกกลุ่มปรึกษาหารือรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยต่างๆ อาจจะมีครูหรือผู้แทนชุมชนคอยให้ข้อมูล
3. ให้นักเรียนจัดทำแผนผังเวนน์ไคอะแกรมโดยการวาดภาพวงกลมซ้อนกัน 3 วง
4. ให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายเกี่ยวกับองค์กรต่างๆ แต่ละองค์กรว่ามีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างไร จากนั้นนำกระดาษสี่ที่ตัดเป็นวงกลมที่มีชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดลงไปบนแผนผังวงกลมเรียงความสำคัญจากน้อยไปมากหรือหน่วยงานที่ใกล้สถานศึกษา
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนออภิปรายร่วมกัน นักเรียนและครูอาจมีข้อคำถามสำหรับการอภิปรายแต่ละกลุ่มถึงความเหมือนและแตกต่างกันของผลงานแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไ

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้/วัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้เกี่ยวกับองค์กร/หน่วยงานในพื้นที่
2. อุปกรณ์ประกอบกิจกรรม

2.1 กระจายบรู๊ฟ

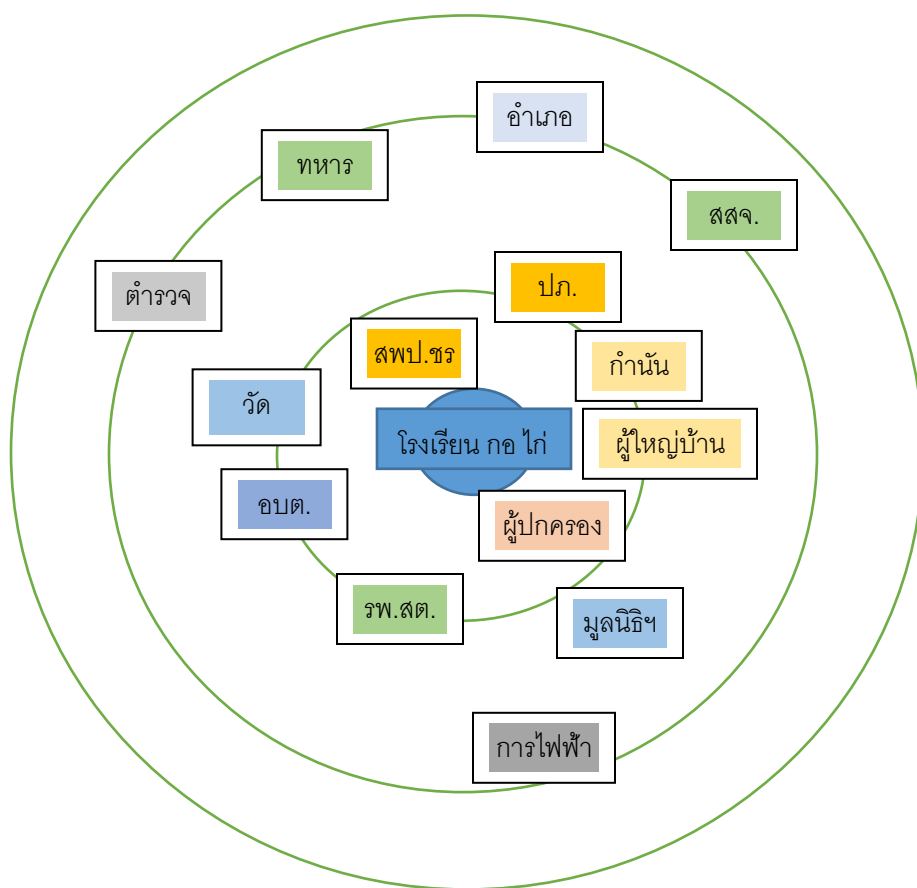
2.2 กระจายสีตัดเป็นวงกลมขนาดแตกต่างกัน

2.3 ปากกาเมจิก/กรรไกร/กระดาษกาว

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตัวอย่างภาพประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่อโรงเรียน

ปัญหา/สิ่งที่พัฒนา/แนวทางการแก้ไขหรือพัฒนา

ปัญหา/สิ่งที่พัฒนา	สาเหตุของปัญหา/สิ่งที่พัฒนา	แนวทางการแก้ไข/พัฒนา	ผลการแก้ไข/พัฒนา

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

...../...../.....

หมายเหตุ อาจใช้แบบฟอร์มอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

บทที่ 8 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษา

การบริหารจัดการ โครงสร้างอาคารเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ปลอดภัย

การเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยของอาคารสถานที่ ภายใต้กรอบความปลอดภัยรอบด้านของสถานศึกษา คณะกรรมการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษาควร กำกับดูแลและดำเนินการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมให้มีความพร้อมดังนี้

- เลือกพื้นที่ปลอดภัยในการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ หรือสถานที่สำหรับกิจกรรม แม้ว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จะสร้างไว้นานแล้ว แต่อาจจะมีการใช้พื้นที่ภายในอาณาเขตเพื่อกิจกรรมอื่นๆ เช่น สร้างอาคารเรียนเพิ่ม สร้างห้องน้ำเพิ่ม หรือสร้างลานเอนกประสงค์เพิ่มเติม การพิจารณาเลือกพื้นที่ โดยคำนึงถึงความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายจากภัยธรรมชาติจะช่วยให้สถานศึกษาบริหารจัดการความเสี่ยงได้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- บำรุงรักษาอาคารเรียนและอาคารประกอบให้มีสภาพแข็งแรงปลอดภัย ด้วยการเสริมความแข็งแรง หรือ การพิจารณาย้ายสถานที่ตั้งหากสถานศึกษาอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง นอกเหนือจากการตรวจสอบ ความปลอดภัยของอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามปกติแล้ว ต้องดำเนินการ ตรวจสอบโครงสร้างอาคารและสาธารณูปโภคอย่างละเอียดโดยอาศัยความรู้และความชำนาญจากวิศวกร ในพื้นที่ หรือช่างก่อสร้างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของภัยธรรมชาติต่ออาคารและ สภาพแวดล้อม เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าอาคารเรียนจะปลอดภัยจากความเสี่ยงต่างๆ ในขณะอพยพนักเรียนด้วย การตรวจสอบและประเมินอาคารควรได้รับการรับรองจากวิศวกรผู้มีใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย สถานศึกษาจึงต้องมีแผนและงบประมาณซ่อมแซมอาคารด้วย
- ติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัย เนื่องจากอัคคีภัยเป็นภัยที่อาจเกิดขึ้นได้เองจากปัจจัยภายใน เช่น ความประมาท สายไฟเก่าชำรุด อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าขัดข้องลัดวงจร และอาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ไฟฟ้าไหม้ป่า หรือไฟไหม้ในชุมชนใกล้เคียง การติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงพร้อมการฝึกอบรมเรื่องการใช้งานและการบำรุงรักษาอุปกรณ์เป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นเพื่อการป้องกันอัคคีภัย นอกจากนี้ ยังต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ให้ปลอดภัยควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะพื้นที่ที่อาจจะมีเชื้อเพลิง เช่น ห้องเก็บของ ห้องเก็บเชื้อเพลิงแก๊ส ห้องครัว ห้องที่มีสมุดหนังสือและเอกสารจำนวนมาก

- ติดตั้งและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ การออกแบบก่อสร้างอาคารสถานที่ รวมทั้งการปรับปรุงต่อเติม ควรคำนึงถึงการเข้าถึงของคนพิการ เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็นวีลแชร์ บลิ้อคปูพื้นเบรลล์ ห้องน้ำคนพิการ สัญญาณเตือนภัย การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการให้ความช่วยเหลือต่างๆ
- การออกแบบการใช้พื้นที่พักพิงสำหรับผู้ประสบภัย หากสถานศึกษาได้รับการกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน จะต้องมีการออกแบบและการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการใช้งานของผู้ประสบภัย และให้วางแผนในการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างผู้ประสบภัยและการจัดการศึกษาต่อเนื่องให้แก่นักเรียน รวมทั้งวิธีการส่งมอบพื้นที่คืนสถานศึกษาในสภาพเรียบร้อย ไม่มีความเสียหาย
- การดูแลความปลอดภัยของทางเข้าออกสถานศึกษา เส้นทางที่นักเรียนใช้เดินทาง เช่น ทางเดินเท้า เส้นทางจักรยาน ป้ายจราจร ทางข้ามหน้าสถานศึกษา สะพานข้ามแม่น้ำ จะต้องพิจารณาดูแลให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยทั้งในเวลาปกติและในเวลาเกิดภัยธรรมชาติ
- ปรับปรุงระบบน้ำและสุขอนามัยเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากน้ำดื่ม น้ำใช้ไม่สะอาด ป้องกันไม่ให้เกิด การปนเปื้อนของสิ่งสกปรกในน้ำและอาหาร นอกจากนี้ยังต้องดูแลระบบระบายน้ำ ระบบสุขอนามัยต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหารุนแรงยามเกิดภัยธรรมชาติ
- จัดให้มีแหล่งพลังงานสำรองและแหล่งอาหารสำรองเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ การจัดการกิจกรรมสวนครัว ปลูกพืชผักด้วยวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยธรรมชาติ การเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเป็นแหล่งโปรตีนสำหรับนักเรียนในยามเกิดภัยพิบัติ เป็นต้น

ตัวอย่างความเสี่ยงของพื้นที่ภายนอกอาคารเรียน

- สถานศึกษาไม่มีรั้วรอบขอบชิด หรือมีรั้วแต่ไม่แข็งแรง ไม่สามารถทนแรงกระแทกกระแทกและอาจจะพังถล่มได้ง่าย ถนนหนทางที่นักเรียนใช้สัญจร ไม่มีไหล่ทางหรือไม่มีทางเดินเท้าที่ปลอดภัย ทางเข้า สถานศึกษาคับแคบและไม่ได้ออกแบบมาให้กว้างเพียงพอต่อการรองรับยานพาหนะปกติและยานพาหนะฉุกเฉิน เช่น รถดับเพลิง รถพยาบาล เป็นต้น
- ต้นไม้ใหญ่ เสาดไฟฟ้า ป้ายโฆษณาครอบบริเวณสถานศึกษาอาจจะโค่นล้มเมื่อเกิดพายุ ควรพิจารณาหาทางแก้ไข เช่น ตัดเล็มกิ่งไม้ที่สุกแก่ หน่วยงานที่ดูแลเสาดไฟฟ้า ให้แก้ไข ติดป้ายเตือน
- ผนังและเสาที่ไม่ได้มาตรฐาน มีร่องรอยปลวกกิน มีน้ำรั่วซึมทำให้ชื้นและขึ้นรา ใกล้เคียงสภาพการใช้งาน อาจจะพังถล่มเมื่อเข่น้ำท่วมเป็นเวลานาน หรือเมื่อได้รับแรงสั่นสะเทือนจากแผ่นดินไหว

- บ่อน้ำที่ไม่มีสิ่งกีดขวาง ไม่มีป้ายเตือน ทำให้เกิดอันตรายจากการตกน้ำ จมน้ำ หรือทำให้มองไม่เห็นว่าเป็นบ่อน้ำเวลาเกิดน้ำท่วมสูงจนเป็นระดับเดียวกัน
- ท่อระบายน้ำที่เล็กเกินไป ไม่มีตะแกรงกันเศษขยะ เศษดินโคลนทำให้อุดตัน เวลาเกิดฝนตกน้ำไม่สามารถระบายได้ดี ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่และอาคารเรียน
- เตาเผาขยะ หรือพื้นที่กักเก็บขยะ ปฏิภาณอยู่ใกล้อาคาร มีโอกาสที่จะเกิดการปนเปื้อนในอาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ หรือเกิดมลพิษทางอากาศได้ง่าย

ตัวอย่างความเสี่ยงของพื้นที่ภายในอาคารเรียน

- ทางเดินหรือบันไดทางขึ้นอาคารที่แคบ ไม่มีราวจับ เมื่อจำเป็นต้องอพยพฉุกเฉิน ผู้คนต้องรีบเดินขึ้นหรือลงอย่างรวดเร็ว อาจมีการลื่นพลัดตกหกล้ม และในกรณีที่มีคนมองไม่เห็นทาง หรือกรณีผู้พิการทางสายตา การมีราวจับตามบันไดจะช่วยนำทางและช่วยการทรงตัว
- ช่องลมหรือช่องทางเดินที่มีการถ่ายเทอากาศไม่ดี เมื่อเกิดไฟไหม้ ควันไฟจะลอยไปตามทางเดิน ช่องลม และห้องต่างๆ อย่างรวดเร็วและไม่ระบายออก
- ประตูหรือหน้าต่างที่มีบานเปิดเข้าข้างในจะทำให้การหนีภัยฉุกเฉินไม่สะดวกควรติดตั้งบานประตูที่ผลักออก และเป็นการป้องกันน้ำแบบเดียวกับกรณีประตูคือ เมื่อเป็นแบบเปิดออก จะทำให้ด้านนอกต่ำกว่าด้านใน หากมีฝนตกสาด น้ำก็จะไหลออกไปข้างนอก
- หน้าต่างหรือประตูที่เป็นบานกระຈก มีโอกาสแตกเพราะแรงลมพายุและลูกเห็บ หรือเศษกิ่งไม้วัสดุสิ่งของที่ลมพัดมาอาจจะกระแทกบานกระຈกให้แตกกระจาย เป็นอันตรายต่อผู้อยู่ในบริเวณนั้น
- สายไฟ อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้รับการดูแล ติดตั้งผิดแบบ หรือมีการใช้งานไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดไฟไหม้ได้ง่าย
- ตู้หรือชั้นวางหนังสือสูงที่ไม่มีการยึดติดกับฝาผนัง อาจจะล้มลงมาทับครูหรือนักเรียน สิ่งของที่วางไว้ที่สูงและอาจจะตกลงมาโดนศีรษะ โดยเฉพาะเวลาเกิดเหตุแผ่นดินไหว หรือเกิดแรงสั่นสะเทือน

การเตรียมความพร้อมด้านอาคารในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก

อุทกภัย เป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำในฤดูฝนทั้งในเขตเมืองและชนบท สามารถแบ่งตามลักษณะการเกิดได้เป็นหลายลักษณะ ได้แก่ น้ำท่วมขังที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป น้ำท่วมฉับพลันซึ่งเป็นลักษณะการเกิดน้ำท่วมหลากอย่างรวดเร็ว ในบริเวณหุบเขา เขิงเขา โดยกระแสน้ำเคลื่อนตัวด้วยความรุนแรงและรวดเร็ว ทำให้บ้านเรือนพังทลายเสียหายและมีอันตรายถึงชีวิตได้ และอุทกภัยอีกประเภทคือน้ำล้นตลิ่งที่ไหลเข้าท่วมเรือกสวนไร่นาและบ้านเรือนตามสองฝั่งน้ำจนได้รับความเสียหาย น้ำท่วมยังอาจจะทำความเสียหายให้แก่สายไฟฟ้า อุปกรณ์การเรียนการสอน โต๊ะนักเรียน น้ำที่ท่วมสูงอาจจะไหลเข้าไปในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ ทำความเสียหายแก่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ หนังสือในห้องสมุด เครื่องดนตรี และหากน้ำท่วมเป็นเวลานานอาจทำให้วัสดุสิ่งของที่เป็นโลหะเกิดการผุกร่อนขึ้นสนิม เช่น ถังเก็บน้ำทำให้เกิดการปนเปื้อนของสิ่ง สกปรก เชื้อโรคในอาหารในน้ำดื่มของสถานศึกษา

การตรวจสอบความเสี่ยงของอาคารสถานที่ในกรณีอุทกภัย ควรพิจารณาประเด็นต่อไปนี้

- สถานศึกษาอยู่ใกล้แหล่งน้ำหรือเส้นทางระบายน้ำหรือไม่
- ในอดีตที่ผ่านมา มีเหตุการณ์อุทกภัยหรือไม่ เป็นอุทกภัยประเภทที่เกิดช้าหรือเกิดฉับพลัน มีความถี่ในการเกิดเพียงใด และในอนาคตมีโอกาสเกิดอุทกภัยอีกหรือไม่
- โครงสร้างอาคารเรียน รากฐานอาคาร เสาและคาน สามารถรับน้ำหนักและทนแรงน้ำพัดได้มาก หรือน้อยเพียงใด
- ฐานรากอาคารควรได้รับการออกแบบหรือเสริมแรงให้ต้านทานแรงดันของกระแสน้ำท่วมทั้งแบบ รุนแรง และแบบน้ำท่วมขัง
- ระดับความสูงของอุทกภัยในอดีตเป็นอย่างไร มีการทำเครื่องหมายแสดงระดับน้ำไว้หรือไม่
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสาธารณภัยมีข้อมูลความเสี่ยงในพื้นที่หรือไม่ ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับสถานศึกษามีอะไรบ้าง

4.3 การเตรียมความพร้อมด้านอาคารในพื้นที่เสี่ยงวาตภัย

วาตภัยหมายถึงภัยที่เกิดจากพายุลมแรง อาจจะเป็นภัยพายุหมุนเขตร้อน ซึ่งภัยเหล่านี้สามารถทำความเสียหายแก่โครงสร้างอาคารสถานศึกษา ได้ ซึ่งสาเหตุของความเสียหายส่วนใหญ่เกิดจากการออกแบบอาคารที่ไม่ได้คำนึงถึงการต้านแรงลม ส่วนประกอบ อาคารมีอายุการใช้งานมานาน การติดตั้งส่วนประกอบอาคาร เช่น หลังคาไม่ได้

มาตรฐาน แม้ว่าความรุนแรงของ วาตภัยในหลายพื้นที่จะแตกต่างกันหลายระดับ ขึ้นอยู่กับทิศทางของลม ความเร็ว ลมในช่วงฤดูกาลต่างๆ สภาพภูมิประเทศที่สถานศึกษาตั้งอยู่นอกจากนี้รูปทรงอาคาร การจัดวางอาคาร พื้นที่ของผนัง จำนวนหน้าต่าง ก็มีผลต่อการรับแรงลมด้วยเช่นกัน การสำรวจประเมินอย่างละเอียดจึงต้องใช้ความรู้ทางวิศวกรรม และการวางผังพื้นที่ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาที่ได้รับ ความเสียหายจากวาตภัยเป็นประจำควรมีการปรับปรุงด้วยการออกแบบและก่อสร้างอาคารในลักษณะที่ช่วยให้ ด้านทานแรงลมได้มากขึ้น เพื่อให้อาคารเรียนนั้นมีความปลอดภัย แม้ในกรณีที่มีพายุรุนแรงเข้ามาปะทะอาคาร และเพื่อให้อาคารสามารถใช้งานได้เป็นปกติ ในสภาพลมแรง ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง ในช่วงอายุการใช้งานของ อาคารนั้นๆ การสำรวจเพื่อประเมินความเสี่ยงวาตภัยและภัย ต่อเนื่องอื่นๆ สามารถพิจารณาประเด็นดังนี้

- มีโครงสร้างหลังคาและวัสดุหลังคาสามารถรับแรงปะทะของพายุและมีการติดตั้งอย่างแน่นหนา
- มีการเสริมความแข็งแรงของประตู หน้าต่าง และมีการป้องกันกระจกแตกจากแรงลม
- มีการสำรวจสภาพแวดล้อมมีเสาสูง เสาวิทยุ ป้ายโฆษณาสูง หรือต้นไม้ใหญ่ที่ที่อาจจะโค่นล้มได้
- มีการยึดอุปกรณ์เครื่องใช้ให้แน่นหนาเพื่อป้องกันการตกหล่น (เช่น พัดลมเพดาน ตู้สูง ชั้นวางของ เครื่องปรับอากาศ ป้ายต่าง ๆ กระจ่าง)
- จำเป็นต้องมีการติดตั้งสายล่อฟ้า ระบบตัดไฟ และระบบป้องกันฟ้าผ่า
- การจัดทำแผนผังพื้นที่เสี่ยงภัยของโรงเรียน

การบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติในสถานศึกษา

แผนบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติในสถานศึกษานี้ประกอบด้วยชุดของกิจกรรมที่สอดคล้องกับระยะต่างๆของสถานการณ์ภัยพิบัติ ได้แก่ ก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ เป็นกิจกรรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว หัวใจหลักในการจัดทำแผนคือการให้ทุกคนในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รู้จักความเสี่ยงภัยธรรมชาติผ่านกระบวนการประเมินความเสี่ยงภัยธรรมชาติ และการประเมินสถานภาพของสถานศึกษาตามกรอบ ความปลอดภัยรอบด้าน และอาจจัดให้มีการประเมินด้านอื่นๆตามความต้องการ การประเมินเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดทำแผนบริหารจัดการภัย พิบัติทางธรรมชาติในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แผนบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติในสถานศึกษา ควรแบ่งเป็นแผนย่อยๆ เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เช่น แผนเตรียมความพร้อม แผนอพยพ แผนโต้ตอบสถานการณ์ และแผนฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ

แผนเตรียมความพร้อม หมายถึง แผนที่ระบุรายละเอียดของสถานศึกษา ทรัพยากร การบริหารจัดการเพื่อเตรียมเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจจะเกิดจากภัยธรรมชาติ

แผนได้ตอบสนองการณ์ หรือแผนจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นแผนที่บอกวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องในขณะที่เกิดเหตุวิกฤติ ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตัดสินใจสั่งการในขณะที่เกิดเหตุการณ์วิกฤติได้ อย่างเหมาะสม จึงควรจะทำแผนเผชิญเหตุสำหรับความเสียหายภัยพิบัติทุกประเภทที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่สถานศึกษา

แผนฯที่กำหนดขึ้นมาในแต่ละสถานศึกษานั้นจะมีความแตกต่างกันบ้าง ขึ้นอยู่กับประเภทของภัย ขนาด ของสถานศึกษา ประเภทของนักเรียน จำนวนบุคลากร และความเหมาะสมตามบริบทสภาพแวดล้อม เช่น สภาพ ทางการกายภาพของพื้นที่ บริการฉุกเฉินที่มีในพื้นที่ ความใกล้ชิดกับบริการสาธารณะ ในการทำแผนนั้น นอกจาก จะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมสถานการณ์ต่างๆตามประเภทความเสียหาย และต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

การจัดทำแผนเผชิญเหตุ

แผนเผชิญเหตุ คือสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ขณะที่เกิดภัยธรรมชาติที่อาจก่อให้เกิด อันตรายต่อชีวิตนักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและเกิดความเสียหายต่ออาคารสถานที่ แผนเผชิญเหตุนี้ ส่วนใหญ่จะประกอบด้วย การเตือนภัย การอพยพ การค้นหาและกู้ภัย สถานศึกษาสามารถจัดทำแผนเตือนภัย และแผนอพยพเป็นแผนย่อยในแผนเผชิญเหตุตามบริบทของภัย ส่วนการค้นหาและกู้ภัยนั้นหากไม่มีทักษะความชำนาญในการกู้ภัย จะต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่มีความชำนาญ แผนเผชิญเหตุประกอบด้วยข้อมูลหลักๆดังนี้

- แผนที่เสี่ยงภัยของสถานศึกษา
- เส้นทางอพยพ พื้นที่ปลอดภัย
- สัญญาณเตือนภัยและการอพยพ

แผนอพยพ คือ กระบวนการแจ้งเตือนภัยและการตัดสินใจที่จะอยู่ภายในอาคารหรือออกจากอาคาร อย่างปลอดภัยในระหว่างเกิดเหตุฉุกเฉิน ซึ่งทุกคนในสถานศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติและรู้จัก เส้นทางปลอดภัยและจุดรวมพล

ขั้นตอนและวิธีการอพยพ

เมื่อได้รับคำสั่งให้เตรียมตัวอพยพ ครูต้องมีสติ และเตือนให้นักเรียนตั้งสติ อย่าตกใจ

1. ให้นักเรียนทุกคนเก็บของมีค่าและเอกสารสำคัญไว้กับตัว เช่น บัตรประชาชน กระเป๋าตังค์
2. หากมีการถอดรองเท้าไว้นอกห้องเรียน ให้นักเรียนรีบใส่รองเท้าเพื่อเตรียมตัวก่อน
3. ครูมีเอกสารใบรายชื่อนักเรียนในห้องเพื่อความสะดวกในการสำรวจนักเรียนระหว่างการอพยพ
4. ครูต้องจัดระเบียบนักเรียนเพื่อการอพยพ อาจจะให้เข้าแถวเรียงกัน หรือให้จับคู่ดูแลกัน หรือจับเป็นกลุ่มให้แต่ละกลุ่มมีผู้นำและออกจากห้องเรียนไปพร้อมกัน ควรจัดให้หัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้องเป็นผู้ช่วยครูในการ ดูแลการอพยพ เช็กจำนวนยอดของนักเรียนก่อนออกจากห้องและเมื่อถึงจุดปลอดภัยหรือจุดรวมพล ให้เช็กยอดอีกรอบและรายงานต่อผู้บัญชาการเหตุการณ์ในขณะนั้นเพื่อจะได้ทราบจำนวนว่ามีผู้บาดเจ็บหรือติดค้างในที่เกิดเหตุหรือไม่
5. ครูบอกและทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติ บอกเส้นทางอพยพ จุดรวมพล และกติกากในการอพยพ ได้แก่ ไม่วิ่ง ไม่พูดคุย ไม่ผลักกัน ไม่ยื้อแย่ง และให้ตั้งใจฟังคำสั่งอย่างเคร่งครัด (ควรมีการซ้อมขั้นตอนการอพยพและสอนกติกานี้ล่วงหน้า)
6. หากมีนักเรียนพิการในห้องเรียน ให้จัดระบบเพื่อนช่วยเพื่อนคือมอบหมายให้เพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือดูแลนักเรียนพิการในระหว่างการอพยพ
7. ในกรณีอัคคีภัย มีควันไฟเกิดขึ้น ให้ครูบอกวิธีการป้องกันตัวให้ชัดเจน คือให้เอาผ้าปิดปากปิดจมูก หรือ ย่อตัวใกล้กับระดับพื้นมากที่สุดเนื่องจากอากาศบริสุทธิ์อยู่เหนือระดับพื้นไม่เกิน 1 ฟุตที่หายใจได้และออกไปตามทางเดินให้ไวที่สุด เพราะบริเวณใกล้พื้น จะเป็นบริเวณที่มีอากาศพอจะหายใจได้
8. เมื่อได้รับคำสั่งจากผู้บริหารให้อพยพ ต้องแน่ใจว่าเส้นทางอพยพปลอดภัย แล้วจึงให้นักเรียนออกจากห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ
9. หลังจากนักเรียนคนสุดท้ายออกไปแล้วให้ครูสำรวจความปลอดภัย สำรวจห้องอย่างรวดเร็วว่ามีใครติดค้างหรือไม่ หรือมีใครบาดเจ็บเป็นลมอยู่ที่พื้นหรือไม่
10. เมื่อออกจากห้องแล้ว ให้สังเกตห้องเรียนข้างๆว่าต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้างหรือไม่
11. นำนักเรียนอพยพไปตามเส้นทางที่ตกลงกันไว้ในแผนอพยพไปยังที่ปลอดภัย
12. เมื่อหลบหนีจากจุดที่เกิดเหตุไปถึงที่ปลอดภัยแล้ว ให้ตรวจสอบว่ามีครู บุคลากร หรือนักเรียนสูญหาย หรือได้รับบาดเจ็บหรือไม่ พร้อมแจ้งยอดและสถานการณ์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าทีมอพยพ หากมีผู้บาดเจ็บให้ส่งไปยังจักษุรักษาพยาบาล

13. หากมีนักเรียนสูญหาย ให้ติดตามตรวจสอบก่อน หากยังไม่พบตัว ให้ประสานทีมงานติดตามผู้ตกค้างที่อาจพลัดหลงระหว่างการอพยพ
 14. ในกรณีที่สถานศึกษาอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย อาจจะต้องจัดให้มีกระเป๋าฉุกเฉินประจำห้องเรียน เป็นกระเป๋าเป้ใส่ชุดปฐมพยาบาล ยาหม่อง ยาอม ไฟฉาย ถ่านไฟฉาย ถุงพลาสติก เชือก มีด ผ้าขนหนู ลูกอม กลุ่มือปฏิบัติใน สถานการณ์ฉุกเฉิน รายชื่อนักเรียน หมายเลขโทรศัพท์ผู้ปกครองและหมายเลขโทรศัพท์สำคัญ เป็นต้น
 15. ครูควรแต่งตั้งนักเรียนที่มีความเป็นผู้นำ มีสติ หรือหัวหน้าห้อง ให้เป็นผู้ช่วยครูในการนำเพื่อนอพยพออกจากห้องเรียน
 16. ในกรณีที่ครู หรือบุคลากรมีข้อจำกัด เช่น พิกัด หรือมีปัญหาสุขภาพ เคลื่อนไหวไม่สะดวก ควรมอบหมายให้ครูจากห้องเรียนข้างเคียงคอยดูแลช่วยเหลือ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายอพยพให้ตรงกับความต้องการ
 17. กรณีสถานศึกษาที่มีนักเรียนพิการที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษควรทำแผนฉุกเฉินส่วนบุคคลไว้ล่วงหน้า
- การซ้อมแผนจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา**

การซ้อมแผนเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของแผน และทดสอบความเข้าใจของทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องอำนวยความสะดวกให้มีการฝึกซ้อมเหตุการณ์ตามแผนฉุกเฉินอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ควรดำเนินการซ้อม โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม และควรซ้อมแผนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนด้วย ก่อนการซ้อมแผนต้องมีการเตรียมการ เช่น กำหนดสถานการณ์สมมุติ ระบุบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับแผน ประชาสัมพันธ์วิธีการปฏิบัติ ฝึกสอนทักษะในการเอาตัวรอด

ในการบริหารจัดการการซ้อมแผนนั้น สามารถดำเนินการซ้อมแผนตามเหตุการณ์สมมุติ เป็นการจำกัดผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนเฉพาะในสถานศึกษา หรือจะประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการซ้อมเหตุการณ์ก็ได้ แต่จะต้องมีการวางแผนร่วมกันและเน้นบทบาทหน้าที่ รวมทั้งการประสานงานข้ามหน่วยงานเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการซ้อมแผน

- เพื่อให้ความรู้และเป็นการอบรมให้ครู นักเรียนและบุคลากรทุกคนรู้จักการโต้ตอบสถานการณ์ เข้าใจขั้นตอนวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแผนที่กำหนดไว้
- เป็นการสร้างความมั่นใจในการเผชิญเหตุ ลดความตื่นตระหนกเมื่อเกิดเหตุ

- เป็นการสอนเทคนิคการช่วยชีวิตให้ครู นักเรียนและบุคลากรทุกคนเพื่อให้มีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่นในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- เป็นการทดสอบว่าแผนฉุกเฉินที่เตรียมไว้นั้นมีประสิทธิภาพ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เป็นที่เข้าใจอย่างชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญเหตุ

กระบวนการจัดการฝึกซ้อม ในการจัดซ้อมแผนคณะกรรมการสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานออกแบบการฝึกซ้อมให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบการฝึกซ้อมทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การออกแบบการฝึกซ้อม งานธุรการและงานสนับสนุน หากการฝึกซ้อมเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน หัวหน้าคณะทำงานจะต้องตั้งผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานด้วย

กระบวนการจัดการฝึกซ้อมโดยการพิจารณาบริบทปัจจุบันของสถานศึกษาได้แก่

- 1) ลักษณะของภัย และแผนที่จะนำมาฝึกซ้อม
- 2) หน้าที่/ภารกิจของคณะกรรมการหรือคณะทำงานชุดต่างๆที่ต้องการฝึกซ้อม
- 3) บทบาทของบุคลากร เจ้าหน้าที่และนักเรียนที่จะร่วมฝึกซ้อม

การออกแบบการฝึกซ้อม โดยคณะทำงานจะต้องดำเนินการต่อไปนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกซ้อม
- จัดทำสถานการณ์สมมติที่สมจริงและต่อเนื่อง โดยพัฒนาลำดับเหตุการณ์และความเชื่อมโยงของสถานการณ์สมมติ และอาจจะมีการผูกปมปัญหาไว้ให้มีการแก้ปัญหา
- จัดทำและแจกจ่ายเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นก่อนการฝึกซ้อม
- จัดการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นให้แก่ครู บุคลากรและนักเรียนก่อนการฝึกซ้อม
- ชักซ้อมบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานที่จัดการฝึกซ้อม
- ให้ครูประจำชั้นอธิบายแผนและขั้นตอนการฝึกซ้อมให้นักเรียนทุกคนเข้าใจ
- ออกแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนหรือบุคคลอื่น เช่น ให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ผู้ประเมิน หรือผู้ร่วมปฏิบัติการ
- ตัวอย่างการทำFlowchart รับมือเหตุฉุกเฉิน

ตารางที่ 1 ประเด็นคำถามเพื่อการจัดทำแผนเตือนภัย

ลำดับ	ประเด็น	แนวทาง
1.	ภัยธรรมชาติที่ต้องมีการแจ้งเตือนภัยมีอะไรบ้าง	ขึ้นอยู่กับภัยและความรุนแรง
2.	ข้อมูลประกอบการตัดสินใจแจ้งเตือนภัยได้มาจากแหล่งใด	เชื่อถือได้หรือไม่ เป็นปัจจุบันหรือไม่ ได้รับข้อมูลอย่างไร
3.	วิธีการตรวจสอบข้อมูลก่อนการแจ้งเตือนภายใน	
4.	กระบวนการตัดสินใจแจ้งเตือนภัยของผู้บริหารสถานศึกษา	เป็นมติจากการหารือกับคณะทำงานที่เกี่ยวข้องหรือเป็นการตัดสินใจโดยลำพัง
5.	นักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษามีที่ประเภท (เด็ก ครู บุคลากรที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น พิการ มีปัญหาทางสุขภาพที่อาจจะเป็นอันตรายเมื่อเกิดภาวะวิกฤติเป็นต้น)	เพื่อกำหนดวิธีเตือนภัยและบทบาทหน้าที่ในการดูแล
6.	ระดับในการแจ้งเตือนเป็นอย่างไร จะประกาศแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าเมื่อใด ต้องใช้เวลาเตรียมนักเรียนมากน้อย	ภัยบางประเภทสามารถรอดูสถานการณ์ได้
7.	วิธีการแจ้งเตือนภัยมีอะไรบ้าง วิธีหลักและแผนสำรอง	ควรมีการกำหนดคสัญลักษณ์และสอนให้นักเรียนรู้จักสัญลักษณ์
8.	อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการเตือนภัยได้มีอะไรบ้าง	พร้อมใช้งานและครอบคลุมหรือไม่
9.	ข้อความที่ใช้ในการประกาศเตือนภัย	ข้อความต้องสั้นกระชับรับรู้และเข้าใจง่าย ไม่ทำให้หวาดกลัว
10.	สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนและบุคลากรปฏิบัติเมื่อได้รับการเตือนภัยคืออะไรจะสื่อสารอย่างไร	ให้กำหนดขั้นตอนปฏิบัติเป็นมาตรฐานสำหรับทุกคน
11.	ขั้นตอนการพิจารณาออกคำสั่งอพยพเป็นอย่างไร	การรวบรวมข้อมูลและตัดสินใจ
12.	หากไม่สามารถอพยพได้ทันทั่วทั้งที่ จะต้องทำอย่างไรบ้าง	พิจารณาแนวทางที่เป็นไปได้
13.	การประกาศยุติการอพยพต้องทำ อย่างไรบ้าง	ติดตามสถานการณ์และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก
14.	วิธีการแจ้งสถานการณ์ให้หน่วยงานภายนอกและผู้ปกครอง	วิธีการและผู้ทำหน้าที่แจ้ง
15.	การยุติหรือยกเลิกการเตือนภัย	เพื่อให้ทราบโดยทั่วกันว่าสถานการณ์ได้ยุติแล้ว

ตารางที่ 2 ตัวอย่างแผนเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับเหตุอุทกภัย

ระดับความรุนแรง	ความหมาย	ระดับการเตือนภัย	สัญญาณเตือนภัย	สิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติ
0	ฝนตกแต่ไม่มีน้ำท่วม	ไม่มีการเตือนภัยแต่ให้เฝ้าระวัง	ไม่มี	ให้ดำเนินการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป
1	น้ำเอ่อล้นท่อน้ำทางเดิน	เตือนให้ทุกคนทราบว่าเริ่มมีสถานการณ์ และให้เตรียมตัวอพยพ	เป่านกหวีด 5 ครั้ง หรือตีระฆัง 5 ครั้ง	ให้เก็บของในห้องเรียนขึ้นวางบนชั้นหรือบนของชั้นที่สูง
2	น้ำเริ่มท่วมเข้าห้องเรียน	อพยพ	เป่านกหวีด 10 ครั้ง หรือตีระฆัง 10 ครั้ง	ปิดน้ำ ปิดไฟในห้อง ให้พานักเรียนออกจากห้องเรียนไปยังที่ปลอดภัยตามแผน
3	น้ำท่วมสูง 30 จากพื้นดิน	นักเรียนต้องอพยพออกจากห้องเรียนเรียบร้อยแล้ว	เป่านกหวีดสั้น 15 ครั้ง หรือตีระฆังรัว 15 ครั้ง	อพยพออกนอกบริเวณไปยังสถานที่ปลอดภัย (Safe Haven) นอกสถานศึกษา

ตารางที่ 3 ตัวอย่างแบบสอบถาม/แบบประเมินการอพยพ/แผนอพยพฉุกเฉิน

ชื่อ – นามสกุล				
ชื่อเล่น วัน/เดือน/ปี เกิด				
ระดับชั้น อาคาร				
ชั้น กรณีนักเรียนประจำอยู่หอนอน				
ครูประจำชั้น เบอร์โทรศัพท์				
ผู้ปกครอง เบอร์โทรศัพท์				
วัน/เดือน/ปี ที่ทำการบันทึก วัน/เดือน/ปี ทบทวนแผนครั้งต่อไป				
ลำดับ	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1.	นักเรียนเข้าใจความหมายของภัยธรรมชาติ			
2.	นักเรียนได้รับรู้แผนและขั้นตอนการอพยพในภาวะฉุกเฉิน			
3.	นักเรียนเข้าใจคำสั่งให้อพยพออกจากอาคาร			
4.	นักเรียนสามารถอ่านหรือการระบุสัญลักษณ์ที่แสดงทางออกฉุกเฉินและเส้นทางการเดินทางไปยังทางออกฉุกเฉิน			
5.	นักเรียนจะได้รับสัญญาณเตือนภัยหรือประกาศแจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน			
6.	นักเรียนสามารถเดินออกไปยังทางออกฉุกเฉินที่ใกล้ที่สุด			
7.	เมื่อเส้นทางออกจากอาคารปกติใช้ไม่ได้ นักเรียนสามารถหาทางออกจากอาคารด้วยเส้นทางอื่น			
8.	นักเรียนสามารถเดินขึ้นลงบันไดได้			

9.	นักเรียนใช้อุปกรณ์ช่วยเดินหรือรถวีลแชร์			
10.	ถ้านักเรียนใช้รถวีลแชร์ นักเรียนสามารถเคลื่อนย้ายตนเองออกจากรถวีลแชร์ได้ด้วยตัวเอง			
11.	ในภาวะปกตินักเรียนใช้เวลาออกจากอาคาร	นาที		
12.	นักเรียนรู้ตำแหน่งของจุดรวมพล			
13.	นักเรียนรู้ตำแหน่งของอุปกรณ์แจ้งเตือนภัยฉุกเฉิน และเข้าใจความหมายของสัญญาณ			
14.	เมื่อนักเรียนพบเหตุฉุกเฉิน สามารถกดสัญญาณเตือนภัยได้			
15.	นักเรียนมีความเครียด พฤติกรรมต่อต้าน เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือเหตุการณ์ไม่คาดคิด			

ตารางที่ 4 ประเภทของการช่วยเหลือที่จำเป็น

ลำดับ	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่มีข้อมูล	ข้อคิดเห็น
1.	นักเรียนต้องการใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือในการอพยพออกจากอาคาร				
2.	นักเรียนจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์พิเศษในการแจ้งเตือน เช่น สิ่งของลดความเครียด ภาพสัญลักษณ์แจ้งเตือนภัย การ์ดแสดงขั้นตอนการอพยพ เส้นทางทางเปิดฟ้าหามลงบันได				
3.	นักเรียนต้องการคนมาช่วยในการอพยพเคลื่อนย้าย				
4.	ผู้ช่วยเหลือจำเป็นต้องทำอะไรบ้าง				

	....
5.	เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือจะติดต่อผู้ให้ความช่วยเหลืออย่างไร ....

การปรับสถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในชุมชน

ศูนย์พักพิงชั่วคราว (shelter) หมายถึง สถานที่ที่ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติซึ่งอาจจะอยู่ในหรือนอกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติก็ได้ จัดไว้เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้พักอาศัยชั่วคราวในระหว่างเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ ศูนย์พักพิงชั่วคราวที่จัดตั้งขึ้น โดยภาครัฐ เรียกว่า ศูนย์พักพิงในระบบ และหากจัดตั้งโดยชุมชน เรียกว่า ศูนย์พักพิงนอกระบบ ศูนย์พักพิงชั่วคราวทำหน้าที่เป็นทั้งที่พัก ที่แจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ มีการดูแลปฐมพยาบาลและการส่งต่อ จึงต้องมีการจัดการในด้านต่างๆ เพื่อให้อำนวยความสะดวก

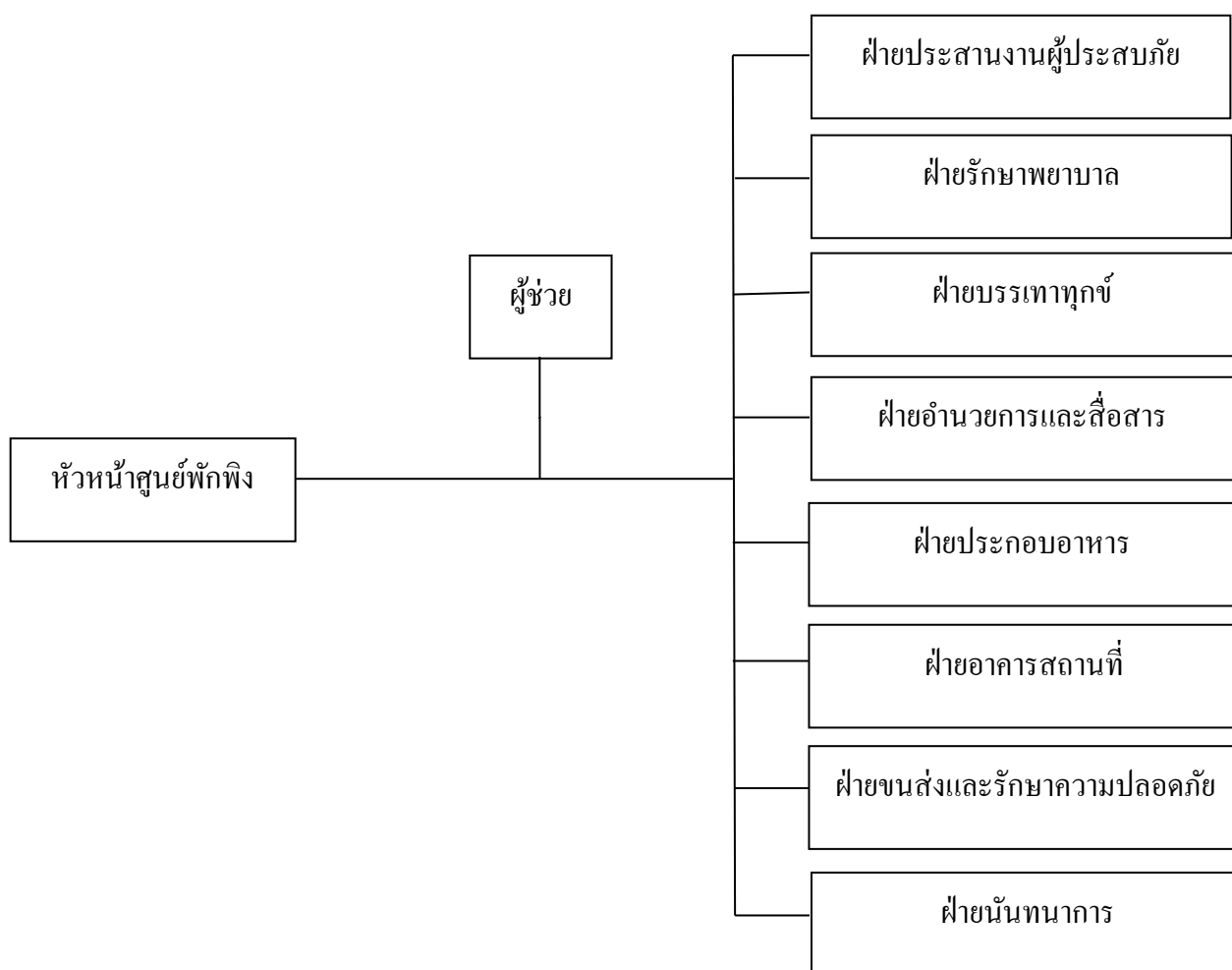
เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว หรืออัคคีภัย ชุมชนมักจะใช้อาคารสถานที่ สาธารณะ เช่น วัด สถานศึกษา ศาลาประชาคม เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว ส่วนใหญ่มักจะใช้สถานศึกษาเพราะเป็นที่ รู้จักของชุมชน มีอาคาร มีพื้นที่กว้างขวาง มีห้องเรียนที่สามารถแบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยได้ มีโรงอาหาร ครัว และ ห้องน้ำ

วงจรการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวประกอบด้วย การเตรียมตัวจัดตั้งศูนย์ การบริหารจัดการดูแล และการปิดศูนย์ฯ ในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวเน้นความสำคัญทั้งด้านกายภาพและสังคม ได้แก่คุณภาพการ ดูแลผู้ประสบภัยในศูนย์พักพิง ความเป็นอยู่ สุขอนามัย อาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ จึงต้องจัดให้มีพื้นที่สำหรับการใช้งานที่เหมาะสมกับเพศ วัย ความพิการ และมีการดูแลความปลอดภัย ป้องกันการทะเลาะวิวาท การลักขโมยทรัพย์สิน และ

ป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ ป้องกันการเอาเปรียบและใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น นอกจากการดูแลผู้ประสบภัย แล้ว เมื่อมีการเปลี่ยนสถานที่เรียนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว ต้องเก็บรักษาทรัพย์สินของสถานศึกษาไว้อย่างดี เช่น หนังสือ ห้องสมุด เฟอร์นิเจอร์ เอกสารสำคัญและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ รวมทั้งอาคาร ระบบสาธารณูปโภคเช่น ไฟฟ้า และห้องน้ำ มีการดูแลรักษาทำความสะอาด โดยเคารพความเป็นส่วนตัวและเคารพสิทธิ ในการศึกษาของเด็ก

แม้แนวทางปฏิบัติตามหลักสากลจะไม่สนับสนุนให้มีการใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวและมีการ แนะนำให้ ใช้แผนการลดความเสี่ยงในชุมชนแทน แต่หากจำเป็นต้องใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว จัดหา วัสดุอุปกรณ์ที่ จำเป็นให้เหมาะสมกับการเป็นศูนย์พักพิง โดยไม่เบียดเบียนงบประมาณสำหรับการศึกษาคเด็ก และจะต้องแบ่งพื้นที่ใน สถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนการสอนไปพร้อมกันด้วย หรือจัดหาพื้นที่สำหรับใช้เป็นห้องเรียนชั่วคราวและต้องให้ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องตกลงร่วมกันให้ชัดเจนว่าผู้ประสบภัยจะย้ายออกจากพื้นที่ไปเมื่อไร เพื่อให้สถานศึกษากลับคืนสู่สภาพ เดิมและลดผลกระทบต่อการเรียนการสอนน้อยที่สุด

ตัวอย่างโครงสร้างคณะกรรมการศูนย์พักพิงชั่วคราว

ตารางที่ 5 รายการตรวจสอบอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปรับสถานศึกษาให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัย

รายการ	มี	ไม่มี	ปรับปรุง
1. ทำเลที่ตั้ง			
1.1 สถานศึกษาที่เป็นพื้นที่พักพิงชั่วคราวสามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์และยานพาหนะอื่นๆ รวมทั้งการเดินเท้าและใช้รถเข็นคนพิการรถเข็นเด็ก			
1.2 มีพื้นที่สำหรับจอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน รถขนส่งเสบียงอาหาร			
1.3 เป็นพื้นที่ที่มีดินแข็ง ฐานรากแข็งแรง ไม่ยุบตัวง่าย			
1.4 ปลอดภัยจากน้ำท่วม ดินโคลนถล่ม น้ำเซาะ สิ่งปฏิกูล ขยะพิษ			
1.5 ปลอดภัยจากกรณีพายุลมแรงพัดเสาไฟ ต้นไม้หัก โคน			
1.6 ใกล้โรงพยาบาล สถานีตำรวจ และจุดบริการต่างๆ			
2. โครงสร้างอาคาร/สิ่งก่อสร้าง			
2.1 มีทางเข้าและออกอย่างน้อย 2 ทาง			
2.2 มีผนังอาคารอยู่ในสภาพดี ไม่แตก ไม้ร้าว			
2.3 มีหน้าต่างแข็งแรง มีบานเกร็ด บานเลื่อน บานไม้ป้องกันลมและฝน			
2.4 วงกบ ประตู หน้าต่าง อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุดเสียหาย			
2.5 หลังคาเพดาน ไม้รั้วซึม			
2.6 ตัวอาคารสถานที่โดยรวมมีความปลอดภัยแข็งแรงดี			

3. ระบบสาธารณูปโภค			
3.1 มีไฟฟ้า หลอดไฟ สายไฟ ระบบตัดไฟ ปลั๊กไฟ กระแสไฟ เพียงพอ			
3.2 มีแหล่งไฟฟ้าสำรอง			
3.3 มีจุดจ่ายน้ำ ก๊อกน้ำ น้ำไหลเพียงพอ พื้นไม้ลิ้น มีไฟส่องสว่าง			
3.4 จุดจ่ายน้ำ อุปกรณ์กักเก็บน้ำและถังน้ำอยู่ในสภาพที่เหมาะสม			
3.5 มีแหล่งน้ำใช้สำรอง เช่น บ่อน้ำ แท็งก์น้ำ ที่ไม่หนักสำหรับเด็ก			
3.6 มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วมเพียงพอและแยก ชาย/หญิง			
3.7 มีพื้นที่สำหรับตั้งสุขาเคลื่อนที่			
4. การใช้พื้นที่อื่นๆ			
4.1 มีพื้นที่สำหรับพักอาศัยรองรับตามจำนวนความต้องการ บริเวณที่พัก มีอากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น มีเพดาน และผนังกันลมกันฝน			
4.2 มีพื้นที่ทำอาหารและเก็บอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเท			
4.3 มีสถานที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วนอยู่นอกอาคาร			
4.4 มีพื้นที่สำหรับซักล้าง			
4.5 มีพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ จักรยานยนต์ ยานพาหนะของประชาชน (ตามที่ประเมินไว้)			
4.6 มีพื้นที่กว้างสำหรับเลี้ยงสัตว์ (ตามที่ประเมินไว้)			
5. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและเด็ก			
5.1 พื้นเรียบ ไม่ขรุขระ ไม่มีเศษขยะจากทางเข้าศูนย์พักพิง สามารถทำทางให้รถเข็นเข้าได้			

5.2 มีทางลาดขึ้นอาคาร (สัดส่วนความสูง 1 เมตร ยาว 12 เมตร) มีราวจับเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ			
5.3 บานประตู (ทางเข้าออกห้องน้ำ) ควรกว้าง 90 ซม. เพื่อให้คนพิการ หรือผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นนั่งเข้าประตูได้			
5.4 ประตูทางเข้าทาสีสด เพื่อให้สังเกตได้ชัดเจน			
5.5 บานประตูเปิดได้กว้างพอ มีที่จับ มีกลอนประตู เปิด/ปิด ได้สะดวก			
5.6 มีทางลาดหรือทางเรียบไปห้องน้ำ มีราวจับตลอดทางเดิน			
5.7 ห้องน้ำคนพิการต้องมีพื้นที่ทั้งนอกและใน حمامที่กว้างพอสำหรับ หมุนรถเข็น			
5.8 มีห้องส้วมที่ออกแบบเหมาะสมกับเด็กและคนพิการ			
6. พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม			
6.1 มีพื้นที่สำหรับห้องสวดมนต์ ห้องละหมาด ฯลฯ			
6.2 พื้นที่เล่นนันทนาการสำหรับเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ			
6.3 พื้นที่เฉพาะสำหรับการดูแลเด็กเล็ก			
6.4 พื้นที่ส่วนตัวสำหรับสตรี คนพิการ และสตรีให้นมบุตร			

ตารางที่ 6 รายการจัดเตรียมพื้นที่ในอาคารศูนย์พักพิงชั่วคราว

ลำดับ	พื้นที่	มี	ไม่มี	บริเวณที่กำหนด
1.	พื้นที่ลงทะเบียน			
2.	พื้นที่ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน			
3.	พื้นที่เก็บของบริจาค ของบรรเทาทุกข์			
4.	พื้นที่นอน (สำหรับคนที่ครอบครัว แยก ชาย/หญิง)			
5.	พื้นที่ประกอบอาหาร			
6.	พื้นที่แจกอาหาร สิ่งของบรรเทาทุกข์			
7.	พื้นที่ห้องน้ำ พื้นที่สำหรับสุขาลอยน้ำ			
8.	ห้องน้ำ/ห้องส้วมคนพิการ			
9.	พื้นที่สำหรับทิ้งขยะและของเสีย			
10.	พื้นที่ปฐมพยาบาล ห้องพยาบาล			
11.	พื้นที่ซักล้าง ราวตากผ้า			
12.	พื้นที่อาบน้ำแยก ชาย/หญิง			
13.	จุดรับ-จ่ายน้ำ จุดตั้งถังกักน้ำ			
14.	พื้นที่ทำงาน/ประชุมคณะกรรมการ			
15.	พื้นที่พักผ่อน สันทนาการ จัดกิจกรรม			
16.	พื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์/ปศุสัตว์			
17.	พื้นที่จอดรถประชาชนทั่วไป			
18.	พื้นที่จอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน			

19.	พื้นที่ประกอบศาสนกิจ			
20.	พื้นที่เลี้ยงเด็กด้วยนมแม่			
21.	พื้นที่เปลี่ยนผ้าสตรี คนชรา คนพิการ			
22.	พื้นที่ให้คำปรึกษา ประชุม ใต้สวนข้อขัดแย้ง			

แนวทางการจัดการสำหรับกลุ่มประบาง

คณะกรรมการสถานศึกษา ในฐานะผู้นำนโยบาย จำเป็นต้องบริหารจัดการภัยพิบัติโดยคำนึงถึงหลักในการให้ความคุ้มครองเด็กในสถานการณ์ฉุกเฉิน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมช่วงใดของการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

1. ประโยชน์สูงสุดที่เด็กพึงได้รับตามหลักสิทธิมนุษยชน
2. การมีส่วนร่วมของเด็ก ซึ่งหมายถึงการให้เด็กแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น การให้เด็กพิการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบเตือนภัย ระบบอพยพ หรือการรับฟังความคิดเห็นของเด็กผู้หญิงในการจัดพื้นที่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวที่เหมาะสมกับเด็กผู้หญิง เป็นต้น
3. การไม่กีดกันแบ่งแยก หมายถึง การปฏิบัติต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่มีอคติต่ออายุ เพศ ศาสนา เชื้อชาติ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์
4. การรอดชีวิตและการพัฒนา หมายถึง เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้อง และได้รับสิทธิในการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ ร่างกาย และจิตวิญญาณ

ตัวอย่างสถานการณ์ที่ถือว่าการละเลย เพิกเฉย หรือเอาเปรียบ ไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองในระหว่างเกิด ภัยพิบัติ เช่น

- การจัดการด้านสาธารณสุข สุขอนามัย การจัดน้ำดื่ม การแจกจ่ายอาหารไม่ได้คำนึงถึงความ ต้องการของเด็ก หรือจัดไม่เหมาะสมกับเด็ก เพศและวัย
- เจ้าหน้าที่หรือผู้ให้บริการด้านสุขภาพ เช่น หมอ แพทย์หรือพยาบาลไม่มีการขอรับการยินยอม จากผู้ปกครอง ในการดำเนินการใดๆกับเด็ก
- เจ้าหน้าที่หรือผู้ให้บริการด้านสุขภาพไม่ปฏิบัติต่อเด็กหรือไม่สื่อสารกับเด็กอย่างเป็นมิตร
- ไม่มีการแยกพื้นที่ เช่น ห้องพัก ห้องน้ำ เตียงนอนในห้องพยาบาลระหว่างเด็กและผู้ใหญ่

- ไม่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กตลอดจนข้อมูลทางการแพทย์ของเด็กให้ปลอดภัย
- ไม่มีเจ้าหน้าที่เพศชายหรือหญิงเพียงพอกับจำนวนเด็กชายหรือหญิงที่ต้องดูแล
- เจ้าหน้าที่ไม่มีช่องทางในการรายงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสิทธิเด็ก
- ไม่มีกระบวนการรับ ดูแลและส่งกลับที่เป็นมิตรกับเด็ก เด็กพิการ และเด็กกำพร้า
- ไม่มีการกำหนดหลักการหรือจรรยาบรรณในการทำงานกับเด็กให้เจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตาม
- เด็กไม่มีส่วนร่วมหรือไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดศูนย์พักพิงชั่วคราว
- การแจกจ่ายอาหารไม่มีการกำหนดคิวสำหรับเด็กเล็ก เด็กพิการ

ครูและบุคลากรที่ทำงานกับเด็กที่ประสบภัยควรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะเรื่องการคุ้มครองเด็ก จิตวิทยาการดูแลเด็ก รวมทั้งการดูแลเด็กพิการในสถานการณ์ภัยพิบัติโดยเฉพาะ เพื่อให้เข้าใจและสามารถ ตอบสนอง ต่อประสบการณ์ การสูญเสีย และความรู้สึกต่างๆของเด็กและของตนเองได้ และสอนทักษะให้ครอบครัวเด็กด้วย

การดูแลและคุ้มครองเด็ก ครู และบุคลากรพิการในสถานการณ์ภัยพิบัติ

เมื่อเกิดภัยพิบัติ คนพิการมักถูกมองข้ามและขาดโอกาสเข้าถึงความช่วยเหลือฉุกเฉินและบริการที่จำเป็น ต่าง ๆ เช่น การแจกจ่ายอาหาร, การรักษาพยาบาล, ที่พักพิง รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านน้ำ, ระบบ สุขาภิบาล และสุขอนามัย เนื่องมาจากอุปสรรคทางสิ่งแวดล้อม มุมมองของสังคมและทัศนคติทางลบที่มีต่อความ พิการซึ่งทำให้ เด็กพิการไม่ได้รับการตอบสนองในปัจจุบันที่จำเป็น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแผน โดย คำนึงถึงคนพิการ ในทุกแผนการจัดภัยพิบัติเพื่อให้คนพิการมีความปลอดภัยเช่นเดียวกับผู้อื่น หลักในการดูแลเด็กพิการหรือคนพิการ ในสถานการณ์ภัยพิบัตินั้น ถือเป็น การเคารพสิทธิส่วนบุคคลในการเข้าถึงบริการและอุปกรณ์ช่วยเหลือต่างๆ การ ปฏิบัติต่อเด็กพิการอย่างเท่าเทียมและไม่แตกต่างจากเด็กคนอื่น สถานศึกษาควรจัดให้เด็กพิการมีส่วนร่วมในการ จัดการภัยพิบัติ เช่น การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมเป็น คณะกรรมการ การร่วมวางแผน การร่วมซ้อมอพยพ เป็น ต้น นอกจากนี้ ควรสอนให้เด็กรู้จักวิธีการสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อขอความช่วยเหลือหรือเพื่อบอกความต้องการแก่ผู้อื่น สอนให้เด็กพิการและผู้ปกครองรู้จักการดูแลสุขภาพ ระวังระวังอาการเจ็บป่วยที่เป็นผลมาจากภัยธรรมชาติ หรือ ความเครียดที่เพิ่มขึ้น จะต้องมีการดูแลด้านสุขภาพจิต ของเด็กพิการ ผู้ดูแลและผู้ปกครองเด็กพิการอย่างสม่ำเสมอ ในระหว่างเกิดเหตุ ควรมีการพูดคุยกับเด็กและผู้ดูแล หรือผู้ปกครองเพื่อทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อย่า ปล่อยให้เด็กพิการอยู่ลำพังโดยไม่มีคนดูแล เพราะ เด็กพิการบางประเภทไม่สามารถเข้าใจถึงอันตรายของภัย ธรรมชาติ เช่น เด็กพิการออทิสติกอาจไม่เข้าใจอันตรายจากการจมน้ำ เป็นต้น

ในเรื่องการเตือนภัย ควรคำนึงถึงปฏิริยาการตอบสนองต่อการเตือนภัย การรับรู้และเข้าใจสัญญาณเตือนภัย เด็กพิการต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภัย ได้รับการเตือนภัยและจะต้องรู้ขั้นตอนในกาปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัย เหมือนเด็กอื่นๆ ซึ่งในการให้ความรู้นั้น ครูสามารถจัดหาสื่อในรูปแบบที่เหมาะสมกับความพิการและการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ใช้อักษรตัวใหญ่เป็นพิเศษสำหรับเด็กสายตาดูเลือนราง ใช้อักษรเบรลล์หรือระบบเสียงสำหรับเด็กบอด ใช้อัลตราซาวด์หรือภาพ ภาพยนตร์ และภาษามือสำหรับเด็กหูหนวก เป็นต้น สื่อดังกล่าวสามารถจัดทำโดยปรึกษาสำนักงานการศึกษาพิเศษ หรือสถาบันการศึกษาที่จัดให้คนพิการเรียนร่วมกับนักศึกษาทั่วไป

สำหรับการเคลื่อนย้ายอพยพของเด็ก ครู และบุคลากรพิการ ผู้ดูแลจะต้องเข้าใจวิธีเคลื่อนไหวของเด็ก พิจารณา และสามารถเคลื่อนย้ายเด็กพิการโดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย หากจำเป็นต้องมีการใช้ยานพาหนะในการอพยพ ควรพิจารณาใช้ยานพาหนะที่เหมาะสม เช่น คนพิการใช้ขาเทียมอาจจะไม่สามารถขึ้นรถทหารที่มีบันไดลงด้วยตัวเอง หรือไม่สามารถทรงตัวลงเรืออย่างที่มักใช้ในการกู้ภัย เป็นต้น

สถานศึกษาที่มีเด็ก ครูและบุคลากรพิการควรบรรจุแผนการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่กู้ภัยและคนในชุมชน รู้จักวิธีการช่วยเหลือคนพิการอย่างถูกวิธีด้วย เช่น สอนวิธีการนำทางคนตาบอดที่ถูกวิธีเพื่อช่วยในการอพยพ สอน ภาษามือเบื้องต้นแก่เจ้าหน้าที่กู้ภัยเพื่อสื่อสารกับเด็กหูหนวกในการอพยพ ฝึกซ้อมเจ้าหน้าที่กู้ภัยให้มีความรู้ในการเคลื่อนย้ายคนพิการ เป็นต้น

สถานศึกษาที่มีอาคารสถานที่พร้อมสำหรับการปรับเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวควรปรับปรุงอาคารสถานที่ ตามมาตรฐานการออกแบบเพื่อมวลชน เพื่อเอื้อให้คนพิการ คนชรา ใช้ประโยชน์จากสถานที่ ได้โดยปลอดภัย ควรมีอุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการไว้สำรอง เช่น อุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว รถเข็นนั่ง แวนตา แวนขยาย และจัดทำป้ายบอกทางให้เข้าถึงสำหรับเด็กพิการทุกประเภท การจัดพื้นที่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว จะต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ที่เหมาะสม มีระบบการรักษาสุขภาพอนามัยสำหรับคนพิการ เช่น จัดให้คนพิการอยู่ใกล้ห้องน้ำ มีห้องน้ำสะอาด และสามารถเข้าถึงจุดน้ำดื่มน้ำใช้ อยู่ใกล้บริเวณที่ปลอดภัยและมีแสงสว่างเพียงพอ เพื่อป้องกันความรุนแรงทางเพศที่อาจเกิดกับเด็กหญิงหรือสตรีที่พิการ ผู้ดูแลและวางแผนศูนย์พักพิงชั่วคราวต้องมีความเข้าใจลักษณะเฉพาะของความพิการ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะความพิการทางร่างกายและลักษณะทางจิตใจ ตัวอย่างเช่นเด็กออทิสติกมีคุณลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกัน บางคนอาจจะแสดงความก้าวร้าว หรือมี พฤติกรรมที่ควบคุมไม่ได้เมื่อไปอยู่ในที่ที่ไม่คุ้นเคย เช่น การที่เด็กและครอบครัวต้องออกจากบ้านมาอาศัยอยู่ที่ศูนย์ พักพิงชั่วคราว จึงต้องจัดพื้นที่ที่มีการรบกวนทางเสียงหรือการได้ยินน้อยที่สุดและมีผู้ปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด

บทที่ 9 แนวทางการจัดทำหลักสูตร

กรอบความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา

การดำเนินการของสถานศึกษา ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา จะต้องอ้างอิงตามกรอบความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา (Comprehensive School Safety) ซึ่งเป็นกรอบการลดความเสี่ยงภัยพิบัติสำหรับภาคการศึกษาภายใต้กรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) (ซึ่งได้รับการส่งเสริมให้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันในกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นกรอบแนวทางที่มุ่งให้มีการลดความเสี่ยงภัยพิบัติที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางและเพิ่มศักยภาพการเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุ และการฟื้นฟูให้กลับคืนมาได้อย่างรวดเร็วและดีขึ้นกว่าเดิม

กรอบการดำเนินงานโรงเรียนปลอดภัย 3 เสาหลัก (The Comprehensive School Safety Framework) เป็นองค์ประกอบแห่งความปลอดภัย 3 ด้านที่ยั่งยืน สามารถเชื่อมโยงกันด้วยชุดกิจกรรม เป็นการบริหารจัดการและลดความเสี่ยง ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนจัดการภัยพิบัติระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

กรอบการดำเนินงานโรงเรียนปลอดภัย 3 เสาหลัก ได้แก่

เสาหลักที่ 1 การบริหารจัดการโครงสร้างอาคารเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก

ในสถานศึกษาที่ปลอดภัย

ตัวชี้วัดการดำเนินการตาม เสาหลักที่ 1 มีมาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้

- 1.1 สถานศึกษามีการตรวจสอบและซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อลดอันตรายจากภัยพิบัติ
- 1.2 สถานศึกษามีการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบน้ำ ไฟฟ้าและสุขาภิบาลของสถานศึกษา
- 1.3 สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคนรวมถึงคนพิการ
- 1.4 สถานศึกษามีแผนความปลอดภัยรวมทั้งแผนความปลอดภัยทางการจราจร
- 1.5 สถานศึกษามีงบประมาณหรือสามารถจัดหางบประมาณพอสมควรสำหรับการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และมีแผนการจัดหางบประมาณจำนวนมากสำหรับการเสริมโครงสร้างอาคาร

เสาหลักที่ 2 การบริหารจัดการภัยพิบัติในโรงเรียน

ตัวชี้วัดการดำเนินการตาม เสาหลักที่ 2 มีมาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้

- 2.1 สถานศึกษามีกระบวนการประเมินความเสี่ยงและติดตามผล
- 2.2 สถานศึกษามีการติดตั้งแผนที่ความเสี่ยงภัยให้นักเรียน ผู้ปกครองและครู เห็นได้อย่างชัดเจน แผนที่นั้นจะต้องแสดงพื้นที่เสี่ยง พื้นที่ปลอดภัยและเส้นทางอพยพในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 2.3 สถานศึกษามีระบบเตือนภัยและสัญญาณเตือนภัยที่ทุกคนเข้าใจ
- 2.4 สถานศึกษามีกลไกการจัดการภัยพิบัติซึ่งประกอบด้วยแผนและคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติที่นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าร่วมด้วย
- 2.5 สถานศึกษามีการจัดซ้อมอพยพตามสถานการณ์ความเสี่ยงสำหรับนักเรียนทุกคนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

เสาหลักที่ 3 การจัดการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัว

ตัวชี้วัดการดำเนินการตาม เสาหลักที่ 3 มีมาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้

- 3.3 สถานศึกษามีหลักสูตรการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 3.2 สถานศึกษามีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ
- 3.3 สถานศึกษามีสื่อการเรียนรู้ด้านภัยพิบัติและการรับรู้ปรับตัวที่หลากหลายและเป็นมิตรกับผู้เรียน
- 3.4 สถานศึกษามีศูนย์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้แก่ นักเรียน ครู และชุมชน
- 3.5 สถานศึกษามีงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดหาสื่อด้านภัยพิบัติ

ตัวชี้วัดการเรียนรู้การดำเนินงานโครงการโรงเรียนปลอดภัย¹

มีกิจกรรมสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้

1. สถานศึกษาสามารถจัดทำ **แผนบริหารจัดการภัยพิบัติของสถานศึกษา** ที่มีกรอบการทำงานชัดเจนอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและบทบาทในการบริหารจัดการ และเป็นแผนที่มีประสิทธิภาพ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ช่วยให้เกิดการลดความเสี่ยงภัยต่ออาคารถล่ม และอัคคีภัยในสถานศึกษา
2. มี**คณะกรรมการหรือคณะทำงาน** เพื่อลดความเสี่ยงภัยในสถานศึกษา
3. **ระบบการสื่อสารและเตือนภัย** ที่ทุกคนในสถานศึกษาเข้าใจและปฏิบัติตามข้อกำหนดได้อย่างถูกต้อง
4. **แผนที่เส้นทางอพยพ** ที่ทุกคนในสถานศึกษารู้จักและสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา
5. **การซ้อมแผน** มีการซ้อมแผนด้วยตนเอง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
6. ฝ่ายบริหารสถานศึกษามีการ **ซ้อมประสานงาน** ซ้อมบนโต๊ะ (Table – Top) และซ้อมเต็มรูปแบบ (Full – Scale) ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก
7. **กิจกรรมการเรียนรู้** เพื่อการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ
8. มีการอบรมเกี่ยวกับการเป็น **อาสาสมัครในสถานการณ์ภัยพิบัติ**
9. **การทดสอบความรู้และทักษะ** ของนักเรียนก่อนจบภาคการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัวของสถานศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องมีหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับควบคุมการจัดการเรียนรู้ ถือว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และการนำจุดมุ่งหมายและนโยบายการศึกษา สู่อำนาจปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

เพื่อให้การดำเนินการ ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติของสถานศึกษา ตามกรอบความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา (Comprehensive School Safety) ในเสาหลักที่ 3 **การจัดการเรียนรู้ด้านการลดความเสี่ยงภัยพิบัติและการรู้รับปรับตัว** บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนปลอดภัย คือ การคุ้มครองป้องกันนักเรียนและเจ้าหน้าที่การศึกษาในโรงเรียน การคุ้มครองปกป้องการลงทุนในภาคการศึกษา การรักษาความต่อเนื่องทางการศึกษาและการส่งเสริม

วัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนจึงมีภารกิจสำคัญในการจัดทำหลักสูตรการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา เพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของแต่ละโรงเรียน สามารถพัฒนาได้ตามบริบทความจำเป็นและความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา คณะทำงานร่างกรอบหลักสูตร จากความร่วมมือของโรงเรียน และครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติศึกษา ได้ร่วมกันจัดทำกรอบแนวทางการจัดทำหลักสูตร การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนได้ศึกษา และใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติศึกษาไปใช้ในสถานศึกษา²

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานทางการศึกษาทั้งในพื้นที่ และส่วนกลางควรให้ความสำคัญ ให้การสนับสนุน
2. และส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติสำหรับ โรงเรียนพื้นที่เสี่ยงภัยอย่างจริงจังมากขึ้นเพราะจากผลการวิจัยเป็นรูปแบบที่ทำให้เกิดความยั่งยืนมากที่สุด รวมถึงส่งเสริมให้บูรณาการประเด็นภัยพิบัติเข้าสู่การเรียนการสอน เช่น บูรณาการแบบสอดแทรก หรือพัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ หรือรูปแบบอื่นๆ สำหรับโรงเรียนทั่วไป
3. โรงเรียนในพื้นที่เสี่ยงภัยควรร่วมมือ หรือสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนหน่วยงาน นักวิชาการ ประชาชน ชาวบ้าน ภาศึเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการจัดการจัดกิจกรรมลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ หรือใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสู่ชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือ หนุนเสริมพลังกัน
4. หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการภัยพิบัติ หรือหน่วยงานภายนอกควรให้การสนับสนุน โรงเรียน ในการจัดกิจกรรมลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติลักษณะที่ให้โรงเรียนพึ่งพาตนเองได้ สร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ต่อเนื่องในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา ร่วมกับ โรงเรียน และโรงเรียนเองควรพัฒนาสู่การเป็นองค์กรหรือโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนภัยพิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูสร้างหลักสูตรภัยพิบัติ

1. การพัฒนาครูสร้างหลักสูตรภัยพิบัติควรเริ่มจากการสร้างความตระหนัก สร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ให้ผู้บริหาร และครูเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับ โรงเรียน ครู และนักเรียน ซึ่งไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระงาน ทั้งนี้การสื่อสารที่ชัดเจน การสร้างความไว้วางใจ และการสร้างพลังบวกเป็นปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของโรงเรียน

2. การพัฒนาครูสร้างหลักสูตรภัยพิบัติควรให้ผู้บริหาร และครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกรูปแบบ หรือ ลักษณะของหลักสูตรภัยพิบัติที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้จากผลการวิจัย พบว่ารูปแบบหลักสูตรภัยพิบัติที่นำไปสู่ความยั่งยืน คือ หลักสูตรภัยพิบัติที่พัฒนาเป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพราะถูกบรรจุอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนอย่างชัดเจน ยากต่อการปรับเปลี่ยน มีการตัดสินใจผลการเรียนทำให้ครูจริงจังและนักเรียนได้เรียนรู้แบบเข้มข้นมากกว่าพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริมหรือรูปแบบอื่น

3. การพัฒนาครูสร้างหลักสูตรภัยพิบัติควรรใช้โรงเรียนเป็นฐาน การมีทีมนำ หรือฝ่ายวิชาการ ที่สื่อสารชัดเจน สร้างพลังบวกของการทำงานร่วมกัน และการเสริมพลังของฝ่ายบริหารในการนิเทศ ติดตาม เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จ

4. ควรให้ผู้บริหารและครูมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตรภัยพิบัติ และมีบทบาทหลักในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นยกร่างหลักสูตร ตรวจสอบคุณภาพ นำหลักสูตรไปใช้ ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรผ่านกระบวนการโค้ช และเป็นพี่เลี้ยงของนักวิจัยอย่างจริงจัง หรือกระบวนการ KM หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน ทั้งนี้ต้องพยายามไม่ให้ครูรู้สึกว่า เป็นการเพิ่มภาระ ควรมีเวลาให้ครูได้ใคร่ครวญการทำงาน สะท้อนการเรียนรู้

5. ควรมีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) หรือกลุ่ม PLC พัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติขึ้นในโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่เป็นทีมนำขับเคลื่อน เสริมพลัง ประสาน และอำนวยความสะดวกให้กับเพื่อนครูในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรภัยพิบัติ หรือวางแผน ตัดสินใจร่วมจัดกิจกรรมลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของจังหวัด และชุมชน

6. ควรมีเวที หรือช่องทางให้ครู ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ หรือมีเครือข่ายในการพัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติทั้งในระดับโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน หรือนอกโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพกัน ต่อยอดความรู้ มีเพื่อนร่วมเดินทางเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติอย่างแท้จริง

7. ควรมีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรภัยพิบัติอย่างต่อเนื่องภายหลังสิ้นปีการศึกษา โดยอาจปรับเนื้อหาสาระให้ทันสมัย บูรณาการภัยธรรมชาติอื่นที่เกิดในชุมชนเข้าไป หรือปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้

น่าสนใจ สนองความต้องการนักเรียนและทันเหตุการณ์มากขึ้น สื่อการเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผลการเรียนควรมุ่งประเมินสมรรถนะ หรือความสามารถที่นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงมากกว่าประเมินความรู้ในเนื้อหา

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหวไปใช้

1. ควรวิเคราะห์รูปแบบหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหว และปรับใช้ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงประเด็นผลประโยชน์ที่จะเกิดกับนักเรียนและความยั่งยืนเป็นสำคัญ
2. หลักสูตรและการเรียนการสอนภัยพิบัติควรมีลักษณะบูรณาการทั้งเนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างความตระหนักผ่านกิจกรรมให้กับนักเรียนก่อน จะช่วยให้ นักเรียนสนใจเรียนมากกว่าเริ่มสอนเนื้อหา รวมทั้งควรเน้นการเรียนรู้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning) เกม หรือสถานการณ์จำลองที่หลากหลาย ทำท่าย ให้ นักเรียนได้เคลื่อนไหว มีส่วนร่วม ได้คิดและได้ลงมือปฏิบัติจริง เพราะทำให้นักเรียนสนุกสนาน สนใจ ตื่นตัว และไม่เบื่อหน่าย
3. กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหวควรมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการเอาชีวิตรอด โดยเฉพาะเรื่องการมีสติแล้วปลุกฝังให้มีความรักความเมตตาเพื่อไปช่วยเหลือครอบครัว ชุมชน และคนอื่นในสังคมต่อไป ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของหลักสูตรภัยพิบัติ ทั้งนี้จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนแม่ลาววิทยาคมได้ปลุกฝังการมีจิตอาสาผ่านโครงการคุณธรรมช่วยทำให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้ประสบภัยดีขึ้น ดังนั้นกระบวนการ โครงการคุณธรรมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนภัยพิบัติเพื่อปลุกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนได้
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหวควรมุ่งบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง จัดการภัยพิบัติ นักวิชาการปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน และผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะช่วงเริ่มต้น จากนั้นอาจปรับครูสอนเอง หรือให้รุ่นพี่สอนน้อง โดยมีหน่วยงานภายนอกเป็นที่เลี้ยง ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะทางควรให้วิทยากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วย เช่น การปฐมพยาบาล เป็นต้น
5. จากผลการวิจัยที่พบว่าหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหวที่จัดการเรียน การสอนรายชั่วโมงจนสิ้นภาคเรียนนั้นไม่เกิดประสิทธิผล ทำให้นักเรียนและครูไม่ตื่นตัว และเบื่อหน่าย แต่ภายหลังได้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนมาเป็นแบบ Block Course แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการเป็นฐานการเรียนรู้ให้นักเรียน Walk Rally เป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยเวลาเรียนครบตามหลักสูตรแล้วตัดสินผลการเรียน ทำให้นักเรียนและครูตื่นตัว สนุก และพึงพอใจ ดังนั้น โรงเรียน ที่จะพัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติควรคำนึงรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรที่เหมาะสม จึงจะทำให้หลักสูตรนั้นบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

6. การประเมินผลการเรียนของหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหวควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ควรมุ่งประเมินทักษะ และสมรรถนะ หรือความสามารถที่นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงมากกว่าประเมินความรู้ในเนื้อหา

บทที่ 10 องค์ประกอบสำคัญของกรอบหลักสูตร “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา”

เพื่อให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำแนวทางการจัดทำหลักสูตร “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา” ไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสะดวกต่อการดำเนินการ คณะทำงานร่างกรอบหลักสูตร ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร เพื่อให้ทุกโรงเรียนได้ปฏิบัติ เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามกรอบความปลอดภัยรอบด้านในสถานศึกษา (Comprehensive School Safety) ดังนี้

องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร

1. ความสำคัญ

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ 3 ลักษณะ คือ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุภายในโลก เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบนผิวโลก เช่น แผ่นดินถล่ม อุทกภัย ภัยแล้ง ไฟป่า และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในบรรยากาศ เช่น วาดภัย ภาวะโลกร้อน ลูกเห็บ พายุ เป็นต้น

โดยมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมของโลก ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ อุทกภัย ไฟป่า ตลอดจนภัยพิบัติอื่นๆ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อมนุษย์ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงมีตั้งแต่การเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ไปจนถึงการเกิดอย่างฉับพลันและรุนแรง ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต

ปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและได้รับผลกระทบที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ และทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนและประเทศชาติ อีกทั้งเกิดความเสียหายทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม เศรษฐกิจและสังคมเป็นอันมากและล่าสุด ภัยพิบัติครั้งใหญ่ ไฟป่าออสเตรเลีย ที่เผาผลาญพื้นที่กว่า 64.5 ล้านไร่ ความสูญเสียครั้งใหญ่จากวิกฤติการณ์ครั้งนี้ มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 25 คน คร่าชีวิตสัตว์ป่าหรือสัตว์ตามธรรมชาติ กว่า 1,000 ล้านตัว และควันไฟทำให้นครซิดนีย์ เมลเบิร์น และกรุงแคนเบอร์รา กลายเป็นเมืองที่มีมลพิษมากที่สุดในโลก

ด้านความแปรปรวนของสภาวะภูมิอากาศในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา ก่อให้เกิดพายุลูกใหญ่ๆ ในหลายจังหวัดของประเทศไทย เช่น พายุไต้ฝุ่นเกย์ (Gay) พายุโซนร้อนนกเตน (Nock-Ten) พายุไต้ฝุ่นเซินกา

(Sengka) พายุไซโคลนปาบึก (Pabuk) พายุโซนร้อนโพดุล (Podul) ซึ่งล้วนสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก เป็นเรื่องที่เราต้องให้ความสนใจและใส่ใจมากขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมและป้องกันภัย ตลอดจนการบริหารความเสี่ยงภัยต่างๆที่ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด

นอกจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ มนุษย์ยังต้องเผชิญกับภัยพิบัติอื่นๆรอบตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น อาทิ ภัยจากการก่อการร้าย และล่าสุดภัยจากโรคระบาดอุบัติใหม่ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่มีการระบาดในวงกว้างในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกินกว่าที่ระบบบริการสาธารณสุขจะรองรับไหว แม้ว่าแต่ละประเทศจะมีความพยายามในการควบคุมโรคให้ได้อย่างรวดเร็ว ด้วยมาตรการป้องกันควบคุมโรคต่าง ๆ อย่างเข้มงวด และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า จะยุติลงเมื่อใด

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนในจังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภัยแผ่นดินไหว รวมถึง อัคคีภัย หมอกควัน ภัยแล้ง วาตภัย น้ำป่าไหลหลาก และดินโคลนถล่ม ที่เกิดขึ้นทุกปี โดยมีสถานศึกษาหลายแห่งได้รับผลกระทบโดยตรง ส่งผลต่อความต่อเนื่องของการเรียนและความเสี่ยงต่อชีวิตของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา

เพื่อให้ผู้เรียนรวมทั้งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกิดความตระหนักและได้รับประสบการณ์เพิ่มพูนทักษะชีวิตเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างรอบด้าน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของโลกและภัยพิบัติรอบด้านอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียน ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้และปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสถานะภัยพิบัติอย่างรู้เท่าทัน

สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ นอกจากนั้น จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน จึงมีความจำเป็นสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้มีการจัดทำหลักสูตร เรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ฝึกทักษะการเอาตัวรอด ด้านภัยพิบัติศึกษาจนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสม เพิ่มพูนทักษะชีวิตที่สำคัญ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอันพึงมีต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

- 2.1 ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภัยพิบัติทางธรรมชาติในสถานศึกษาและชุมชน
- 2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสติ มีทักษะการเอาตัวรอด สามารถเตรียมความพร้อมในการลดความเสี่ยงภัยและการรับมือภัยพิบัติอย่างรู้เท่าทัน
- 2.3 ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ด้วยบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้ปลอดภัย
- 2.4 ผู้เรียนเป็นพลโลก มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม เพื่อประโยชน์ในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติต่างๆ

3. เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 12 สาระการเรียนรู้ ดังนี้

สาระการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนและชุมชน

สาระการเรียนรู้ที่ 2 ภัยพิบัติแผ่นดินไหว

- 2.1 สาเหตุของการเกิดแผ่นดินไหว ธรณีวิทยา
- 2.2 ลางบอกเหตุภัยพิบัติแผ่นดินไหว
- 2.3 แผ่นดินไหวครั้งสำคัญ
- 2.4 รอยเลื่อนสำคัญในจังหวัดเชียงราย/ใกล้เคียงและประเทศไทย
- 2.5 ผลกระทบและความเสียหายจากแผ่นดินไหว
- 2.6 การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติแผ่นดินไหว
- 2.7 ทักษะในการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติแผ่นดินไหว
- 2.8 การสำรวจตรวจนับนักเรียน/บุคลากรและความเสียหาย
- 2.9 การขอความช่วยเหลือภายในโรงเรียน/หน่วยงานภายนอก
- 2.10 การขอรับความช่วยเหลือ เบอร์สายด่วน
- 2.11 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 3 อุทกภัย ดินโคลนถล่ม

- 3.1 อุทกภัย ดิน โคลนถล่ม ครั้งสำคัญ
- 3.2 สาเหตุของการเกิด อุทกภัย และดิน โคลนถล่ม
- 3.3 ผลกระทบและความเสียหายจากอุทกภัยและดิน โคลนถล่ม
- 3.4 อันตรายจากน้ำ เช่น ไฟฟ้าช็อต สัตว์มีพิษ โรคภัยไข้เจ็บ
- 3.5 การสังเกต สภาพแวดล้อม ดิน น้ำ ต้นไม้
- 3.6 การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติอุทกภัย และดิน โคลนถล่ม
- 3.7 สัญญาณเตือนภัย และการขอรับความช่วยเหลือ
- 3.8 ทักษะในการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติอุทกภัย และดิน โคลนถล่ม
- 3.9 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 4 อัคคีภัย ไฟป่า หมอกควัน ฝุ่น PM 2.5

- 4.1 สาเหตุการเกิด อัคคีภัย ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น PM 2.5
- 4.2 อันตรายของ อัคคีภัย ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น PM 2.5
- 4.3 ทักษะการเอาตัวรอดจากอัคคีภัย ไฟป่า หมอกควัน และ ฝุ่นPM 2.5
- 4.4 ข้อควรปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงภัย อัคคีภัย ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น PM 2.5
 - 1) การใช้อุปกรณ์มาตรฐาน
 - 2) การใช้อุปกรณ์รอบตัว
 - 3) การป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ
- 4.5 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 5 ภัยจากโรคระบาด

- 5.1 โรคติดต่ออุบัติใหม่
 - 1) ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ
 - 2) โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)
- 5.2 โรคมือเท้าปาก (Hand, Foot and Mouth)
- 5.3 การเตรียมความพร้อมรับมือโรคระบาด
- 5.4 ทักษะการปฏิบัติในการป้องกันตนเองและช่วยลดการระบาด
- 5.5 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 6 ภัยพิบัติรอบตัว

- 6.1 วิกฤตภัย
- 6.2 ภัยแล้ง
- 6.3 ภัยจากโรคระบาด
- 6.4 ภัยจากรอบนท้องถนน
- 6.5 ภัยจากสารเคมีและของใช้ในชีวิตประจำวัน
- 6.6 ภัยจากโซเชียลเน็ตเวิร์ก
- 6.7 ภัยจากยาเสพติด
- 6.8 ภัยจากการก่อการร้าย
- 6.9 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 7 การเข้าช่วยเหลือและการปฐมพยาบาลผู้ประสบภัย

- 7.1 การปฐมพยาบาล
- 7.2 การฟื้นคืนชีพ
- 7.3 การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย
- 7.4 การดูแลช่วยเหลือเพื่อนกลุ่มพิเศษเมื่อเผชิญเหตุภัยพิบัติ
- 7.5 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 8 การสื่อสารและการให้กำลังใจผู้ประสบภัย

- 8.1 ภาษา/การสื่อสาร เมื่อเผชิญเหตุภัยพิบัติ
- 8.2 ภาษา/การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างกำลังใจแก่ผู้ประสบภัย
- 8.3 อื่นๆ

สาระการเรียนรู้ที่ 9 จิตสำนึกสาธารณะ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

สาระการเรียนรู้ที่ 10 การฝึกซ้อมเผชิญเหตุภัยพิบัติ/แผนเผชิญเหตุ

สาระการเรียนรู้ที่ 11 สิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม ลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (PBL & Coding)

สาระการเรียนรู้ที่ 12 การนำความรู้สู่ชุมชน

4. เวลาเรียน/ระดับชั้น

กำหนดเวลาเรียนทั้งหมด จำนวน 20 ชั่วโมง

สามารถจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 2 และหรือ 1

สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (สามารถนำไปปรับสอนได้ทุกระดับชั้น)

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจ การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษาและชุมชน
- 5.2 ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะการเอาตัวรอดจากสถานการณ์/การเผชิญเหตุภัยพิบัติได้อย่างยั่งยืน
- 5.3 ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการบริหารจัดการเมื่อเผชิญเหตุภัยพิบัติ
- 5.4 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม เพื่อช่วยลดความเสี่ยงภัยพิบัติได้อย่างสร้างสรรค์

6. แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา

เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตร “การลดความเสี่ยงภัยในสถานศึกษา” ได้อย่างเหมาะสมตามบริบทความต้องการจำเป็นของโรงเรียนและชุมชน และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล คณะกรรมการร่างกรอบหลักสูตร เห็นชอบหลักการเกี่ยวกับหลักสูตร ให้โรงเรียนนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนให้กับกลุ่มเป้าหมายในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 (สามารถนำไปปรับสอนได้ทุกระดับชั้น) และได้เสนอแนวทางการนำหลักสูตร ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ของสถานศึกษา ดังนี้

- 6.1 เปิดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม
- 6.2 บูรณาการการเรียนการสอนกับรายวิชาใดวิชาหนึ่ง
- 6.3 บูรณาการกับการเรียนการสอนกลุ่มสาระอื่นๆหรือบูรณาการแบบข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 6.4 จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น ชุมนุม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด
- 6.5 จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้
- 6.6 บูรณาการกับวิถีชีวิตในโรงเรียน

สถานศึกษาสามารถเลือกรูปแบบแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ตามบริบทและความเหมาะสมของสถานศึกษา และการพัฒนาเป็นรูปแบบ “หลักสูตรท้องถิ่น” ก็สามารถทำได้ เมื่อเขตพื้นที่การศึกษาที่สังกัด ได้กำหนดเรื่อง ภัยพิบัติศึกษา ไว้ในกรอบหลักสูตรท้องถิ่น ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

บทที่ 11 ตัวอย่างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา”

ชื่อรายวิชาเพิ่มเติม การลดความเสี่ยงภัยในสถานศึกษา

รหัสวิชา ว14201 จำนวน 0.5 หน่วยกิต

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความสำคัญ

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ 3 ลักษณะ คือ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุภายในโลก เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบนผิวโลก เช่น แผ่นดินถล่ม อุทกภัย ภัยแล้ง ไฟป่า หมอกควัน และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในบรรยากาศ เช่น วัตถุ ภาวะโลกร้อน ลูกเห็บ พายุ เป็นต้น

โดยมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมของโลก ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ อุทกภัย ไฟป่า ตลอดจนภัยพิบัติอื่นๆ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อมนุษย์ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงมีตั้งแต่การเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ไปจนถึงการเกิดอย่างฉับพลันและรุนแรง ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต

ปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและได้รับผลกระทบที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ และทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน และประเทศชาติ อีกทั้งเกิดความเสียหายทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม เศรษฐกิจและสังคมเป็นอันมาก และล่าสุด ภัยพิบัติครั้งใหญ่ ไฟป่าออสเตรเลีย ที่เผาผลาญพื้นที่กว่า 64.5 ล้านไร่ ความสูญเสียครั้งใหญ่จากวิกฤติการณ์ครั้งนี้ มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 25 คน คร่าชีวิตสัตว์ป่าหรือสัตว์ตามธรรมชาติ กว่า 1,000 ล้านตัว และควันไฟทำให้นักชดนิย์ เมลเบิร์น และกรุงแคนเบอร์รา กลายเป็นเมืองที่มีมลพิษมากที่สุดในโลก

ด้านความแปรปรวนของสภาวะภูมิอากาศในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา ก่อให้เกิดพายุลูกใหญ่ๆ ในหลายจังหวัดของประเทศไทย เช่น พายุไต้ฝุ่นเกย์ (Gay) พายุโซนร้อนนกกเตน(Nock-Ten) พายุไต้ฝุ่นเซงกา (Sengka) พายุไซโคลนปาบึก (Pabuk) พายุโซนร้อนโพดุล (Podul) ซึ่งล้วนสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก เป็นเรื่องที่เราต้องให้ความสนใจและใส่ใจมากขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมและป้องกันภัย ตลอดจนการบริหารความเสี่ยงภัยต่างๆที่ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด

นอกจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ มนุษย์ยังต้องเผชิญกับภัยพิบัติอื่นๆรอบตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น อาทิ ภัยจากการก่อการร้าย และล่าสุดภัยจากโรคระบาดอุบัติใหม่ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่มีการระบาดในวงกว้างในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกินกว่าที่ระบบบริการสาธารณสุขจะรองรับไหว แม้ว่าแต่ละประเทศจะมีความ

พยายามในการควบคุมโรคให้ได้อย่างรวดเร็ว ด้วยมาตรการป้องกันควบคุมโรค ต่างๆอย่างเข้มงวด และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า จะยุติลงเมื่อใด

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนในจังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภัยแผ่นดินไหว รวมถึง อัคคีภัย หมอกควัน ภัยแล้ง วาตภัย น้ำป่าไหลหลาก และดินโคลนถล่ม ที่เกิดขึ้นทุกปี โดยมีสถานศึกษาหลายแห่งได้รับผลกระทบโดยตรง ส่งผลต่อความต่อเนื่องของการเรียนและความเสี่ยงต่อชีวิตของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา

เพื่อให้ผู้เรียนรวมทั้งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกิดความตระหนักและได้รับประสบการณ์เพิ่มพูนทักษะชีวิตเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างรอบด้าน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของโลกและภัยพิบัติรอบด้านอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียน ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้และปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสถานะภัยพิบัติอย่างรู้เท่าทัน

สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ นอกจากนี้ จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน จึงมีความจำเป็นสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้มีการจัดทำหลักสูตร เรื่อง การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ฝึกทักษะการเอาตัวรอด ด้านภัยพิบัติศึกษา จนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมเพิ่มพูนทักษะชีวิตที่สำคัญ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอันพึงมีต่อตนเอง สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสม ใฝ่รู้ และรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสัมฤทธิ์ผล พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอันพึงมีต่อตนเอง สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพื่อสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงการ โรงเรียนปลอดภัย

โรงเรียนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ จึงได้พัฒนาและจัดทำหลักสูตร “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา” โดยกำหนดรูปแบบเป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รหัสวิชา ว14201 จำนวน 0.5 หน่วยกิต โดยใช้เทคนิคการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนวิชาเดี่ยวต่อเนื่อง (Block course)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภัยพิบัติทางธรรมชาติในสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสติ มีทักษะการเอาตัวรอด สามารถเตรียมความพร้อมในการลดความเสี่ยงภัยและการรับมือภัยพิบัติอย่างรู้เท่าทัน
3. ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ด้วยบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้ปลอดภัย
4. ผู้เรียนเป็นพลโลก มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม เพื่อประโยชน์ในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติต่างๆ

เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 7 สาระการเรียนรู้ ดังนี้

สาระการเรียนรู้ที่ 1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนและชุมชน

สาระการเรียนรู้ที่ 2 รางบอกเหตุภัยพิบัติ

- 2.1 แผ่นดินไหว
- 2.2 อัคคีภัย ไฟป่า ฝุ่นPM 2.5
- 2.3 วาตภัย
- 2.4 น้ำป่า ดิน โคลนถล่ม
- 2.5 ภัยก่อการร้าย
- 2.6 โรคระบาดร้ายแรง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

สาระการเรียนรู้ที่ 3 ทักษะการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติ

- 3.1 แผ่นดินไหว
- 3.2 อัคคีภัย ไฟป่า ฝุ่นPM 2.5
- 3.3 วาตภัย
- 3.4 น้ำป่า ดิน โคลนถล่ม
- 3.5 ภัยก่อการร้าย
- 3.6 โรคระบาดร้ายแรง

สาระการเรียนรู้ที่ 4 ัญญาณเตือนภัย และการส่งัญญาณขอความช่วยเหลือ

สาระการเรียนรู้ที่ 5 การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยเหลือเพื่อนคนพิเศษ

5.1 การปฐมพยาบาล

5.2 การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

5.3 การดูแลช่วยเหลือเพื่อนคนพิเศษเมื่อเผชิญเหตุภัยพิบัติ

สาระการเรียนรู้ที่ 6 จิตสำนึกสาธารณะ เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ

สาระการเรียนรู้ที่ 7 สิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม ลดความเสี่ยงภัยพิบัติ (PBL & Coding)

เวลาเรียน

หลักสูตรรายวิชา “การลดความเสี่ยงภัยในสถานศึกษา”

สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 20 ชั่วโมง

จัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 2

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา”

รหัสวิชา ว14201

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ภาคเรียนที่ 2

เวลา 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนและชุมชน การเกิดภัยพิบัติ และลางบอกเหตุทางธรรมชาติเกี่ยวกับแผ่นดินไหว อัคคีภัย/ไฟฟ้า/ฝุ่นPM 2.5 น้ำป่า/ดินโคลนถล่ม วาดภัย ภัยก่อนการร้าย ภัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทักษะการเอาตัวรอด สัญญาณเตือนภัย การขอความช่วยเหลือ ทักษะการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การดูแลช่วยเหลือเพื่อนคนพิเศษ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม เพื่อประโยชน์ในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในโรงเรียนและชุมชน

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และเป็นระบบ กระบวนการสืบค้นข้อมูล การสำรวจตรวจสอบ การอภิปราย การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและการลดความเสี่ยงภัยพิบัติทุกประเภท สามารถ นำความรู้ และหลักการไปใช้สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ อย่างมีสติ มีทักษะการเอาตัวรอด เตรียมความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติอย่างรู้เท่าทัน ตระหนักรู้ บทบาทและความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมมีจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลโลกที่มีความคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ / นวัตกรรม เพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ และช่วยให้สังคมอยู่รอดปลอดภัย

ผลการเรียนรู้

1. สืบค้น สำรวจ วิเคราะห์ และอธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนที่อยู่อาศัย
2. สืบค้น สำรวจ วิเคราะห์ และอธิบาย สาเหตุและลางบอกเหตุจากธรรมชาติเตือนภัย แผ่นดินไหว อัคคีภัย/ไฟฟ้า น้ำป่า/ดินโคลนถล่ม อุทกภัย วาดภัย ภัยก่อนการร้าย/กราดยิง และโรคระบาดร้ายแรง COVID - 19
3. มีทักษะการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติรอบด้าน(แผ่นดินไหว อัคคีภัย/ไฟฟ้า/ฝุ่นPM 2.5 น้ำป่า/ดินโคลนถล่ม อุทกภัย วาดภัย ภัยก่อนการร้าย และโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)
4. รู้จักสัญญาณเตือนภัย และมีทักษะในการส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือ
5. มีทักษะในการปฐมพยาบาล การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยและการดูแลช่วยเหลือเพื่อนคนพิเศษ

6. มีจิตสำนึกสาธารณะ ตระหนักเห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน
7. มีความคิดสร้างสรรค์ ร่วมมือร่วมใจ สร้างสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม เพื่อประโยชน์ในการลดความเสี่ยงพิบัติในโรงเรียนและชุมชน

รวมทั้งหมด 7 ผลการเรียนรู้

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อรายวิชา การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในโรงเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

เวลารวม 20 ชั่วโมง

รหัสวิชา ว14201

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ที่	หน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	กลุ่มสาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)	คะแนน
1	โรงเรียนและชุมชนของเรา	ข้อ 1	ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียนชุมชนและจังหวัดเชียงราย	สังคมศึกษาฯ	2	10
2	लगบอกเหตุภัยพิบัติรอบด้าน	ข้อ 2	लगบอกเหตุภัยพิบัติรอบด้าน	วิทยาศาสตร์	2	10
3	ทักษะการเอาตัวรอด	ข้อ 3	ทักษะการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติรอบด้าน	การงานอาชีพ	3	15
4	สัญญาณ	ข้อ 4	สัญญาณเตือนภัย และการขอรับความช่วยเหลือ	ภาษาไทย/ ภาษาต่างประเทศ	1	10
5	การปฐมพยาบาล	ข้อ 5	1. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น 2. การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย 3. การดูแลช่วยเหลือเพื่อนคนพิเศษ	สุขศึกษาและพลศึกษา	3	15

6	จิตสำนึก สาธารณะ จิตอาสา รู้คุณค่า สิ่งแวดล้อม	ข้อ 6	1. จิตสำนึกสาธารณะ จิตอาสาลดความเสี่ยง ภัยพิบัติ	ศิลปะ	3	20
7	สิ่งประดิษฐ์	ข้อ 7	1. สิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม จาก Coding	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี	6	20
รวม					20	100

แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำกรอบหลักสูตรท้องถิ่นการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษาสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติจริงให้เกิดผลกับผู้เรียน ตามจุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในหลักสูตร “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา” พุทธศักราช 2563

1. หลักการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรการลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา พุทธศักราช 2563 โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของกรอบหลักสูตรท้องถิ่น การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษาและชุมชน กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นอย่างได้แก่ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติจริง กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัย กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) กระบวนการเรียนรู้) แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) กระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ และเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการใช้สื่อและการแหล่งเรียนรู้

1) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

แหล่งน้ำ ภูเขา ป่าชุมชน

2) แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน

- 3) แหล่งเรียนรู้ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) แหล่งเรียนรู้ประเภทหน่วยงาน หรือองค์กรของรัฐและเอกชน
- 5) แหล่งเรียนรู้จากสื่อต่างๆ
- 6) แหล่งเรียนรู้ที่รัฐหรือเอกชนหรือชุมชนสร้างขึ้นเพื่อการศึกษา
- 7) อื่นๆ

4. แนวทางการวัดและประเมินผล

แนวการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้หลักสูตรรายวิชา “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา” ให้วัดผลและประเมินคุณภาพผู้เรียน ตามผลการเรียนรู้ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1) ด้านความรู้ความเข้าใจ และ ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรรายวิชา “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา” ในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติจริง กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของผู้เรียน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนวัดผลประเมินผลตามเป้าหมายและผลการเรียนรู้

2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนี้

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

3. ด้านสมรรถนะและคุณลักษณะพื้นฐาน ของพลเมืองไทย 4.0 และโลกศตวรรษที่ 21

สมรรถนะ 8C

- 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)

- 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- 3) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding)
- 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership)
- 5) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy)
- 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)
- 7) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)
- 8) ความมีเมตตา, คุณธรรม, จริยธรรม ฯลฯ (Compassion)

คุณลักษณะพื้นฐาน

- 1) สามารถอ่านสืบค้นข้อมูลความรู้จากสารสนเทศ ทุกรูปแบบ (Reading)
- 2) สามารถเขียนสื่อสาร การนำเสนอองค์ความรู้ (Writing)
- 3) สามารถคิดคำนวณ การใช้เหตุผล (Reasoning, Numeracy)

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจ เรื่อง การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา
- 2) ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะเพื่อการเอาตัวรอดจากสถานการณ์/การเผชิญเหตุภัยพิบัติรอบด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการบริหารจัดการเมื่อเผชิญเหตุภัยพิบัติ
- 4) ผู้เรียนเกิดความตระหนักและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม เพื่อช่วยลดความเสี่ยงภัยพิบัติได้อย่างสร้างสรรค์

ตัวอย่าง กำหนดการกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรรายวิชา “การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา”

รหัสวิชา ว14201 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วันที่ 17-18 พฤศจิกายน 2563

กิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการบูรณาการเป็นฐาน Walk Rally/กระบวนการกลุ่ม/ภาวะผู้นำ/ประชาธิปไตย

วัน เดือน ปี	เวลา	รายการดำเนินงาน	สถานที่	นักเรียน	ผู้รับผิดชอบ
อังคารที่ 17 พ.ย.63	08.00 น.	ลงทะเบียน	หอประชุม	ทุกคน	ธุรการ
	09.00 น.	พิธีเปิด/ปฐมนิเทศ/แบ่งกลุ่ม	หอประชุม	ทุกคน	วิชาการ
	10.00 น.	ทดสอบก่อนเรียน	หอประชุม	ทุกคน	งานวัดผล
	11.00-12.00น.	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 1			
		ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา	ห้องสมุด	กลุ่ม 1	ก.สังคมศึกษา
		ฐาน 2 รางบอกเหตุ	ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 2	ก.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
		ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด	ห้องกรงาน อาชีพ	กลุ่ม 3	ก.การงานอาชีพ
		ฐาน 4 สัญญาณ	ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 4	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
		ฐาน 5 ปฐมพยาบาล	หอประชุม	กลุ่ม 5	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
		ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ	สนาม	กลุ่ม 6	ก.ศิลปะ
		ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์	ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 7	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
	12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน			
	13.00-14.00 น.	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 2			
		ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา	ห้องสมุด	กลุ่ม 7	ก.สังคมศึกษา
		ฐาน 2 รางบอกเหตุ	ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 1	ก.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
	ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด	ห้องกรงาน อาชีพ	กลุ่ม 2	ก.การงานอาชีพ	

		ฐาน 4 สัญญาณ	ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 3	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
		ฐาน 5 ปฐมพยาบาล	หอประชุม	กลุ่ม 4	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
		ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ	สนาม	กลุ่ม 5	ก.ศิลปะ
		ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์	ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 6	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
วัน เดือน ปี	เวลา	รายการดำเนินงาน	สถานที่	นักเรียน	ผู้รับผิดชอบ
(ต่อ)	14.00-15.00 น.	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 3			
		ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา	ห้องสมุด	กลุ่ม 6	ก.สังคมศึกษา
		ฐาน 2 รางบอกเหตุ	ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 7	ก.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
		ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด	ห้องกรงาน อาชีพ	กลุ่ม 1	ก.การงานอาชีพ
		ฐาน 4 สัญญาณ	ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 2	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
		ฐาน 5 ปฐมพยาบาล	หอประชุม	กลุ่ม 3	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
		ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ	สนาม	กลุ่ม 4	ก.ศิลปะ
		ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์	ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 5	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
พุธที่ 18 พ.ย.63	08.00-08.30 น.	ลงทะเบียน	หอประชุม	ทุกคน	ธุรการ
	08.30-09.00 น.	ทบทวนภารกิจ	หอประชุม	ทุกคน	วิชาการ
	09.00-10.00 น.	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 4			
		ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา	ห้องสมุด	กลุ่ม 5	ก.สังคมศึกษา
		ฐาน 2 รางบอกเหตุ	ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 6	ก.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
		ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด	ห้องกรงาน อาชีพ	กลุ่ม 7	ก.การงานอาชีพ

		ฐาน 4 สัญญาณ	ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 1	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
		ฐาน 5 ปฐมพยาบาล	หอประชุม	กลุ่ม 2	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
		ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ	สนาม	กลุ่ม 3	ก.ศิลปะ
		ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์	ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 4	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
10.00-11.00 น.		กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 5			
		ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา	ห้องสมุด	กลุ่ม 4	ก.สังคมศึกษา
		ฐาน 2 ลางบอกเหตุ	ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 5	ก.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
		ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด	ห้องการงาน อาชีพ	กลุ่ม 6	ก.การงานอาชีพ
		ฐาน 4 สัญญาณ	ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 7	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
		ฐาน 5 ปฐมพยาบาล	หอประชุม	กลุ่ม 1	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
		ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ	สนาม	กลุ่ม 2	ก.ศิลปะ
		ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์	ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 3	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
12.00-13.00 น.		พักรับประทานอาหารกลางวัน			

วัน เดือน ปี	เวลา	รายการดำเนินงาน	สถานที่	นักเรียน	ผู้รับผิดชอบ
(ต่อ)	13.00-14.00 น.	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 6			
		ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา	ห้องสมุด	กลุ่ม 3	ก.สังคมศึกษา
		ฐาน 2 ลางบอกเหตุ	ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 4	ก.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
		ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด	ห้องการงาน	กลุ่ม 5	ก.การงานอาชีพ

			อาชีพ		
	ฐาน 4 สัญญาณ		ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 6	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
	ฐาน 5 ปฐมพยาบาล		หอประชุม	กลุ่ม 7	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
	ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ		สนาม	กลุ่ม 1	ก.ศิลปะ
	ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์		ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 2	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
14.00-15.00 น.	กิจกรรมฐานการเรียนรู้ Section 7				
	ฐาน 1 โรงเรียนและชุมชนของเรา		ห้องสมุด	กลุ่ม 2	ก.สังคมศึกษา
	ฐาน 2 ลางบอกเหตุ		ห้อง วิทยาศาสตร์	กลุ่ม 3	ก.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
	ฐาน 3 ทักษะเอาตัวรอด		ห้องกรงาน อาชีพ	กลุ่ม 4	ก.การงานอาชีพ
	ฐาน 4 สัญญาณ		ห้อง ภาษาไทย	กลุ่ม 5	ก.ภาษาไทย/ต่างประเทศ
	ฐาน 5 ปฐมพยาบาล		หอประชุม	กลุ่ม 6	ก.สุขศึกษาและพลศึกษา
	ฐาน 6 จิตสำนึกสาธารณะ		สนาม	กลุ่ม 7	ก.ศิลปะ
	ฐาน 7 สิ่งประดิษฐ์		ห้อง คอมพิวเตอร์	กลุ่ม 8	ก.คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
15.00-16.00 น.	ทดสอบหลังเรียน กิจกรรมถอดบทเรียน นัดหมายการส่งภาระงาน		หอประชุม	ทุกคน	วิชาการ/ทุกกลุ่มสาระการ เรียนรู้

หมายเหตุ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชา การลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานศึกษา

รหัสวิชา ว14201

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ 1

โรงเรียนและชุมชนของเรา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จำนวน 2 ชั่วโมง

บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

1.1 มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 5.1

เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก และความสัมพันธ์ของ สรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ใน การค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทาง ภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิ สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2

เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค่วิถีการ ดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมี ส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน

1.2 ตัวชี้วัด

ส 5.1 ป.4/1-3

สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเองด้วยแผนที่และรูปถ่าย ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญของจังหวัดตนเองด้วยแผนที่และรูปถ่าย อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด

ส 5.2 ป.4/1-3

วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัด และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้น นำเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด

1.3 ผลการเรียนรู้

- 1) สำรวจ สืบค้น วิเคราะห์และอธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย

2. สารสำคัญ

ภูมิศาสตร์ทางกายภาพ เป็นการศึกษาถึงสภาพธรรมชาติของโลกซึ่งประกอบไปด้วย ลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ดิน น้ำ แร่ธาตุ และพืชพรรณต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ การเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพ สภาพแวดล้อม ในพื้นที่โรงเรียน ชุมชน จังหวัดที่ตนเองอาศัยอยู่ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้เหตุผลในการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล นำไปสู่การสร้างทัศนคติ “รู้รับปรับตัว” ต่อภัยพิบัติต่างๆที่จะเกิดขึ้นได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 ด้านความรู้ (K)

- 1) บอกความหมายของ ภูมิศาสตร์ทางกายภาพได้ถูกต้อง
- 2) อธิบายลักษณะทางภูมิประเทศของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่มีผลกระทบต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ถูกต้อง

3.2 ด้านทักษะกระบวนการ (P)

- 1) มีทักษะการสำรวจและสืบค้นข้อมูลลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชนและจังหวัดเชียงราย

3.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

- 1) ใฝ่เรียนรู้
- 2) การใช้เหตุผล

4. สารการเรียนรู้

4.1 ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย

5. ภาระงาน/ชิ้นงาน

5.1 ภาระงาน

- 1) ทำแบบทดสอบ
- 2) สืบค้นข้อมูลจากใบความรู้ดังนี้

- ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายของลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพ

3) ทำใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การสำรวจ สืบค้นข้อมูลลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชนและจังหวัดเชียงราย

5.2 ชิ้นงาน

- ใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง การวิเคราะห์ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

6. กิจกรรมการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) บอกความหมายของ ภูมิศาสตร์ทางกายภาพได้ถูกต้อง(K)
- 2) มีทักษะการสำรวจและสืบค้น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ชุมชนและจังหวัดเชียงราย (P)
- 3) อธิบายลักษณะทางภูมิประเทศของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่มีผลกระทบต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ถูกต้อง(K)
- 4) ใฝ่เรียนรู้ (A)
- 5) มีเหตุผล (A)

ชั่วโมงที่ 1-2 นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูง ปานกลาง ต่ำ และแต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน

กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้

1. ขั้นสร้างความสนใจ

1.1 ครูนำคลิปวิดีโอ “ภาพถ่ายจากดาวเทียม” ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของประเทศไทยและพื้นที่อื่นๆ มาให้นักเรียนศึกษาและสังเกต

1.2 ครูตั้งประเด็นคำถามดังนี้

- มีสิ่งใดอยู่ในภาพถ่ายดาวเทียมบ้าง

(แนวคำตอบ: พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน เช่น ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ดิน หิน ฯลฯ)

- สิ่งแวดล้อม/พื้นที่ที่เราอาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้ (โรงเรียน ชุมชน จังหวัดเชียงราย) มีลักษณะอย่างไรบ้าง

(แนวคำตอบ : พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน เช่น มีภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ถ้า ฯลฯ)

- นักเรียนคิดว่า ความหมายของคำว่า “ภูมิศาสตร์ทางกายภาพคืออะไร”

(แนวคำตอบ : พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน เช่น สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว)

- นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายของลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพ

1.3 นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และสรุปความหมายของคำว่า “ภูมิศาสตร์ทางกายภาพ” ครูเชื่อมโยงแนวคำตอบไปสู่การเรียนรู้เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชนและจังหวัดเชียงราย”

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

2. ขั้นสำรวจและค้นหา

2.1 หัวหน้ากลุ่มรับ ใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การสำรวจ สืบค้นข้อมูลลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของ โรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย และใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง การวิเคราะห์ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทางกายภาพของ โรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาและสืบค้น (หากมีนักเรียนบางคนที่ไม่เข้าใจให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันอธิบายจนเข้าใจทุกคน)

2.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรมสำรวจและสืบค้น พร้อมร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ ข้อมูลลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของ โรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย)

3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการศึกษา ข้อมูลลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของ โรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย หน้าชั้นเรียนจนครบทุกกลุ่ม

3.2 นักเรียนร่วมกันเปรียบเทียบการนำเสนอได้ผลการศึกษาเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

3.3 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของ โรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย โดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิด ดังนี้

- นักเรียนรู้จัก/เคยเห็นภัยพิบัติอะไรบ้าง

(แนวคำตอบ: เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟไหม้ ฯลฯ)

- ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย มีอะไรบ้าง
ที่อาจส่งผลต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

(แนวคำตอบ : เช่น ดินโคลนถล่ม อุทกภัย แผ่นดินไหว ฯลฯ)

- ในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกของโรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติ นักเรียนควรปรับตัวและมีส่วนร่วมในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติใน โรงเรียนและชุมชน

(แนวคำตอบ: เช่น ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การฝึกสังเกตการเปลี่ยนแปลง ฯลฯ)

3.4 นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปผลจากการศึกษาและสืบค้นลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลกระทบต่อการเกิดภัยพิบัติ

กิจกรรมรวบยอด

4. ขันขยายความรู้

ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ เรื่อง ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลกระทบต่อการเกิดภัยพิบัติ และเชื่อมโยงเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นใน โรงเรียน ชุมชน จังหวัดเชียงราย เช่น การเกิดแผ่นดินไหว ขนาด 6.3 (ML) เมื่อวันที่ 2557 พฤษภาคม 5มีความรุนแรงและความเสียหายเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่เป็นความเสียหายด้านอาคารสถานที่ ทั้งโบราณสถาน สถานที่ราชการ เส้นทางคมนาคมและบ้านเรือนของประชาชน ฯลฯ เหตุการณ์ไฟไหม้ป่าที่ดอยจระเข้ อำเภอแม่จัน เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2562 กินพื้นที่กว้างกว่า 1,000 ไร่ การเกิดฝนตกหนัก พายุลูกเห็บรุนแรง ที่อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอฟาน เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2562

5. ขันประเมินผล

5.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาว่าจากหัวข้อที่ได้เรียน มีจุดใดบ้างที่ยังไม่เข้าใจ หรือยังสงสัย

5.2 นักเรียนทำแบบทดสอบ

5.3 ครูประเมินทักษะกระบวนการ ด้านทักษะการสำรวจ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล จากเกณฑ์การให้คะแนน สมุดบันทึก และผลงาน หากข้อมูลไม่เพียงพอใช้วิธีสัมภาษณ์เพิ่มเติม

6. ข้อเสนอแนะ

7. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้

๑) คลิปวิดีโอ “ภาพถ่ายจากดาวเทียม ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของประเทศไทยและพื้นที่อื่นๆ

2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชา ว14201 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ 1 ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของ ประกอบด้วย

- แบบทดสอบ

- ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายของลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพ

- ใบกิจกรรมที่ 1 แบบสำรวจ/สืบค้นข้อมูลลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน/ชุมชน

- ใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง การวิเคราะห์ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน

ชุมชน และจังหวัดเชียงราย ที่ส่งผลกระทบต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

8. การวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผล	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การผ่าน
1. ด้านความรู้ (K) 3 คะแนน	1. ทำแบบทดสอบ 2.ตรวจแบบทดสอบ	1. แบบทดสอบ แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ	ได้คะแนนร้อยละ 80 (3.2 คะแนนขึ้นไป)
2. ด้านทักษะ กระบวนการ (P) 3 คะแนน	1. ประเมินทักษะกระบวนการ ด้านทักษะการสำรวจ สืบค้น และวิเคราะห์	1.แบบประเมินทักษะ กระบวนการ ด้านทักษะการ สำรวจ สืบค้นและวิเคราะห์	ได้คะแนนร้อยละ 80 (2.4 คะแนนขึ้นไป)
3.ด้านคุณลักษณะอัน พึงประสงค์(A) 4 คะแนน	1. ประเมินด้านคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ ด้านความใฝ่ เรียนรู้ และความมีเหตุผล	แบบประเมินด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านความใฝ่ เรียนรู้ และความมีเหตุผล	ได้คะแนนร้อยละ 80 (2.4 คะแนนขึ้นไป)

ข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ได้ตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ของ มีความคิดเห็นดังนี้

1. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่

- () ดีมาก
 () ดี
 () พอใช้
 () ควรปรับปรุง

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

- () เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 () เน้นทักษะการคิด
 () สอดแทรกคุณธรรม
 () ควรปรับปรุงพัฒนาต่อไป

๓. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่

- () นำไปใช้ได้จริง
 () ควรปรับปรุงก่อนนำไปใช้

๔. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

๕. ข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษา

.....

(.....)

ผู้อำนวยการ โรงเรียน

บันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ 1
เรื่อง ลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของโรงเรียน ชุมชนและจังหวัดเชียงราย

1. ผลการเรียนรู้

1.1 ด้านความรู้ (K)

.....
.....
.....
.....

1.2 ด้านทักษะกระบวนการ(P)

.....
.....
.....
.....

1.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

.....
.....
.....
.....

2. ปัญหา/อุปสรรค

.....
.....

3. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
.....

.....
(.....)

ครูผู้สอน

กรอบภาระงานตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

ที่	รายการ	ภาระงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลา						
	ขั้นการวางแผน(Plan)								
1	ประชาสัมพันธ์โครงการ ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบ	จัดประชุมชี้แจง/สื่อสารช่องทางต่างๆ ตามความเหมาะสม							
2	แต่งตั้งคณะทำงาน	ร่วมมือร่วมใจ/ตัดสินใจ/แบ่งภาระงาน ออกแบบหลักสูตร เสา 1-3							
3	กำหนดกรอบระยะเวลา การดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน	ตารางการปฏิบัติงาน 3 เสาหลัก เสา 1-2 ภาคเรียนที่ 1 20 ชั่วโมง เสา 3 ภาคเรียนที่ 2 20 ชั่วโมง							
	ขั้นลงมือปฏิบัติ(Do)								
4	บริบทความปลอดภัยใน ดำเนินงานตามกำหนด แผนการจัดการภัยพิบัติ หลักสูตรการลดความ	<table border="1"> <tr> <td>เสา 1</td> <td> ดำรวจ/ตรวจสอบ/พัฒนาบำรุงรักษา *โครงสร้างอาคารเรียนและ สิ่งอำนวยความสะดวก *ระบบสาธารณูปโภค/สุขาภิบาล *ความปลอดภัยทางจราจร *แผนงาน/โครงการ/จัดสรร งบประมาณ/เครือข่ายให้การ สนับสนุน </td> </tr> <tr> <td>เสา 2</td> <td> ประเมินความเสี่ยง/ติดตามผล ตัดตั้งแผนที่เสี่ยงภัย/อพยพ พัฒนาระบบ/สัญญาณเตือนภัย แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติ แบบมีส่วนร่วม แผนเผชิญเหตุ/ซ้อมอพยพ </td> </tr> <tr> <td>เสา 3</td> <td> ออกแบบหลักสูตร ออกแบบการเรียนรู้/แผนการจัดการ เรียนรู้ </td> </tr> </table>	เสา 1	ดำรวจ/ตรวจสอบ/พัฒนาบำรุงรักษา *โครงสร้างอาคารเรียนและ สิ่งอำนวยความสะดวก *ระบบสาธารณูปโภค/สุขาภิบาล *ความปลอดภัยทางจราจร *แผนงาน/โครงการ/จัดสรร งบประมาณ/เครือข่ายให้การ สนับสนุน	เสา 2	ประเมินความเสี่ยง/ติดตามผล ตัดตั้งแผนที่เสี่ยงภัย/อพยพ พัฒนาระบบ/สัญญาณเตือนภัย แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติ แบบมีส่วนร่วม แผนเผชิญเหตุ/ซ้อมอพยพ	เสา 3	ออกแบบหลักสูตร ออกแบบการเรียนรู้/แผนการจัดการ เรียนรู้	
เสา 1	ดำรวจ/ตรวจสอบ/พัฒนาบำรุงรักษา *โครงสร้างอาคารเรียนและ สิ่งอำนวยความสะดวก *ระบบสาธารณูปโภค/สุขาภิบาล *ความปลอดภัยทางจราจร *แผนงาน/โครงการ/จัดสรร งบประมาณ/เครือข่ายให้การ สนับสนุน								
เสา 2	ประเมินความเสี่ยง/ติดตามผล ตัดตั้งแผนที่เสี่ยงภัย/อพยพ พัฒนาระบบ/สัญญาณเตือนภัย แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติ แบบมีส่วนร่วม แผนเผชิญเหตุ/ซ้อมอพยพ								
เสา 3	ออกแบบหลักสูตร ออกแบบการเรียนรู้/แผนการจัดการ เรียนรู้								

			พัฒนาสื่อการเรียนรู้	
			พัฒนาศูนย์การเรียนรู้	
			พัฒนาเครือข่ายให้การสนับสนุน	
	ขั้นตรวจสอบ(Check)			
5	เสริมพลังบวก	นิเทศกำกับติดตามดูแลเชิงบวก		
		ตรวจสอบตรวจทาน ให้ข้อเสนอแนะ		
	ขั้นปรับปรุง(Act)			
6	พัฒนาให้ยั่งยืน	ประเมินผล/รายงานผล/พัฒนาปรับปรุง//นำเสนอ ผลงาน		
		พัฒนาต่อยอดคู่ความเป็นเลิศ		
		*Best Practice *วฐ.21 เกณฑ์ใหม่ *เพิ่มวิทยะฐานะ ฯลฯ		